

Ewa Podniesińska

Barbara Wyczółkowska – Łotocka

ŚLADY PAMIĘCI

**O ODDZIALE PARTYZANCKIM „ZENONA”
34 PP 9 PODLASKIEJ DYWIZJI ARMII KRAJOWEJ
NA ZIEMI ŁOSICKIEJ**

EWA PODNIESIŃSKA
BARBARA WYCZÓŁKOWSKA – ŁOTOCKA

ŚLADY PAMIĘCI

O ODDZIALE PARTYZANCKIM „ZENONA”
34 PP 9 PODLASKIEJ DYWIZJI ARMII KRAJOWEJ
NA ZIEMI ŁOSICKIEJ

ŁOSICE 2009

Copyright©2009 by Ewa Podniesińska and Barbara Wyczółkowska-Łotocka
All rights reserved

Wszystkie prawa zastrzeżone

Autorki:

Ewa Podniesińska, Barbara Wyczółkowska-Łotocka

Koordinacja techniczna:

Łosickie Centrum Informacji „INFORM@CJA”

Mariusz Kuciewicz

Publikacja ukazała się z inicjatywy Ochotniczej Straży Pożarnej w Łosicach
dzięki finansowemu wsparciu Samorządu Województwa Mazowieckiego

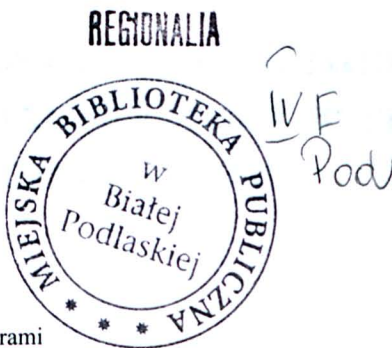

oraz Urzędu Miasta i Gminy Łosice

ISBN 83-922556-1-5

Wydano w 65 rocznicę Bitwy pod Jeziorami

Wydawca: Urząd Miasta i Gminy Łosice

123094

94(438).082.2 A/Z (438) "1938/18

IV F.5

Miejska Biblioteka Publiczna
Biała Podlaska

Druk i oprawa:

Iwonex, 08-110 Siedlce, Ujżzanów 289

tel. 25 633 33 10, fax: 25 644 62 67

e-mail: iwonex@iwonex.com.pl, www.iwonex.com.pl

*„PRZYJMIJ NAS, ZIEMIO PODLASKA
UKOŁYSZ W SEN WIEKUISTY
BO PADLIŚMY BEZ SZAŃCA
TOBIE ODDAJĄC WSZYSTKO ”.*

„MARTA”

WSTĘP

Historia to nie tylko wielkie i słynne nazwiska znane z lekcji. Historia to także losy wielu bezimiennych bohaterów, którzy wzorem partyzantów Czarnieckiego z czasów szwedzkiego zaboru, kosynierów Kościuszki broniących Ojczyzny przed utratą niepodległości, legionistów, co „z Ziemi Włoskiej do Polski” przybyli wraz z armią Napoleona, aby uwolnić swój naród z czarnej nocy niewoli, powstańców listopadowych i styczniowych walczących o upragnioną wolność i zrzucenie obcego panowania, w chwili trudnej dla ojczyzny stanęli do walki z odwiecznym wrogiem Polski – hitlerowskimi Niemcami.

W czasie okupacji niemieckiej powstało podziemne państwo polskie, w którego skład wchodziły także oddziały zbrojne. Jednym z nich był oddział partyzancki „Zenona” działający na Podlasiu. Miał on w terenie sieć informatorów i współpracował z komendantami placówek konspiracyjnych. Nie mógłby jednak funkcjonować bez pomocy z zewnątrz, bez wsparcia i patriotycznej postawy miejscowej ludności. W swoim wystąpieniu na sesji naukowej KUL poświęconej Armii Krajowej na środkowej i południowej Lubelszczyźnie i Podlasiu „Marta” dowódca drużyny sanitarnej w OP „Zenona” mówiła:

„Spotykaliśmy się z żywiołową pomocą miejscowych kobiet w sprawach gospodarczych, w opierunku, reperacjach odzieży, w melinowaniu łez rannych. Wszystko to wynikało z serca, z gotowości współdziałania z nami mimo oczywistego zagrożenia w razie wsypy.”

To mieszkańcy podlaskich wsi dawali schronienie, dostarczali żywności, przechowywali broń, pielęgowali rannych współbraci w czasie potyczek z Niemcami. Było to niezwykle bohaterstwo, bo choć nie walczyli z bronią w ręku, za pomoc partyzantom groziły im sankcje. Niemcy okrutnie obchodzili się z podejrzanymi o wspieranie walczącego podziemia.

Aresztowania, brutalne przesłuchania, zbiorowa odpowiedzialność i masowe egzekucje to codzienność okupacyjnego życia. Okupant chciał terrorem zniszczyć opór narodu, osłabić ducha, pozbawić walczących wsparcia ludności cywilnej. Jednak represje nie powstrzymywały mieszkańców podlaskich wsi nawet wtedy, gdy przyszło im zapłacić za swoją postawę najwyższą cenę utraty życia.

„Marta” w pamiętniku wojennym pisała:

„Szara podlaska chato,

Wy, ludzie sercem prości.

Jak w to wojenne lato

Wasz próg nas zacnie gościł.”

Przypominamy o nich, przywołujemy bezimiennych bohaterów II wojny światowej, bo naród, który zapomina o swojej przeszłości, traci swoją tożsamość.

W naszej książce wędrujemy śladami pamięci o Oddziale Partyzanckim „Zenona”, po miejscach związanych z jego działalnością na Ziemi Łosickiej. Przedstawiamy partyzantów, którzy walczyli o wolną Polskę i spoczywają na wielu cmentarzach lub ich miejsce pochówku nie jest znane. To książka o podlaskim patriotyzmie i heroizmie zwyczajnych ludzi, którzy rozumieli, czym jest Ojczyzna i wolność.

Dziękujemy serdecznie wszystkim, dzięki którym ta książka powstała, bez pomocy i życzliwości wielu osób nie byłoby to możliwe.

Autorki

Oddział Partyzancki 34 pp 9 **Podlaskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej** **dowodzony przez mjr. Stefana Wyrzykowskiego ps. „Zenon”**

Powstanie Oddziału Partyzanckiego „Zenona” wiąże się ściśle z działalnością konspiracyjną jego dowódcy Stefana Wyrzykowskiego, którą zaczął już w listopadzie 1939 roku w Organizacji Wojskowej /OW/ a następnie w Kadrze Bezpieczeństwa /KB/. Z inicjatywy Inspektora Komendy Głównej Związku Walki Zbrojnej /ZWZ/ płk. Ludwika Bittnera ps. „Halka” tworzone były sekcje bojowe Związku Odwetu /ZO/.

W Obwodzie AK Biała Podlaska w składzie sekcji bojowej ZO był por. Stefan Wyrzykowski ps. „Stefan”. Prowadzone akcje dotyczyły sabotażu i dywersji /1939 - 1942/.

W styczniu 1943 r. Komendant Główny Armii Krajowej wydał rozkaz o utworzeniu Kierownictwa Dywersji /Kedywu/. Z jednostek Związku Odwetu i Kedywu organizowano Oddziały Partyzanckie. W Inspektoracie „Północ” powołano Oddział Lotny dowodzony przez por. Stefana Wyrzykowskiego ps. „Zenon”. Oddział Lotny „Zenona” miał za zadanie ochraniać radiostację Komendy Głównej Armii Krajowej oznaczoną kryptonimem „R-31”.

W grudniu 1943 roku Oddział został przemianowany na Oddział Partyzancki „Zenona”, a w 1944 r. - na Oddział Partyzancki 34 pułku piechoty 9 Podlaskiej Dywizji Armii Krajowej.

W styczniu 1944 r. powstała wydzielona Samodzielna Drużyna Radio pod dowództwem Stanisława Kujawińskiego ps. „Żonkil”, która w kwietniu 1944 została przekształcona w pluton radiotelegraficzny zwany „radiówką” ze szkołą podoficerską radiotelegrafistów.

Radiostacja „R - 31” po nawiązaniu łączności radiowej z Ośrodkiem Dyspozycyjnym Polskich Sił Zbrojnych w Wielkiej Brytanii, przy współudziale instruktora łączności cichociemnego radiotelegrafisty sierż. Piotra Nowaka ps. „Oko”, od 10 lutego 1944 r. zaczęła systematyczną pracę. Nadzór nad pracą radiostacji „R-31” oraz utworzoną szkołą łączności sprawował por. Bolesław Kłosiewicz ps. „Marian”. W okresie akcji „Burza” radiostacja pracowała w Leszczance, później w Kornicy, Koszalach. Radiostacja „R-31” została zlikwidowana 22 listopada 1944 roku przez oddziały niemieckie NKWD.

W marcu 1944 roku OP zasilili absolwenci Szkoły Podchorążych i Szkoły Podoficerskiej z Białej Podlaskiej i Małaszewicz.

Dowódcą Oddziału Partyzanckiego od początku do końca był Stefan Wyrzykowski ps. „Zenon”. W kalendarium Oddziału zanotowano między innymi:

- 3 maja 1943 r.** - bitwa z przeważającymi siłami wroga w lesie Floria/ ciężko ranny „Zenon”/.
- wrzesień 1943 r.** - zniszczenie w Urzędzie gminy Huszlew wykazów kontyngentowych i wykazów osób przeznaczonych na roboty do Niemiec.
- 2 lutego 1944 r.** - nawiązanie łączności radiowej z Ośrodkiem Dyspozycyjnym Polskich Sił Zbrojnych w Wielkiej Brytanii, które przeprowadził por. Stanisław Kujawiński ps. „Żonkil” z kolonii Kurczyńskiego w Kobylanach.
- 9 lutego** - odbicie wywożonych na przymusowe roboty do Niemiec Podlasiaków z rąk hitlerowskich oraz zniszczenie akt gminy w Huszlewie.
- marzec** - pomoc udzielona I Ukraińskiej Dywizji Partyzanckiej im. Kowpaka w przemarszu przez Podlasie.
- 25 marca** - patrol z OP „Zenona” zaatakował na drodze Platerów – Górki grupę lotników niemieckich stacjonujących w Górkach.
- 1 kwietnia** - do Oddziału dołącza grupa Kedywu dowodzona przez Roberta Domańskiego ps. „Jarach”
- 6 kwietnia** - walka patrolu OP z żandarmerią niemiecką we wsi Ossówka.
- 30 kwietnia** - rozbicie pod wsią Wygoda niemieckiego oddziału namiarowego, który miał wykryć i zlikwidować działającą przy OP radiostację.
- 7 maja** - do Oddziału dołącza 16 żołnierzy radzieckich zbiegłych z niewoli.
- 19 maja** - pod wsią Wygnanki wpadli w zasadzkę i zginęli Jan Marus ps. „Mucha” i Stanisław Pasek ps. „Blondyn”
- 22 –27 maja** - walki osłonowe w lasach mierzwickich - akcja V-2.
- 16 czerwca** - zasadzka na szosie Łosice – Sarnaki, w pobliżu miejscowości Woźniki. Został zlikwidowany Werler pełnomocnik GG do spraw przesiedleń ludności, który miał przy sobie legitymację SS podpisaną przez Himmlera oraz spisy osób miejscowej

ludności przewidzianych do wywiezienia na przymusowe roboty przy budowie umocnień na linii Wisły.

- 21 czerwca - przyjęcie 7 lotników amerykańskich lądujących na spadochronach z uszkodzonego bombowca B-17 zaatakowanego przez niemieckie myśliwce z polowego lotniska w Krzewicy.
- 29 czerwca - poświęcenie i przekazanie Oddziałowi sztandaru ufundowanego przez społeczeństwo Podlasia w Jeziorach k/ Łosic.
- 30 czerwca - bitwa w Jeziorach, OP został otoczony i zaatakowany przez przeważające siły wroga, partyzanci przeciwuderzając rozbili pierścień oblawy i wycofali się w kierunku Mszanny, a Niemcy zaciekle walczyli . . . ze sobą.
- 13 lipca - wizytacja OP 34 pp przez d-cę 9 Podlaskiej Dywizji Piechoty AK gen. bryg. Ludwika Bittnera ps. „Halka” w lesie pod Polskowolą.
- 21 lipca - zasadzka na samochody niemieckie na drodze Łomazy – Dubów
- 23 lipca - bitwa pod Kozłami z wycofującymi się jednostkami SS.
- 25 lipca - walki w pobliżu wsi Janówka - ostatnia akcja w operacji „Burza”.
- 26 lipca - zwiad konny z OP „Zenona” oraz patrole piechoty z oddziałów „Zenona” i „Lecha” przed południem pojawiły się w Białej Podlaskiej.
- 27 lipca - przekazanie lotników amerykańskich i żołnierzy radzieckich szefowi sztabu armii radzieckiej.
- 27 lipca - początek koncentracji 9 Podlaskiej Dywizji Armii Krajowej we wsi Leszczanka.
- 7 sierpnia - uroczysty wjazd Oddziału do Białej Podlaskiej.
- 11 sierpnia - OP rozbroił się w pobliżu wsi Zawadki.
- 13 sierpnia - aresztowanie oficerów AK wezwanych na naradę i rozmowy z sowieckim komendantem w Białej Podlaskiej, a następnie wywiezienie ich do obozów w ZSRR.

1. MJR STEFAN WYRZYKOWSKI PS. „ZENON”

**DOWÓDCA ODDZIAŁU PARTYZANCKIEGO
34 PUŁKU PIECHOTY 9 PODLASKIEJ DYWIZJI ARMII KRAJOWEJ**

2. Oddział Partyzancki „Zenona” 34 pp Armii Krajowej w marszu wiosną 1944 r.

3. Por. Włodzimierz Bykowski ps. „Sęp” z –ca dowódcy do 9.04.1944 r.

4. Witold Łacie ps. „Aleksander” adiutant dowódcy Oddziału Partyzanckiego

5. ks. Jan Karnicki ps. „Miś” kapelan OP „Zenona”

6. Aleksander Wereszko ps. „Roch”
oficer wyszkolenia w OP „Zenona”
34 pp. AK

7. Romuald Maurycy Mikoszewski
ps. „Dąbrowa” kwatermistrz

8. Zygmunt Łukaszuk ps. „Wrzos”
chorąży Oddziału Partyzanckiego
„Zenona”

9. Wacław Szawłowski ps. „Bogdan”
przedstawiciel Inspektoratu do spraw
zrzutów. W okresie od 25 lipca do 12 sierpnia
1944 roku został zmobilizowany do służby
z przydziałem do 34 pp 9 Podlaskiej Dywizji
Piechoty Armii Krajowej.

I pluton strzelecki

Dowódca I plutonu – por. „Gruda” Piotr Makaruk

Dowódca 1 drużyny I plutonu OP „Zenona”

- Konstanty Sacharczuk ps. „Jacek”

Urodził się w Hołowczycach 26 stycznia 1915 roku. Mieszkał z żoną i dziećmi w Huszlewie.

W latach 1938 –39 odbywał służbę wojskową w 6 Batalionie Saperów w Brześciu n/Bugiem.

Po zakończeniu działań wojennych powrócił do Huszlewa z pełnym uzbrojeniem. Od początku okupacji działał w konspiracji ZWZ-AK. Po rozwiązaniu

OP „Zenona” był zastępcą dowódcy ROAK „Jaracha”, a następnie, pod pseudonimem „Jakub”, dowodził własnym oddziałem ROAK. Ujawnił się wraz z oddziałem 21 kwietnia 1947 roku w Radziniu Podlaskim.

24 grudnia 1947 roku został aresztowany przez funkcjonariuszy UB. Sąd Wojskowy w Lublinie na sesji wyjazdowej w Białej Podlaskiej w dniu 20 lutego 1948 roku sygn. Akt 91/48 skazał go na karę śmierci. Wyrok został wykonany 7 kwietnia 1948 roku w więzieniu w Białej Podlaskiej. Miejsce pochowania nie jest znane.

Został zrehabilitowany pośmiertnie wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Lublinie IV Wydział Karny sygn. Akt IV Ko 498/92.

10. Konstanty Sacharczuk ps. „Jacek” (z lewej strony) z Robertem Domańskim ps. „Jarach”

11. Marek Ambroziewicz ps. „Witold”

12. Zbigniew Bańkowski
ps. „Czarny Wojtek”

13. Tadeusz Borowicz ps. „Kuba”

14. Henryk Dec ps. „Setka”

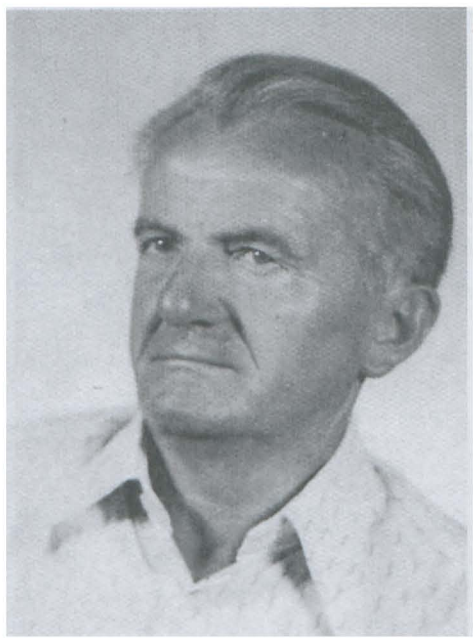
15. Edward Gryta ps. „Poborowy”

16. Janusz Nakonieczny ps. „Mat”

17. Konstanty Rawicki ps. „Czapla”

18. Mikołaj Wołoczko ps. „Profesor”

II pluton strzelecki

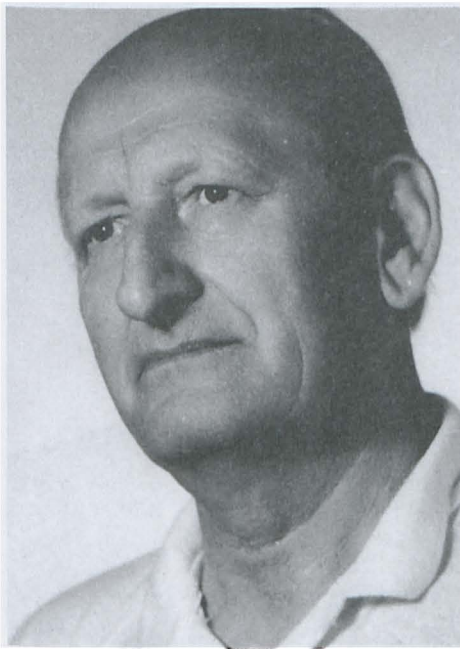
ppor. Jan Giewartowski dowódca II plutonu strzeleckiego

19. ppor. Jan Giewartowski dowódca
II plutonu strzeleckiego

20. ppor. Jan Giewartowski ps. „Janek ”
dowódca II plutonu strzeleckiego
(z lewej strony) obok kpr. Franciszek
Węgrzyniak ps. „Łamigłówka”
d-ca 1 drużyny II plutonu.

21. Czesław Biardzki ps. „Huzar”

22. Henryk Izdebski ps. „Piegowaty”

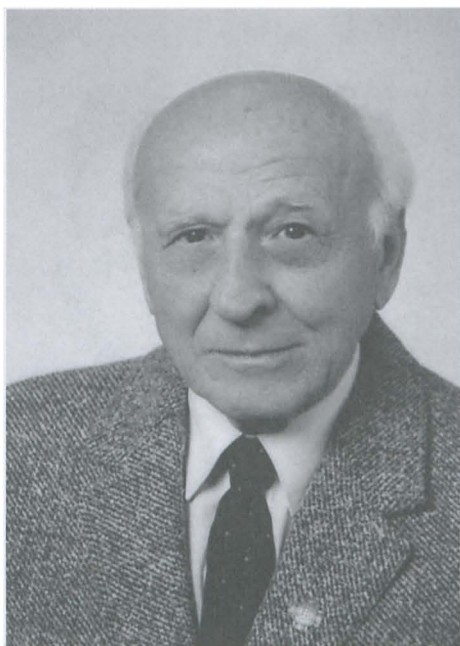

23. Zbigniew Kluczek ps. „Bogdan”

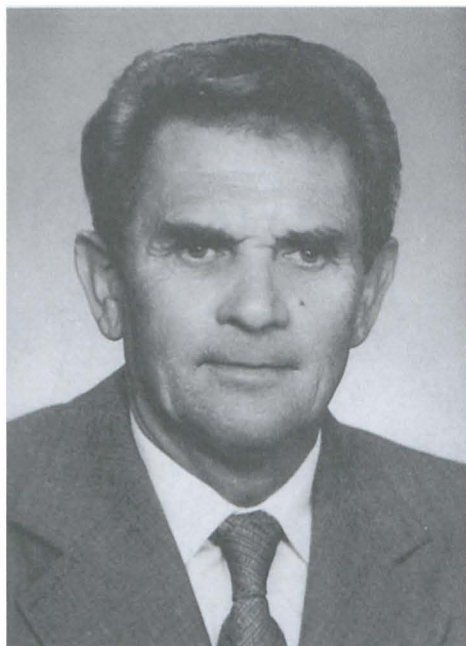

24. Jan Łaszczuk ps. „Grom II”

25. Zbigniew Nakonieczny ps. „Zew”

26. Henryk Obzejta ps. „Kometa”

27. Władysław Padysz ps. „Gołąb”

28. Tadeusz Sobieszczak ps. „Dudek”

29. Janusz Suchnicki ps. „Matros ”

30. Henryk Wasilewski ps. „Bokser ”

III pluton strzelecki

**Bolesław Dąbrowski ps. „Zdzisław”
dowódca III plutonu strzeleckiego**

31. Bolesław Dąbrowski ps. „Zdzisław” dowódca III plutonu strzeleckiego

32. Bogusław Jastrzębski ps. „Boguś”

33. Orzechowski ps. „Oksza”

34. Pluton strzelecki Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK

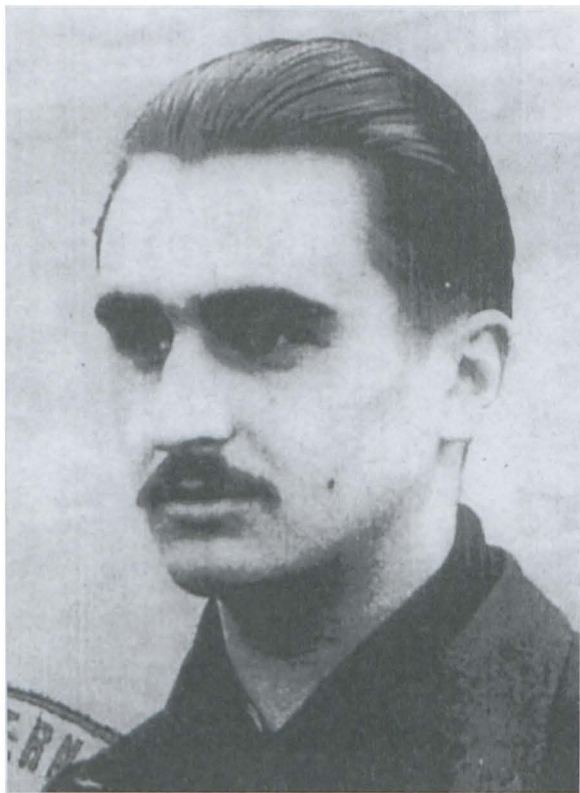
Pluton radio

Kpt. Stanisław Kujawiński ps. „Żonkil” dowódca plutonu radio

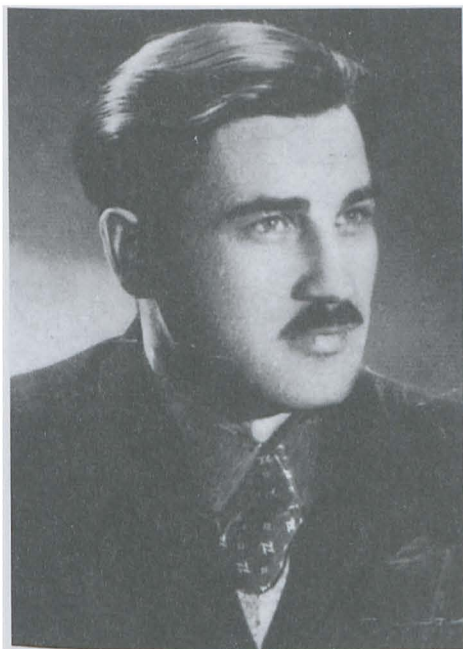
Kpt. Stanisław Kujawiński ps. „Żonkil” ur. w Grodnie, został wywieziony w kwietniu 1940 r. przez NKWD do kołchozu w Kazachstanie, a w marcu zgłosił się do służby w Armii Polskiej Andersa tworzonej w ZSRR. W 1942 był w Anglii.

Po przeszkoleniu w radiołączności został jako „cichociemny” przerzucony w nocy 14 /15 września 1943 r. do kraju. Otrzymał przydział do Inspektoratu Rejonowego AK Radzyń Podlaski i został skierowany do Oddziału Partyzanckiego AK Stefana Wyrzykowskiego ps. „Zenon”. Oddział ten stał się Oddziałem osłonowym radiostacji „R-31” Komendy Głównej AK, w którym wydzielono samodzielną drużynę radiową dowodzoną przez Stanisława Kujawińskiego ps. „Żonkil”. Drużyna radiowa została przekształcona w pluton radio pod dowództwem Stanisława Kujawińskiego. Aresztowany 22 listopada 1944 roku przez NKWD, razem z Leonardem Melaniukiem ps. „Unita” więziony był w siedzibie NKWD w Lublinie. Za swoją działalność konspiracyjną otrzymał wyrok śmierci, złagodzony później do 10 lat pozbawienia wolności. Do 27 grudnia 1945 roku przebywał w zakładzie karnym we Wronkach.

Zwolniony 27 grudnia 1945 roku, po pewnym czasie przedostał się wraz z żoną do Anglii

35. Kpt. Stanisław Kujawiński
ps. „Żonkil” dowódca plutonu radio

36. Roman Bogusiewicz ps. „Lew ”

37. Józef Dąbrowski ps. „Dąbek”

38. Eugeniusz Fedorowicz ps. „Stary ”

39. Karol Frankowski ps. „Kajtek ”

40. Zdzisław Górski ps. „Guz”

41. Zygmunt Jelito ps. „Żbik ”

42. Tadeusz Stasiuk ps. „Zdich ”

43. Tadeusz Strzałkowski ps. „Gustaw”

44. Kazimierz Wojtkiewicz ps. „Wysoki” 45. Zbigniew Wyrzykowski ps. „Granat”

46. Maj 1944 rok – czterech z „Radiówki”
Od lewej: Roman Bogusiewicz ps. „Lew”, Józef Hać ps. „Henryk”,
Zbigniew Wyrzykowski ps. „Granat”, Leonard Melaniuk ps. „Unita”

47. Zygmunt Nurski ps. „Owens” urodzony w Łosicach.
Zmarł 7.04.1987 roku w Warszawie, pochowany na cmentarzu
komunalnym Północnym w Warszawie.

Pluton minerski

Robert Domański ps. „Jarach” – dowódca plutonu minarki

48. Domański ps. „Jarach” – dowódca plutonu minarki

49. Mieczysław Bogusiewicz ps. „Krupa”

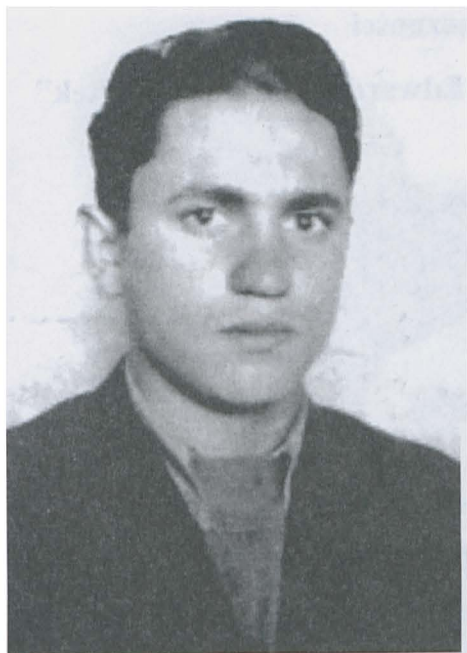
50. Jerzy Golik ps. „Cichy”

51. Krzysztof Górczyński ps. „Rudy”

52. Jerzy Kwoka ps. „Lech”

53. Waldemar Kozłowski
ps. „Kaczka”, „Wiesław ”

54. Tadeusz Nostitz Jackowski
ps. „Lanca”

55. Jan Rackmann ps. „Hel”

56. Marian Wiśłowski ps. „Zdzisław”

Pluton łączności

Dowódca plutonu łączności - Edward Dunicz ps. „Bartek”

57. Janusz Kotasiewicz ps. „Sewan”

58. Zbigniew Lubowicki ps. „Kruk”

59. Józef Rogozek ps. „Śledź”

60. Jerzy Sroka ps. „Wicz”

61. Antoni Stasiuk ps. „Pień”

62. Ryszard Sworowski ps. „Struś”

Pluton kawalerii

Dowódcy: wachm. Adam Wojtaszczyk ps. „Kmicie”

– do 15 czerwca 1944 r.

rtm. Adam Raczyński ps. „Nałęcz” – do 30 czerwca 1944 r.

st. wachm. Stanisław Lewicki ps. „Rogala”

st.wachm. Lucjan Mężyński ps. „Grzmot”

63. Ludwik Maciąg ps. „Sas ”

64. Ludwik Maciąg ps. „Sas ”
– szkic głowy konia

65. Stefan Bialek ps. „Lis ”

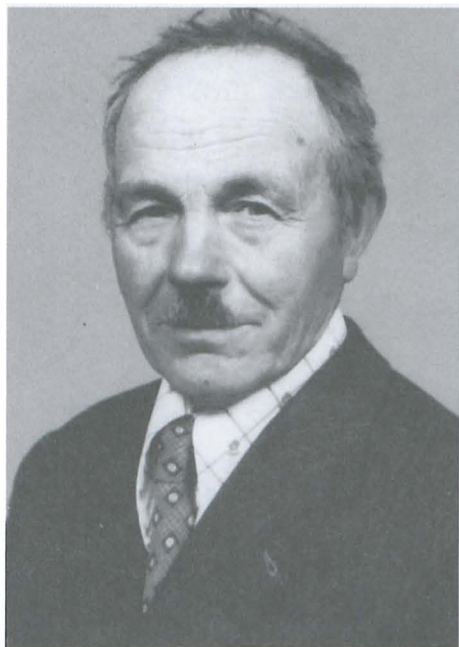
66. Waław Perycz ps. „Bohun ”

67. Alojzy Krajewski ps. „Zezowaty ”

68. Mieczysław Łaszczu ps. „Felek ”

69. Marian Osiej ps. „Kamień ”

70. Stanisław Sierota ps. „Śmiały ”

71. Janusz Tuge ps. „Przebój ”

72. Alfons Wiszowaty ps. „Latawiec ”

73. Piotr Wisowaty ps. „Smyk”

74. Ryszard Zaremba ps. „Sawa ”

Pluton ckm na taczankach

**Zygmunt Łukaszuk ps. „Wrzos”
dowódca plutonu ckm na taczankach**

75. Zygmunt Łukaszuk ps. „Wrzos”
dowódca plutonu ckm na taczankach

76. Jerzy Krzymowski ps. „Twardy”

77. Wiesław Sawicki ps. „Góral”

78. Partyzanci z plutonu ckm na taczankach z OP „Zenona” 34 pp AK

Drużyna sanitarna

**Dowódca drużyny sanitarnej
- Alina Chrzanowska Fedorowicz ps. „Marta”**

79. Alina Chrzanowska Fedorowicz ps.
„Marta” – dowódca drużyny sanitarnej

80. Lipko ps. „Grażyna” - sanitariuszka

81. Wóz sanitarny drużyny sanitarnej OP „Zenona” 34 pp AK

Drużyna gospodarcza

82. Augustyn Kisielewski ps. „Miecz”

Dwór w Bachorzy był konspiracyjnym punktem pomocy medycznej, magazynem środków opatrunkowych, broni i amunicji od początku działalności konspiracyjnej Stefana Wyrzykowskiego. W dworze Bachorza działali: Janina Zarembianka ps. „Niunia”, Jan Zaremba ps. „Bruno” i ich ojciec Stanisław Zaremba.

83. Janina Zaremba ps. „Niunia”

Obecni właściciele dworu w Bachorzy Elżbieta Łacic-Szozda, (córka Witolda Łacica ps. „Aleksander”, adiutanta dowódcy OP „Zenona”) i Tomasz Szozda są współorganizatorami uroczystości w Jeziorach w rocznicę wydarzeń związanych z Oddziałem Partyzanckim „Zenona”. Organizują także rajdy konne, które kończą się przejazdem przed pomnikiem w Jeziorach. Po uroczystościach

w Jeziorach odbywają się w Bachorzy spotkania żołnierzy z Oddziału Partyzanckiego 34 pp AK „Zenona”, ich rodzin i przyjaciół.

84. Bachorza 2007 r. Przygotowania do rajdu konnego szlakiem walk OP „Zenona”

85. Bachorza 2007 r. Spotkanie po uroczystości w Jeziorach żołnierzy Oddziału Partyzanckiego „Zenona”, ich rodzin i przyjaciół.

86. Bachorza 2007 r. Bronisław Łukaszuk. Do ZWZ wstąpił wiosną 1940 roku. W jego domu nocował gen. „Halka”. Bronisław Łukaszuk woził generała po terenie własnym zaprzęgiem. Mieszkał u niego „Zenon” w czasie, kiedy pracował jako kierownik tartaku w Bachorzy.

W Bachorzy konspiratorką i przyjacielem oddziału była żona Adama Wojtaszczyka ps. „Kmicic”, Waleria Chrzanowska - Wojtaszczyk. Przecho-
wywała „spalonych” i arsenał broni. Ich 12 letnia córka Terenia, doskonale
wiedziała, gdzie jest ukryta broń (sama ją chowała). Przesłuchiwana i posta-
wiona przez Niemców pod ścianą, straszona rozstrzelaniem, kuszona zła-
godzeniem kary, jeżeli wskaże magazyn broni, nie zdradziła miejsca ukrycia
broni. To wydarzenie upamiętniła „Marta” w wierszu „Terenia” w swoim
„notatniku wojennym”.

TERENIA

Gdy otoczyli twój dom,
strachem spętali ręce,
myślałaś, że amunicja, że broń!...
myślałaś łomotem serca.

W kropelkach potu na nosku,
w drzeniu małego kimono,
biegłaś przed siebie po prostu,
w niepamięć spraw nieruchoma.

Zamknęłaś cały arsenał
w zwartej do bólu piastce
i tylko w piersi uwierał
nie oddech, lecz twardy kolec.

Wirują okna i sprzęty,
Stopom już braknie oparcia ...
Jestem w kamyku zakłęta.
Jestem rozkazem zatartym!

.....

Stałaś pod ścianą opornie.
Dziewczynka. Piskłę łabędzie.
Tylko warkoczyk bezbronny
Cień rzucał, jakby na wietrze.

Tereni, bohaterskiej dziewczynce
z Bachorzy – jesień 1943 rok.

„Marta”

87. „Terenia” - Teresa Wojtaszczyk

RODZINA PERYCZÓW

Z książki „Na ścieżkach Podlasia” Karola Frankowskiego ps. „Kajtek” „...Niedaleko Bugu pomiędzy Sarnakami i Huszlewem była mała resztówka położona między lasami. Zwała się Chłopków. Zamieszkiwała ją rodzina Peryczów. Ojciec Tadeusz, matka Jadwiga i trzech synów - Wacław, Jan i Zbigniew.

Minął tragiczny wrzesień 1939 roku. Wraz z Jankiem Peryczem powracającym z wojny zjawił się w Chłopkowie Marian Muchin, żołnierz rodem ponoć z Sosnowca. Peryczowie przyjęli go serdecznie i został u nich. Płynął czas okupacji. Chłopków to idealne miejsce dla konspiracji ze względu na swe położenie i patriotyzm jego mieszkańców. Stał się jedną z baz KDW. Okupant nie szczędzi rodziny Peryczów. W 1940 roku zostaje aresztowany i wywieziony do obozu w Dachau brat Perycza Janusz. W 1941 roku Niemcy aresztują drugiego brata, komendanta rejonu ZWZ Łosice, Aleksandra. Mimo to w Chłopkowie nic się nie zmienia.

W tym samym roku Muchin wyjeżdża do rodziny do Sosnowca. Życie płynie wartkim nurtem. W Chłopkowie częstymi gośćmi są „Stefan Zenon” dowódca oddziału dywersyjnego KDW, „goście” z Inspektoratów Biała Podlaska i Siedlce, a nawet z KG KDW z Warszawy. Tu jest punkt zborny oddziału dywersyjnego, tu są magazyny broni, tu także jest punkt kontaktowy. Peryczowie wsiąkli w robotę konspiracyjną bez reszty.

Płyną miesiące i lata. W 1943 roku Zbyszek Perycz zostaje aresztowany wraz z Jurkiem Sękowskim w czasie przejazdu przez Kornicę. Obaj zostają wywiezieni do Gestapo w Białej Podlaskiej. Do Chłopkowa przychodzi list od Muchina. Píše z Fuldy. Jest na robotach. Przesyła książeczkę do nabożeństwa i różaniec z prośbą o zamówienie mszy na jego intencję. Będzie próbował ucieczki. We wrześniu wraca zwolniony po długich staraniach Zbyszek.

Tego samego dnia w Chłopkowie zjawia się Muchin. Ucieczka udała się. Życie wpada w normalny rytm. Październik ma się ku końcowi. 21 tegoż miesiąca 1943 roku Muchin poszedł do kościoła i nie wrócił. Dwa dni później o godzinie 5 rano Perycza budzi stukanie do drzwi. „Kto tam?” „To ja -słysząc głos Muchina. Perycz otwiera drzwi. Przed nim z gotowymi do strzału pistoletami stoją gestapowcy. Wpadają do domu. O obronie czy ucieczce nie ma co marzyć. Dom, zabudowania, teren wokół domu obstawiony. Rewizja trwa krótko. Muchin wskazuje magazyny broni i amuni-

cji. Skutych Peryczów ładują na samochód. To Gestapo z Białej ze znanym z okrucieństwa Dermem na czele. Odjeżdżają. W domu zostaje tylko pani Peryczowa. Co wówczas przeżywała, trudno wyrazić słowami. Prócz niej ocalał jeszcze najstarszy syn Wacław. Nie było go w domu. Wracił akurat i z dala widział tragedię rodziny. Musiał bezsilnie patrzeć, jak ojca i braci skutych w kajdany ładują na samochód. Peryczów wywieziono najpierw do Białej Podlaskiej, a następnie przewieziono do Siedlec. Mimo straszliwych tortur nie wydali nikogo. Niemcy byli bezsilni wobec ich bohaterstwa. Nadszedł ponury dzień 17 grudnia 1943 roku. Parę dni przedtem na ulicy w Siedlcach został zlikwidowany kat powiatu i miasta, szef gestapo Dube. W odwet Niemcy postanowili rozstrzelać publicznie 9 więźniów. Wśród nich znaleźli się wszyscy trzej Peryczowie. Jak wielki był ich hart ducha, niech świadczy fakt, iż według opowiadania ówczesnego strażnika więziennego Leszczyńskiego, choć skatowani i prowadzeni na śmierć wołali jeszcze: „Niech żyje Polska!”

O godzinie 11.00 padła mordercza salwa, od której na ulicy w Siedlcach, niedaleko poczty, poległo 9 Polaków, a wśród nich Perycz Tadeusz ps. „Pogoń”, Perycz Jan ps. „Rys” i Perycz Zbigniew ps. „Żbik”, płacąc Ojczyźnie najwyższą daninę.”

Perycz Wacław ocalał. Brał udział w akcjach KDW, a następnie od lutego 1944 roku służył w oddziale partyzanckim 34 pp 9 Podlaskiej Dywizji AK w plutonie kawalerii pod pseudonimem „Bohun”.

BEKANNTMACHUNG

Durch das Standgericht der Sicherheitspolizei sind wegen begangener Straftaten, nämlich wegen Zugehörigkeit zu einer illegalen Organisation, Banditenhilfe, Judenbeherbergung, Waffenbesitzes, Nichtanzeige von Waffenbesitz und wegen Flugblattverbreitung auf Grund des § 1 oder 2 der Verordnung vom 2.10.1943 folgende Personen zum Tode verurteilt worden:

1. Perycz Jan	GEB. 17.6.1923	6. Kniżinski Wiesław	GEB. 23.8.1926
2. „ Zbigniew	.. 14.6.1924	7. Bartniczuk Elias	.. 20.8.1920
3. „ Tadeusz	.. 7.9.1882	8. „ Jan	.. 24.11.1916
4. Szmurło Zenon	.. 4.6.1923	9. Solka Franciszek	.. 1900
5. Kallnowski Zdzisław	.. 30.6.1924	10. Jerzy Paplinski	.. 22.9.1923

Als Söhne für den Mord am 15.12.43 an dem Leiter des Grenzpolizeikommissariates in Siedlce, SS-Untersturmführer JULIUS DUBE, sind die oben genannten Personen hingerichtet worden.

Sollten in den nächsten drei Monaten Überfälle auf Deutsche, Angehörige der dem Grossdeutschen Reich verbündeten Staaten oder im Interesse des Aufbaues im Ost-Gez. arbeitende Nichtdeutsche erfolgen, so werden für jeden Überfall auf eine solche Person mindestens zehn inhaftierte Polen öffentlich hingerichtet werden und zwar 10 Straftaten kommunistischer Elemente Angehörige kommunistischer Organisationen und 10 Straftaten anderer Widerstandsgruppen solche Personen, die zu diesen Kreisen gehören. Es liegt nunmehr in der Hand eines jeden Polen, durch sofortige Festnahme der Täter oder durch Einwirken auf ihnen bekannte irrageltete Elemente oder durch Anzeige verdächtiger Personen das Leben der Inhaftierten zu retten, das diese auf Grund ihrer Straftaten zwar schon bereits verurteilt haben, das ihnen aber durch die Gnade der Regierung erhalten werden soll.

WARSCHAU, DEN 17 DEZEMBER 1943.

Der SS-und Polizeiführer
IM DISTRIKT WARSCHAU.

OBWIESZCZENIE

PRZEZ SĄD DORAŹNY POLICJI BEZPIECZEŃSTWA ZA POPEŁNIENIE PRZESTĘPSTW, A MIANOWICIE ZA NALIZENIE DO NIELEGALNEJ ORGANIZACJI, ZA UDZIELENIE POMOCY BANDYTOM, PRZECHOWYWANIE ŻYDÓW, POŚIADANIE BRONI, ZA NIEDONIESIENIE O BRONI I ZA ROZSZERZANIE ULOTEK, NA PODSTAWIE § 1 LUB 2 ZARZĄDZENIA Z DNIA 2.10.1943 B. ZOSTAŁY SKAZANE NA KARĘ ŚMIERCI OSOBY WYMIENIONE:

1. Perycz Jan	Urodz. 17.6.1923	6. Kniżiński Wiesław	Urodz. 23.8.1926
2. „ Zbigniew	.. 14.6.1924	7. Bartniczuk Elias	.. 20.8.1920
3. „ Tadeusz	.. 7.9.1882	8. „ Jan	.. 24.11.1916
4. Szmurło Zenon	.. 4.6.1923	9. Solka Franciszek	.. 1900
5. Kallnowski Zdzisław	.. 30.6.1924	10. Paplinski Jerzy	.. 22.9.1923

Wyżej wymienieni zostali rozstrzelani za mord, dokonany dnia 15.12.43 r. na osobie kierownika Komisariatu Policji Bezpieczeństwa w Siedlcach, SS-Untersturmführera JULIUSZA DUBE.

Gdyby w przeciągu najbliższych 3 miesięcy miały się zdarzyć napady na Niemców, alywateli państw sprzymierzonych z Rzeszą Wielkoniemiecką lub na Niemców pracujących w interesie dzieła odbudowy w Generalnym Gubernatorstwie, w tym wypadku za każdy napad na taką osobę przynajmniej 10 z zatrzymanych Polaków będzie publicznie straconych, a mianowicie: za przestępstwa popełnione przez elementy komunistyczne — członkowie organizacji komunistycznych, za przestępstwa popełnione przez inne Grupy oporne — osoby, należące do tych środowisk. Obecnie leży w rękach każdego Polaka, bądź przez natychmiastowe przytrzymanie sprawców, bądź przez wpłynięcie na osoby świadczące lub przez podanie nazwisk osób podejrzanych uratować życie osób powyższych, które one właściwie przez popełnienie przestępstw stracili, które im jednak ma być dorowane aktem Łaski Rządu.

Dowódca SS- i Policji
NA DISTRIKT WARSZAWSKI

Warszawa, dnia 17 grudnia 1943

Kennzeichen: 60894

88. Obwieszczenie o egzekucji w grudniu 1943 roku wykonanej w Siedlcach przez Niemców, w której zostali rozstrzelani: Perycz Tadeusz - ojciec, Perycz Jan i Zbigniew - synowie.

89. Perycz Tadeusz ps. „Pogoń”

90. Perycz Jan „Ryś”

91. Perycz Zbigniew „Żbik”

93. Perycz Wacław „Bohun” żołnierz
Oddziału Partyzanckiego „Zenona”
34 pp 9 Podlaskiej Dywizji
Armii Krajowej

92. Siedlce ul. Piłsudskiego. Kamień upamiętniający miejsce egzekucji żołnierzy Armii Krajowej w tym: Tadeusz Perycz „Pogoń”, Jan Perycz „Ryś”, Zbigniew Perycz „Żbik” dokonanej przez Niemców w Siedlcach 17 grudnia 1943 roku.

Pomnik z tablicą pamiątkową przy drodze z Łosic do Kornicy.

Na cokole pomnika – symboliczna urna z białym orłem, który ma głowę zwróconą w lewą stronę (w kierunku zachodnim).

Na tablicy napis: **TU ZOSTALI ROZSTRZELANI / PRZEZ HITLEROWSKIEGO OKUPANTA / ZA WALKĘ O WOLNĄ POLSKĘ / W DNIU 1. VII. 1944 R. / BOJOWNICY:/**

MISIEJUK J. L. 29 / SERGIEJ B. L. 40 / WASILUK J. L. 36 / STEFANIUK K. L. 40 / SEMENIUK K. L.32 / ZIELIŃSKI P. L.60 / MAŁECKI J. L. 20 / MARCZUK S. L. 21 / JAKUBEK F. L. 28 / GAŁECKI W. L. 30 / JASIŃSKI A. L. 25 / MARYLSKI E. L. 40 /

ZABOROWSKI L. L.18 / WINNICKI A. L. 19 / KOŚCIUK M. L.40 / JAKIMIUK R. L. 60 / CIBOREK M. L. 60 / ZBIEĆ H. L. 28 / ZBIEĆ J. L. 23 / KOŁODZIEJ J. L. 40 / CHADKIEWICZ E. L. 25 / WYRZYKOWSKI S. L. 18 / MALCZUK S. L. 37 / GASIUK T. / CZEŚĆ ICH PAMIĘCI /

Niemcy, w odwecie za nieudaną likwidację Oddziału Partyzanckiego „Zenona” i poniesione straty w walce w Jeziorach /30.VI.1944 r./, rozstrzelują 1 lipca 1944 r. w przydrożnym rowie zatrzymanych mieszkańców Chotycz i przechodzących w pobliżu mieszkańców pobliskich wiosek.

94. Chotycze. Pomnik z tablicą pamiątkową przy drodze z Łosic do Kornicy na miejscu egzekucji mieszkańców pobliskich miejscowości w dniu 1 lipca 1944 roku dokonanej przez Niemców.

95. Zaborowski Władysław „Rymsza” (Duniek) z Toporowa (lat 18) poległ 30.06.1944 r. osłaniając odwrot „Zenona” z lotnikami amerykańskimi podczas oblawy niemieckiej koło dworu w Chotyczach.

NA DROGOWSKAZ W CHOTYCZACH

NA WSCHÓD -

W TRZYDZIESTYM DZIEWIĄTYM
WIODŁ SZLAK TUŁACZY DO BUGU...

NA ZACHÓD -

DROGĄ DO LAGRÓW
WLECZONO DZIECI CHŁOPSKIE ...

W ROKU CZTERDZIESTYM CZWARTYM

TUTAJ, NA SKRAJU SMUGU,
WE KRWI ROZSTRZELANYCH PRZYKŁĘKŁA
BOLESNA MATKA – POLSKA.

PAMIĘCI ROZSTRZELANYCH
PRZY SZOSIE POD CHOTYCZAMI
1 LIPCA 1944 ROKU

„MARTA” LIPIEC 1944 R.

Linoryt wykonał Romuald III Mikoszewski,
syn Romualda Mikoszewskiego
ps. „Dąbrowa”
z Oddziału Partyzanckiego „Zenona”

CHOTYCZE - DWÓR

Linoryt „DWÓR CHOTYCZE ” wykonał Romuald III Mikoszewski.

Po uroczystości przekazania sztandaru Oddziałowi Partyzanckiemu „Zenona” w Jeziorach (29 czerwca 1944 roku) - w dworku w Chotyczach przyjmowani byli lotnicy amerykańscy przebywający w Oddziale.

Kapliczka w polu, przy drodze Chotycze – Łosice

Na odnowionej kapliczce z czasów unickich umieszczono tablicę z napisem:

**W TYM MIEJSCU W DNIU 7 WRZEŚNIA 1863 R.
PARTIA MJR. L. LUTYŃSKIEGO STOCZYŁA
BITWĘ Z ROSYJSKIMI ZABORCAMI.**

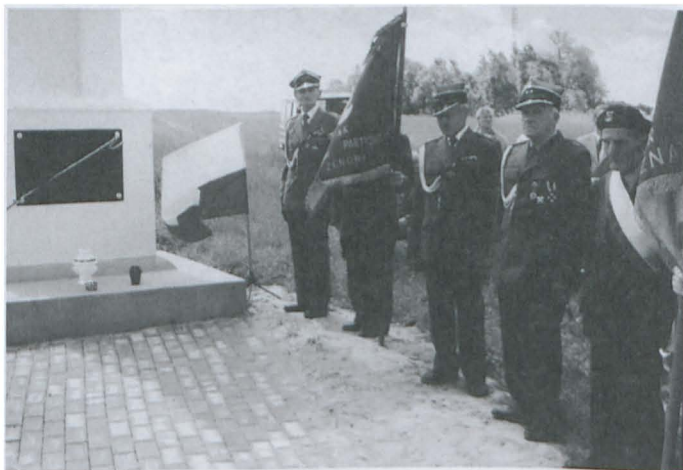
**W DNIU 30. 06. 1944 ROKU ODDZIAŁ
MJR „ZENONA” 34 PP ARMII KRAJOWEJ
STOCZYŁ BITWĘ Z OKUPANTEM
NIEMIECKIM**

CZEŚĆ ICH PAMIĘCI

Do kapliczki prowadzi droga z kostki. Kapliczka jest symbolem walk niepodległościowych i upamiętnia dwa wielkie wydarzenia. Opiekę nad nią sprawują uczniowie szkoły w Chotyczach.

96. Chotycze.
Kapliczka w
polu, przy drodze
Chotycze – Łosice
upamiętniająca
bitwy 7.09.1863 r.
i 30.06.1944 r.

97. Chotycze 2002 r. uroczystość przy kapliczce
upamiętniającej bitwy 07.09.1863 r. i 30.06.1944 r.

Punkt kontaktowy, kwaterunkowy i sanitarny prowadziły Barbara Chrzanowska – Dobrogojska ps. „Barnaba” z córką Zofią Chrzanowską.

Ranny w czasie walki w Jeziorach 30.06.1944 roku Marek Ambroziewicz ps. „Witold” we wspomnieniach „Tak to pamiętam” zapisał:

„ ...Dowiedziałem się, że jadę na operację usunięcia mi pocisku z pleców. Przyjechaliśmy do modrzewiowego dworku Dziadkowskie. (...) uczulem ulgę, jak mi lekarz położył „na pamiątkę” przed nosem pocisk kalibru 9 mm. (...) Pozostałem w polowym szpitalu w Dziadkowskich. Na poddaszu dostałem przytulny pokój z widokiem na piękne drzewa w ogrodzie. Stała tam miednica, dzbanek z wodą i wiaderko, a przede wszystkim normalne łóżko, na którym się wyciągnąłem. Niezwłocznie przysłała z pełną smakołyków tacą dostojna pani gospodyni. (...) gdy wyszła, trochę zjadłem. Miękkie łóżko, wspaniała pościel – tego mi właśnie było trzeba – spałem do południa następnego dnia. ”

98. Dziadkowskie dwór 2008 rok.

W majątku Falatycze był punkt kontaktowy, zaopatrzenia, sanitarny, kwaterunkowy. Właściciel majątku Edward Rackmann, major 1 Pułku Szwolężerów Józefa Piłsudskiego, Kawaler Orderu Wojennego Virtuti Militari za wojnę 1920 roku był członkiem sztabu 9 Podlaskiej Dywizji Armii Krajowej. W jego majątku w Falatyczach odbywały się odprawy z udziałem gen. „Halki”- dowódcy 9 Podlaskiej Dywizji Armii Krajowej, „Ziemowita” - dowódcy 22 pułku piechoty Armii Krajowej, „Zenona”- dowódcy Oddziału Partyzanckiego 34 pułku piechoty Armii Krajowej. Karol Frankowski w swoich wspomnieniach „Na ścieżkach Podlasia” pisze:

„...W pierwszych dniach maja 1944 roku „Zenon” kazał mi się szykować do drogi. Wraz z „Jackiem”, „Wrzosem”, Jaśkiem – „Helem” mamy stanowić jego obstawę. Ubrania cywilne, broń automatyczna.

„Jacek ” i „ Wrzos ” biorą erkaemy, Janek – „Hel” stena, a ja swą błyskawicę. Ponadto każdy bierze pistolet i po dwa granaty. Na wierzch luźne płaszcze maskujące broń. Erkaemy w wozie pod słomą. Jedziemy znajomą mi okolicą. Mijamy Czeberaki i zbliżamy się do Falatycz. To dom rodzinny Jaśka. Ostatnie rozkazy. „Jacek ” i „Wrzos ” mają ubezpieczać od podwórza, a my kręcić się koło domu. Zajeżdżamy przed dom. Drzwi otwierają się i na progu ukazuje się tak znana mi postać majora Rackmanna. To ojciec Jaśka. Krótkie serdeczne powitanie i „Zenon ” z panem Rackmannem wchodzi do środka. „Jacek ” z „Wrzosem ” wyjeżdżają na podwórze i stają koło bramy. My zaczynamy pętać się wokół domu. Zjawia się brat Janka, Andrzej.

W domu trwa narada. Jasne, że o tym, kto był i co mówiono, dowiedziałem się grubo, grubo później. W gabinecie pana Rackmanna siedzą gen. „Halka”, płk „Roman”, płk „Janczar”, mjr. „Ziemowit” i jeszcze jakichś dwóch „cywilów”. Omawiane są cztery zagadnienia:

- 1 / Sprawy związane z przebywaniem naszego oddziału na terenie powiatu Siedlce oraz związane z tym świadczenia wzajemnych usług.*
- 2 / Ścisły kontakt z obwodem siedleckim w sprawie prób nowej broni, jakie Niemcy przeprowadzają w okolicach Sarnak (V-2), a w razie potrzeby przejścia oddziału do dyspozycji płk „Janczara”.*
- 3 / Przygotowanie do akcji „Burza”.*
- 4 / Likwidacja pełnomocnika rządu Generalnej Gubernii do spraw wywózki na przymusowe roboty Werlera, specjalnie niebezpiecznego z uwagi na posiadane pełnomocnictwa podpisane przez Himmlera.”*

99. Edward Rackmann
rotmistrz 1 Pułku
Szwolężerów ok.1918 r.

FALATYCZE

Stanisław Lewicki ps. „Rogała” w „Zapisie ocalenia” pisze:

„ ... Wreszcie ukazał się piękny stary dwór otulony olbrzymimi drzewami. Domyślałem się, że tam zmierzamy. (...) Zajechaliśmy od tyłu, zza stodoły. Dziedziniec był ogromny, porośnięty trawą. Konie nie zwalniając szły przez niego raźnie, prosto przed ganek dworu. Zakryty z tej strony krzakami, niski, stary szlachecki dwór coraz więcej się wylaniał, a gdy dobiegł do jego mieszkańców turkot kół, wysypała się na ganek spora gromadka ludzi. Ogarnąłem ich spojrzeniem i od razu ujrzałem postać mojej żony. (...) Dalej stali państwo Rackmannowie z młodszym synem. Witali swego starszego, „Hela”.”

100. Dwór w Falatyczach (od tyłu)

Właściciel Falatycz mjr Edward Rackmann był komendantem placu zrzutu dokonanego przez samolot aliancki 3 kwietnia 1944 roku na tzw. „Balię” (kryptonim Falatycz). Zrzut miał miejsce na polach między Falatyczami a Czeberakami, gdy placówka „Balía” odpowiedziała właściwą sygnalizacją.

W książce „Lotnicze wsparcie Armii Krajowej” Kajetana Bienieckiego zamieszczony jest szkic położenia placówek (w tym placówki „Balía”) oraz na stronie 107 informacja: „... W/O Kłowski (naw. S/L Król) Liberatorem BZ-860 „U” dokonał zrzutu 12 zasobników i 12 paczek w trzech nalotach z wysokości 800 stóp, gdy tylko placówka „Balía” 122 odpowiedziała literą b (- . . .) i wyłożyła „Teresę” 4. Placówka „Balía” 122 położona była 28 km na wschód od stacji kolejowej Mordy na linii Siedlce – Wołkowysk.”

Według relacji przekazanej przez por. AK Helenę Potulicką ps. „Bończuk” (właścicielkę majątku Hruszniew) w Klubie Dyskusyjnym im. gen. Stefana Roweckiego w Londynie: „... Zrzut został odebrany i przewieziony częściowo do „Balii” – broń, a częściowo do „Lamusa” – materiał wybuchowy. „Lamus” to kryptonim Hruszniewa, gdzie w spichrzu przygotowane były specjalne schowki.

101. mjr Edward Rackmann
Gdynia 1945 r.

102. Zofia i Edward Rackmannowie 1921 rok.

103. Zofia i Edward
Rackmannowie w Falatyczach
na ganku, lata trzydzieste.

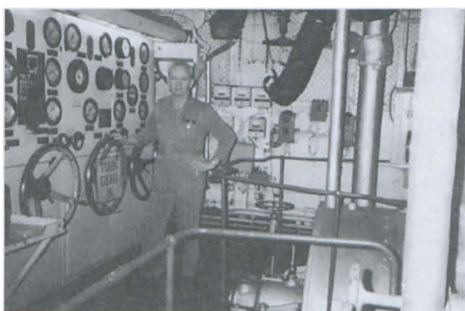
FALATYCZE

W Oddziale Partyzanckim „Zenona” byli dwaj synowie Zofii i Edwarda Rackmanów: Andrzej ps. „Igor” i Jan ps. „Hel”.

Jan Rackmann „Hel” - w plutonie minerów dowodzonym przez „Jaracha” Roberta Domańskiego. Po rozwiązaniu oddziału ukończył szkołę morską w Gdyni. Pełnił funkcje głównego inżyniera – mechanika między innymi na ts/s Stefan Batory.

104. Jan Rackmann. „Hel”

106. Jan Rackmann w maszynowni amerykańskiego statku pasażerskiego s/s Veracruz rok 1989.

107. Jan Rackmann – główny inżynier mechanik – na T s/s Stefan Batory w fiordach Norwegii, lata osiemdziesiąte.

105. Jan Rackmann starszy mechanik na stanowisku manewrowym t s/s Stefan Batory w czasie prób w Stoczni Remontowej w Gdańsku. 1969 rok.

108. Jan Rackmann w Nowym Orleanie 1989 r.

**Tablica upamiętniająca ks. mjr Lucjana Niedzielaka ps. „Głóg”
kapelana AK i W i N**

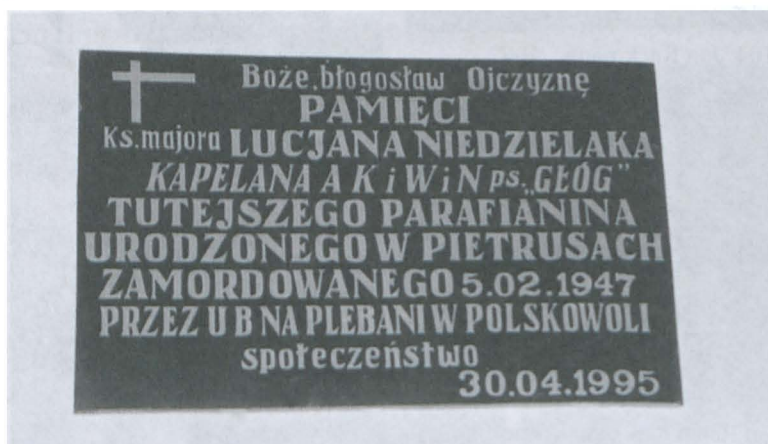
Napis na tablicy:

**„Boże błogosław Ojczyznę
PAMIĘCI
Ks. majora LUCJANA NIEDZIELAKA
KAPELANA AK I W i N ps. „GŁÓG”
TUTEJSZEGO PARAFIANINA
URODZONEGO W PIETRUSACH
ZAMORDOWANEGO 5. 02. 1947
PRZEZ UB NA PLEBANI W POLSKOWOLI
spółeczeństwo
30. 04. 1995**

Ksiądz Lucjan Niedzielak urodził się w Pietrusach w parafii Hadynów. Kontakt z „Zenonem” nawiązał, będąc wikariuszem w Huszlewie.

Działal pod pseudonimem „Głóg”. W 1943 roku został proboszczem w Polskowoli i był kapelanem stacjonującego w lasach koło Kąkolewnicy i Polskowoli 35 pułku piechoty dowodzonego przez mjr. Ksawerego Witkowskiego ps. „Müller”. Po zakończeniu wojny ksiądz Lucjan Niedzielak znalazł się na „czarnej liście” UB jako współpracujący z „reakcyjnym podziemiem”.

W dniu 5 lutego, późnym wieczorem, został bestialsko zamordowany. Po uroczystościach żałobnych w Polskowoli pogrzeb odbył się na cmentarzu w Hadynowie

109. Hadynów kościół. Tablica upamiętniająca ks. mjr Lucjana Niedzielaka ps. „Głóg”

Tablica w kaplicy na cmentarzu z napisem:

**Ś. P.
KSIĄDZ PROBOSZCZ
MAGISTER
LUCJAN NIEDZIELAK
ŻYŁ LAT 38
ZGINĄŁ ŚMIERCIĄ
MĘCZEŃSKĄ
W PARAFII POLSKOWOLA
DN. 5 II 1947 R.
POKÓJ JEGO DUSZY.**

112. Hadynów cmentarz.

Wieniec w kaplicy- grobowcu rodziny
Niedzielaków

110 - 111. Hadynów cmentarz . Kaplica cmentarna – grobowiec rodziny Niedzielaków

Grób Bolesława Barana

Napis:

**Ś.P.
BARAN
BOLESŁAW
* 1901 +1961**

Bolesław Baran razem z bratem Zygmuntem ps. „Cichy” prowadzili w Pietrusach mleczarnię, punkt zaopatrywania Oddziału Partyzanckiego „Zenona” w produkty mleczarskie.

113. Hadynów cmentarz.
Grób Bolesława Barana

Grób Ferdynanda Pietruczuka

ps. „Cygan” Obecnie grób jest na cmentarzu w Kornicy.

Na tablicy był napis:

**Ś.P.
FERDYNAND
PIETRUCZUK
ŻYŁ LAT 28
ZGINĄŁ ŚMIERCIĄ TRAGICZNĄ
11 VI 1944 R.
POKÓJ JEGO DUSZY**

114. Hadynów cmentarz. Grób Ferdynanda Pietruczuka ps. „Cygan”, który zginął w wypadku z bronią w Szawłach w czerwcu 1944 roku. Obecnie grób jest na cmentarzu w Kornicy.

Na cmentarzu w Hadynowie pochowany był Ferdynand Pietruczuk ps. „Cygan”, który zginął w wypadku z bronią w Szawłach w czerwcu 1944 roku. Mieszkaniec Szawłów Edmund Karol Kalicki we „Wspomnieniach z lat 1939–1966” zapisał: „... Przyjechało dwóch partyzantów do Szawłowskiego chcąc zdobyć żywność dla partyzantów... jeden miał broń ukrytą i naładowaną, a lufa była pod brodą, przy wstawianiu od stołu broń wypaliła. Poniósł śmierć na miejscu. Strach był wielki, bo Niemcy są we wsi, robią pościg za partyzantami, a tu leży zabity partyzant w mieszkaniu. Szczęście, że dom znajdował się z dala od drogi, że Niemcy nie poszli do mieszkania, bo do innych wchodzili...”

Grób Czesława Łukaszuka ps. „Bomba”, który poległ w akcji osłonowej wydobywania niewypału pocisku V-2 /(przy skrzyżowaniu dróg: Hołowczyce – Sarnaki i Zabuze – Hołowczyce – Litewniki)

Na krzyżu przy grobie napis:

**OD POWIETRZA / GŁODU OGNIĄ / I WOJNY / ZACHOWAJ
NAS / PANIE / BOŻE / BŁOGOSŁAW / LUD POLSKI /.**

Obok kamień z umieszczoną na nim tablicą. Napis na tablicy:

**Ś. P.
CZESŁAW
ŁUKASZUK
„Bomba”
Żołnierz 34 pp AK
OP „Zenona”
Poległ 26.V. 1944 r.
w „Akcji V-2”
Cześć Jego pamięci**

Po lewej stronie tablicy – krzyż. Nad tablicą symbol Polski Walczącej. Całość ogrodzona drewnianym płotkiem.

115-116. Hołowczyce. Grób Czesława Łukaszuka ps. „Bomba”, który poległ w akcji osłonowej wydobywania niewypału pocisku V-2

Pałac w Hruszniewie w latach 1939 –1944 był punktem działalności konspiracyjnej. Właścicielki majątku Hruszniew - hrabina Kazimiera Plater i jej córka Helena Potulicka z dużym zaangażowaniem przygotowywały żywność dla partyzantów Armii Krajowej także z Oddziału Partyzanckiego „Zenona”.

Linoryt Pałac Hruszniew XVIII- XIX w. Wykonał Romuald III Mikoszewski

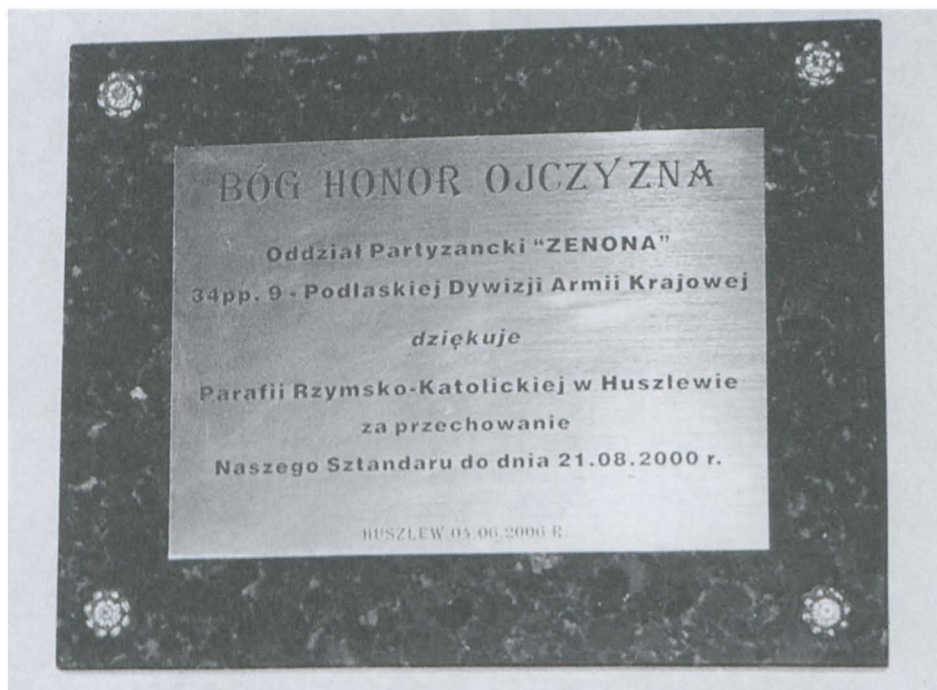
Tablica w podziękowaniu za przechowanie sztandaru OP „Zenona”.

Napis na tablicy:

BÓG HONOR OJCZYZNA

Oddział Partyzancki "ZENONA"
34 pp . 9 . Podlaskiej Dywizji Armii Krajowej
dziękuje
Parafii Rzymsko – Katolickiej w Huszlewie
za przechowanie
Naszego Sztandaru do dnia 21. 08. 2000 r.

HUSZLEW 04. 08. 2006 R.

117. Huszlew kościół.

Tablica w podziękowaniu za przechowanie sztandaru OP „Zenona”

118. Huszlew kościół. Uroczystości w Huszlewie związane z odnalezieniem sztandaru Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp 9 Podlaskiej Dywizji Armii Krajowej

119. Uroczystość przekazania sztandaru Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp Podlaskiej Dywizji Armii Krajowej do Sali Rycerskiej na Jasnej Górze w Częstochowie 11 listopada 2000 roku.

120. Częstochowa Jasna Góra 11.11. 2000r. przekazanie odnalezionego sztandaru Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK do Sanktuarium Maryjnego na Jasnej Górze

121. Księga Pamiątkowa Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK

122. Kartka z Księgi Pamiątkowej Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK

Tablica upamiętniająca akcję odbicia ludności przeznaczonej do wywiezienia na przymusowe roboty do Niemiec.

Napis na tablicy:

**Patrol Oddziału
Partyzanckiego „ZENONA”
34 pp. 9 - Podlaskiej
Dywizji Armii Krajowej
w dniu 9 lutego 1944 r. w Huszlewie
dokonał śmiałego odbicia
z rąk hitlerowskich
ludności polskiej
przeznaczonej do wywiezienia
na przymusowe roboty
do Niemiec.**

Huszlew 04. 06. 2006 R.

123. Huszlew Urząd Gminy. Tablica upamiętniająca akcję odbicia ludności przeznaczonej do wywiezienia na przymusowe roboty do Niemiec.

124. Huszlew Urząd Gminy. Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej odbicie ludności przeznaczonej do wywiezienia na przymusowe roboty do Niemiec.

Grób Ryszarda Balcerowskiego ps. „Robert”

Napis:

**RYSZARD
BALCEROWSKI
AK ZGINĄŁ Z RĄK GESTAPO 10 XII 1943**

Ryszard Balcerowski (Balczerowski) ps. „Robert” został zastrzelony przez Niemców w czasie oblwy 10.12.1943 r. Wymieniony jest na tablicy pomnika w Rogoźnicy i tablicy na ścianie klasztoru w Leśnej Podlaskiej upamiętniającej żołnierzy Oddziału Partyzanckiego „Zenona”.

125. Huszlew cmentarz. Grób Ryszarda Balcerowskiego ps. „Robert”

Grób Kazimierza Biernackiego ps. „Jastrząb” żołnierza OP 34 pp 9 Podlaskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej mjr „Zenona”.

Napis na tablicy:

**Ś.P.
KAZIMIERZ BIERNACKI
ŻOŁNIERZ AK OP 34 PP „ZENONA”
ŻYŁ LAT 79 ZM. DN 2. 04. 1999 R.**

Kazimierz Biernacki ps. „Jastrząb” był w grupie tworzącej początki Oddziału Partyzanckiego „Zenona”. Uczestniczył w akcjach dywersyjno – sabotażowych w latach 1941 – 1943. Był w plutonie ckm na taczankach. W roku 1944 brał udział w akcjach OP między innymi:

- pod Wygodą k/ Huszlewa 30 kwietnia - likwidacja niemieckiej ekipy radionamiarowej,
- w lasach mierzwickich 25 –27 maja - walki osłonowe w czasie wydobywania z Bugu niewypału broni V-2,
- 21 czerwca - przejęcie lotników amerykańskich ze strąconego przez Niemców bombowca B-17,
- 30 czerwca - pod Jeziorami w bitwie z oblawą niemiecką i osłonie wyjścia oddziału z okrążenia,

Brał udział w walkach akcji „Burza” w dniach 22–26 lipca. W Oddziale Partyzanckim 34 pp 9 Podlaskiej Dywizji Armii Krajowej był do jego rozwiązania 11 sierpnia 1944 roku.

126. Huszlew cmentarz. Grób Kazimierza Biernackiego ps. „Jastrząb”

Grób Edwarda Gryty ps. „Poborowy”, który poległ dnia 4 maja 1944 r. w Turowie.

Napis na tablicy:

**Ś. P.
EDWARD
GRYTA
ŻYŁ LAT 19
ZGINĄŁ DN. 4-V- 1944 R.
W TUROWIE OD KULI ZBIRÓW
NIEMIECKICH W OBRONIE OJCZYZNY**

Edward Gryta ps. „Poborowy” wymieniony jest na tablicy w kościele w Turowie, w kościele w. Anny w Białej Podlaskiej oraz w Sanktuarium Maryjnym w Leśnej Podlaskiej.

127. Huszlew cmentarz.
Grób Edwarda Gryty ps.
„Poborowy”, który poległ
dnia 4 V 1944 r. w Turowie.

Grób Jana Łukaszuka

Napis:

JAN ŁUKASZUK
ŻYŁ LAT 33 ZM. ŚM. TR. 19 IV 1945

Jan Łukaszuk szył mundury dla partyzantów OP „Zenona”. Został zastrzelony 19.04.1945 r.

przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego na własnej posesji w Huszlewie.

128. Huszlew cmentarz. Grób Jana Łukaszuka

Grób ks. Tomasza Odowskiego

Napis:

Ś. P.
EMILIA ODOWSKA
ŻYŁA LAT 74 ZM. 14-VII-1948 R.
SYN KS. TOMASZ ODOWSKI

Ksiądz Tomasz Odowski przyjmował na plebanii Stanisława Kujawińskiego ps. „Żonkil”, który zapoznawał się z terenem swego działania.

Żołnierze z OP „Zenona” otrzymywali pomoc i wsparcie od księdza Tomasza Odowskiego.

129. Huszlew cmentarz. Grób ks. Tomasza Odowskiego

**Grób Mieczysława Sacharczuka syna Konstantego Sacharczuka
ps. „Jacek”**

Napis na tablicy:

**Ś.P.
MIECZYŚLAW
SACHARCZUK
ŻYŁ LAT 55 ZM. DN.18.04.1995 R.**

130. Grób Mieczysława Sacharczuka syna Konstantego Sacharczuka ps. „Jacek”

Grób Jana Samocia ps. „Enka” żołnierza OP „Zenona” 34 pp AK

Napis na tablicy:

**Ś. P.
JAN SAMOĆ
ŻYŁ LAT 68 ZM. 1 III 1983 R.
UCZESTNIK KAMP. WRZEŚNIOWEJ
RUCHU OPORU ZESŁANY ŻOŁNIERZ AK
POKÓJ JEGO DUSZY**

Jan Samoć ps. „Enka” w Oddziale Partyzanckim „Zenona” był w plutonie radio. Wymieniony jest na tablicy upamiętniającej żołnierzy OP „Zenona” w Leśnej Podlaskiej.

131. Huszlew cmentarz. Grób Jana Samocia ps. „Enka”

Grób Pawła Stefaniuka ps. „Wicher”

Napis na tablicy:

**Ś.P.
PAWEŁ
STEFANIUK
ur. 1902 r
zm. dn. 8 V 1977 r.
POKÓJ JEGO DUSZY**

Paweł Stefaniuk ps. „Wicher” z Wygody był w drużynie gospodarczej w OP „Zenona”

132. Grób Pawła Stefaniuka ps. Wicher”

Grób Stanisława Stefaniuka z Wygody

Napis na tablicy:

Ś.P.
STANISŁAW STEFANIUK
ŻYŁ LAT 73 ZM. 5.04.1988 r.

W domu Stanisława Stefaniuka 30 kwietnia 1944 roku kwaterował samodzielny pluton radio dowodzony przez Stanisława Kujawińskiego ps. „Żonkil”, a w stodole - partyzanci z OP „Zenona”.

133. Grób Stanisława Stefaniuka z Wygody

Grób Andrzeja Winnickiego rozstrzelanego przez Niemców 1 lipca 1944 roku w Chotyczach.

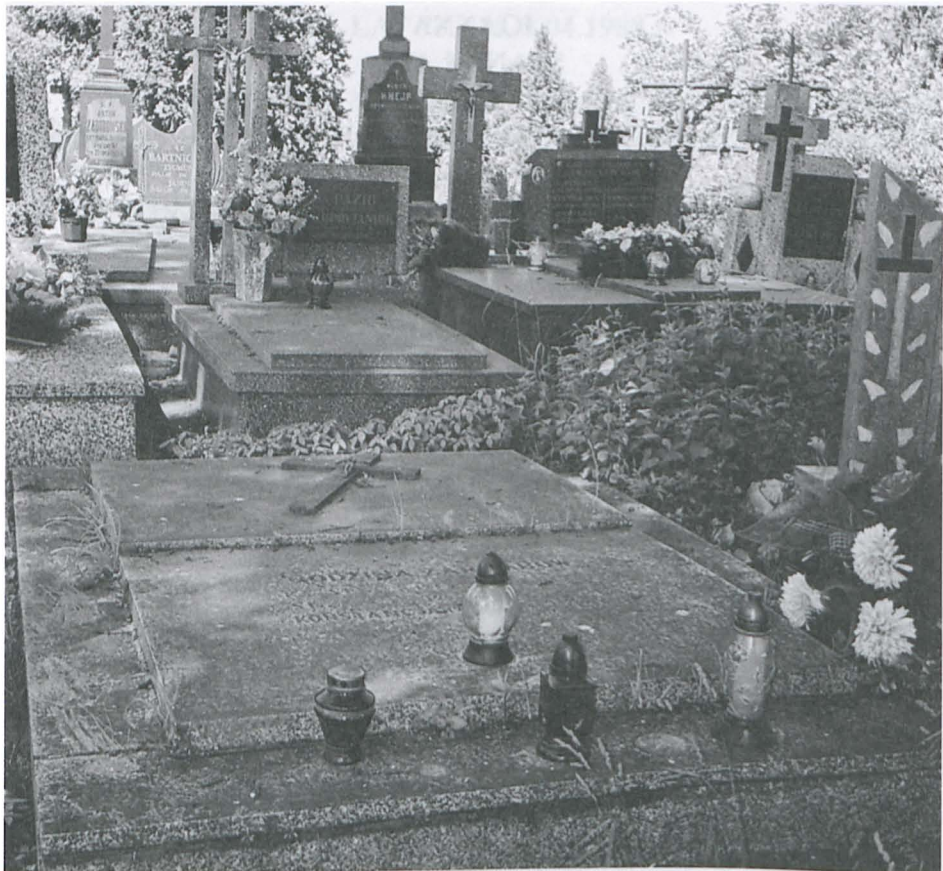
Napis na płycie:

Ś.P.
JOANNA
STANISŁAW
ANDRZEJ
WINNICCY

134. Huszlew cmentarz. Grób Andrzeja Winnickiego rozstrzelanego przez Niemców 1 lipca 1944 roku w Chotyczach.

Grób rodziny Zarembów, w którym pochowana jest Janina Zaremba ps. „Niunia”

135. Huszlew cmentarz. Grób rodziny Zarembów, w którym pochowana jest Janina Zaremba ps. „Niunia”

Karol Frankowski „Kajtek” - „Na ścieżkach Podlasia”

„ ... Jezioro, mała, ledwie kilka gospodarstw licząca wioska, schowana we wnęce leśnej, zasłonięta od szosy łączącej Łosice z Konstantynowem wzniesieniem terenu, stanowiła idealne miejsce postoju oddziału partyzackiego. Gościliśmy tu parokrotnie, zawsze serdecznie przyjmowani przez miejscową ludność. Tu generał „Halka” po raz pierwszy wizytował oddział. Tu wreszcie odbyło się uroczyste poświęcenie sztandaru ofiarowanego nam przez społeczeństwo Podlasia.”

Alina Chrzanowska Fedorowicz „Marta” – wystąpienie na sesji naukowej KUL w 1985 r.

„...W leśniczówce pod Jeziorami 2 dziewczynki - jakże jeszcze smarkate - siostry Zwolińskie, „Grażyna” i „Sarna”, wspomagały nas w opiece nad rekwalescentami i w zaopatrzeniu kwater w czasie postoju w tej wsi. (...) Oddział często kwaterował w Jeziorach. Dziś trudno mi powiedzieć, jakie kobiety i dziewczęta były faktycznie członkami organizacji podziemnej, lecz właśnie tam – podobnie jak w Popławach, Łuzkach czy Krynicach – spotykaliśmy się z żywiolową pomocą. (...)W Jeziorach Waleria Kupryjaniuk (wtedy młodziutka dziewczyna) otrzymała od nas pseudonim „Frania” jako miejscowa, swojego rodzaju łączniczka. Poległy w tejże wsi 2 kobiety w czasie bitwy z obławą niemiecką – Zielińska i nasza „Helena” z kwatery radiówki. Czyż ich śmierć nie była – mimo braku broni – śmiercią żołnierską?”

Waleria Kupryjaniuk razem z mężem Kazimierzem była zaangażowana w służbę informacyjną i wywiadowczą. W ich domu mieszkał „Zenon”, gdy oddział kwaterował w Jeziorach.

136. Jezioro – widok z lotu ptaka. Fot. Andrzej Roszczak

Pomnik upamiętniający zwycięską bitwę partyzantów Armii Krajowej Oddziału „Zenona” z Niemcami 30. 06. 1944 roku.

Przy drodze prowadzącej przez wieś – pomnik z krzyżem brzoźowym i dużym kamieniem umieszczonym na postumencie. Na kamieniu orzeł, odznaka Oddziału i tablica z napisem:

**BOHATEROM
PARTYZANTOM Z ODDZIAŁU
ARMII KRAJOWEJ „ZENONA”
MIESZKAŃCOM WSI JEZIORY
I OKOLICY POLEGŁYM
W ZWYCIĘSKIEJ BITWIE
Z NIEMCAMI 30 VI 1944
TOWARZYSZE BRONI
MIESZKAŃCY WSI
1989**

Uroczyste odsłonięcie pomnika odbyło się 15 lipca 1989 roku. Miejsce na pomnik udostępnił Stanisław Oniszczyk z Jezior. Autorem projektu jest Ludwik Maciąg ps. „Sas” z OP „Zenona”.

29 czerwca 1944 r. w lesie przylegającym do wsi Jezioro kapelan OP 34 pp AK Jan Karnicki ps. „Miś” odprawił mszę polową, w czasie której został poświęcony i przekazany Oddziałowi Partyzanckiemu „Zenona” sztandar ofiarowany przez mieszkańców Podlasia.

Sztandar wykonały Wanda i Zofia Frankowskie z Kobylan, a drzewce – Stanisław Szańkowski z Popław. Wręczenia sztandaru dowódcy Oddziału Partyzanckiego por. Stefanowi Wyrzykowskiemu ps. „Zenon” w imieniu społeczeństwa Podlasia dokonał dr Witold Wróblewski z Łosic. Na uroczystości byli obecni: gen. Ludwik Bittner ps. „Halka” dowódca 9 Podlaskiej Dywizji AK, Marian Zawarczyński ps. „Ziemowit”, mjr Edward Rackmann. 30 czerwca oddział przygotowany do wymarszu został zaatakowany przez niemieckie oddziały pacyfikacyjne. Po zaciętej walce OP wyszedł z okrażeńa sobie znanymi drogami, a wojska niemieckie w płonących zabudowaniach Jezior walczyły ze sobą. W walkach zginęli: Roman Ostapski ps. „Kropidelko” i Ludwik Zaborowski ps. „Rymsza”.

137. Jezioro. Pomnik upamiętniający zwycięską bitwę partyzantów Armii Krajowej Oddziału Partyzanckiego „Zenona” z Niemcami 30.06.1944 roku.

BIAŁY SPADOCHRON W KONARACH BRZOZY...
RYNGRAF MISTERNY!
POD NIM WIANUSZEK OD CHRZESTNYCH MATEK
I **CHRYSTUS MIŁOSIERNY!**

...TAKI NASZ OŁTARZ W JEZIORAŃSKIM LESIE
W CZERWCOWE ŚWIĘTO.
I JESZCZE **SZTANDAR** BIAŁOCZERWONY
Z **CZARNĄ MADONNĄ** SMĘTNĄ...
LAS DO NIEJ WOŁA Z PODLASKIM ECHEM
MÓDL SIĘ ZA NAMI ! ...
BYŚMY OJCZYZNIE **POD TWYM SZTANDAREM**
PRZYSIĘGI DOTRZYMALI !...

29 CZERWCA 1944 ROKU
„MARTA”

138. Jeziory, 29.06 .1944 r
Ołtarz polowy przygotowany na
uroczystość przekazania Sztandaru
Oddziałowi Partyzanckiemu
„Zenona” przez Podlasiaków.

139. Jeziory, 29.06. 1944 r. Uroczystość poświęcenia i wręczenia sztandaru Oddziałowi Partyzanckiemu „Zenona” 34 pp AK, sztandar wręcza dr Witold Wróblewski

140. Jeziory, 29. 06. 1944 r.
Uroczystość poświęcenia i wręczenia
sztandaru Oddziałowi Partyzanckiemu
„Zenona” 34 pp AK - klęczy Dowódca
Oddziału „Zenon”, sztandar wręcza
dr Witold Wróblewski.

141. Jeziory - uroczysta msza polowa
29 czerwca 1944 roku
– ze sztandarem „Zenon”

SZTANDAR

PRZYSIĘGAM ZIEMI POLSKIEJ
NA DRZEWIEC Z SOSNY WOLNEJ

NA ORŁA SREBRNE SZPONY
NA PŁÓTNO ZAKRWAWIONE –
PRZYSIĘGAM.

NADPŁYNĄ SPADOCHRONY,
NADCIĄGNĄ WSIE POBITE,
DŹWIGNIEMY NAD ZAGONY
SZTANDAR RZECZYPOSPOLITEJ.

NA CAŁUN I NA ŻAGIEL
I NA POKOJU FLAGĘ,
NA CHORĄGIEWKĘ Z LANCY
KRWI NASZEJ NAM WYSTARCZY.

NA SZTANDAR NASZ PRZYSIĘGAM.

29 CZERWCA 1944 ROKU W JEZIORACH
„MARTA”

142. Replika sztandaru Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK

JEZIORY - LEŚNICZÓWKA

Linoryt „JEZIORY – LEŚNICZÓWKA 1944” wykonał Romuald III Miko-szewski na podstawie zdjęć z lat okupacji przekazanych do Izby Pamięci Narodowej w Niemokach przez córkę leśniczego Rafała Zwolińskiego ps. „Sosna”

143. Rafał Zwoliński ps. „Sosna”
leśniczy z Jezior

144. Halina Zwolińska,
córką leśniczego z Jezior

145. Droga Mszanna – Jeziory, furmanką jedzie Rafał Zwoliński ps. „Sosna”

146. Jeziory 2004 r. Rajd konny prowadzi Ludwik Maciąg ps. „Sas”

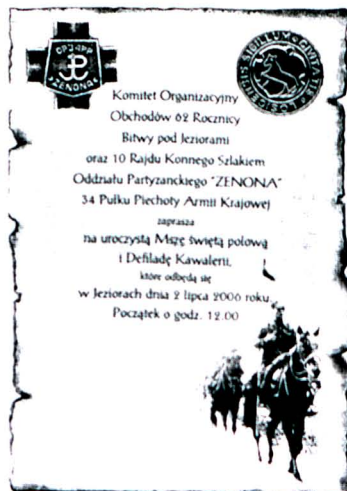
147. Jezioro 2004 r. Maciej Falkiewicz wręcza kwiaty Ludwikowi Maciągowi ps. „Sas”, w środku Lucyna Kujawińska ps. „Brylant”

148. Jezioro 2004 r. Tadeusz Sobieszczak ps. „Dudek”.

149. Jezioro 2006 r. Ludwik Maciąg ps. „Sas”

JEZIORY

Zaproszenie na obchody 62 rocznicy bitwy pod Jeziorami i 10 Rajdu Konnego Szlakiem Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK w Jeziorach

150. Jezioro, lipiec 2007 r. Wjazd kawalerii do Jezior – prowadzi Maciej Falkiewicz.

151. Jezioro 2007 r. Defilada kawalerii.

152. Jeziory, lipiec 2007 r. Tadeusz Barczyński ps. „Baśka”.
W Oddziale Partyzanckim „Zenona” był w 1 drużynie I plutonu.
Brał udział w akcji 8.10.1944 r. uwolnienia z więzienia „Rocha”.
Od stycznia 1946 roku organizował szkołę podoficerską 7 pp w Lublinie.

153. Jeziory, lipiec 2008 r. - Tadeusz Sobieszczyk ps. „Dudek” (przy mikrofonie)

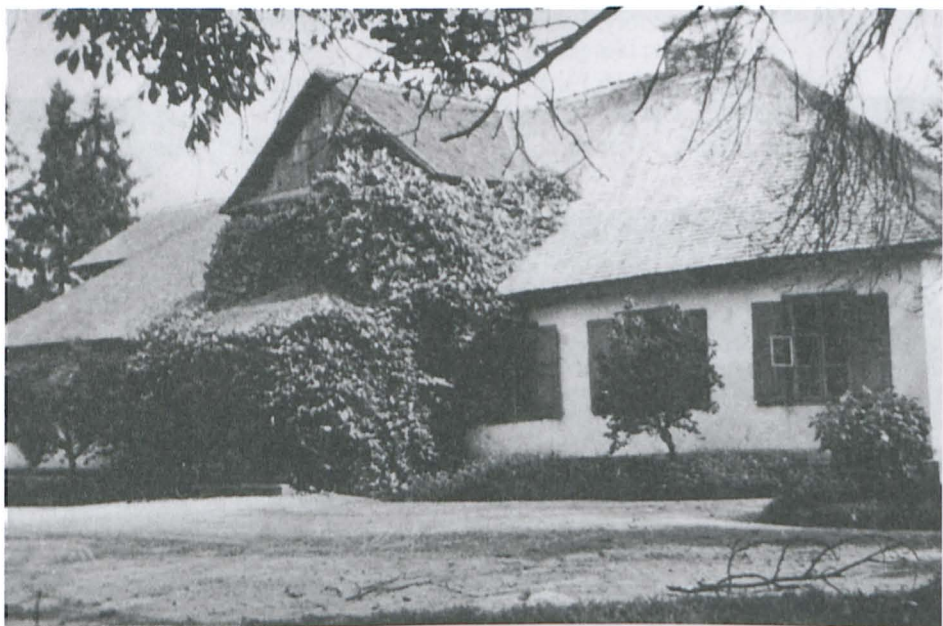
154. Jeziory, lipiec 2008 r. - poczty sztandarowe

155. Jeziory, lipiec 2008 r.

Majątek w Kobylanach był włączony do służb terenowych podległych bezpośrednio dowódcy OP. W Oddziale Partyzanckim „Zenona” był Karol Frankowski ps. „Kajtek”. Siostry: Wanda ps. „Wanda” i Zofia Fijałkowska ps. „Zozo” haftowały sztandar wręczany Oddziałowi Partyzanckiemu na uroczystości w Jeziorach 29. 06. 1944 r. Wanda Frankowska wykonała replikę sztandaru poświęconą 20 lipca 1980 roku w Leśnej Podlaskiej, a do Izby Pamięci w szkole w Niemojkach – miniaturę sztandaru.

Kobylany były punktem sanitarnym, żywnościowym i kontaktowym. Punkt sanitarny prowadzili Halina Bujak ps. „Halina” (siostra „Kajtka”) i Stanisław Bujak ps. „Propidon”, który kontaktując się z dr. Witoldem Wróblewskim udzielał pomocy rannym partyzantom. Franciszek Fijałkowski (mąż Zofii) był kwatermistrzem.

156. Kobylany k/ Kornicy. Dom rodzinny Frankowskich

157. Karol Frankowski ps. „Kajtek” – pluton radio, w 1941 roku wstąpił do ZWZ – AK, a od 1943 r. był w Oddziale Partyzanckim 34 pp AK „Zenona”, autor wspomnień „Na ścieżkach Podlasia” i wielu artykułów w prasie.

158. Karol Frankowski ps. „Kajtek” - Na ścieżkach Podlasia, okładka książki

159. Halina z d. Frankowska Bujak ps. „Halina” prowadziła punkt kontaktowy, sanitarny i żywnościowy w Kobylanach

160. Wanda Frankowska ps. „Wanda” i Halina Bujak ps. „Halina”

161. Replika sztandaru wykonana przez Wandę Frankowska ps. „Wanda”.

162. Orzeł z repliki sztandaru Oddziału Partyzanckiego „Zenona”.
Fot. Sławomir Kordaczuk wyd. Siedlecki Klub Kolekcjonerów.

163. Stanisław Bujak ps. „Propidon”
punkt kontaktowy, sanitarny
i żywnościowy w Kobylanach

164. Grobowiec rodzinny, w którym
pochowani są: Halina Bujak ps. „Halina”
i Stanisław Bujak ps. „Propidon”
w Kijanach k/ Lublina gm. Spiczyn.

Kolonia Kurczyńskiego w Kobylanach była częstym miejscem postoju OP „Zenona”. Karol Frankowski ps. „Kajtek” we wspomnieniach „Na ścieżkach Podlasia” pisze:

„... Zajeżdżam na miejsce postoju oddziału. Kolonia Kurczyńskiego położona jest opodal gościńca biegnącego z Bachorzy do Leśnej, obramowanego starymi, pięknymi topolami, skryta za niewielkim laskiem sosnowym. (...) Lasek i wyniosłość terenu uniemożliwiają obserwację z gościńca tego, co się dzieje w zabudowaniach i na podwórzu, a wartownik skryty na brzegu lasku ma za to możliwość penetracji terenu w promieniu ponad dwu kilometrów.”

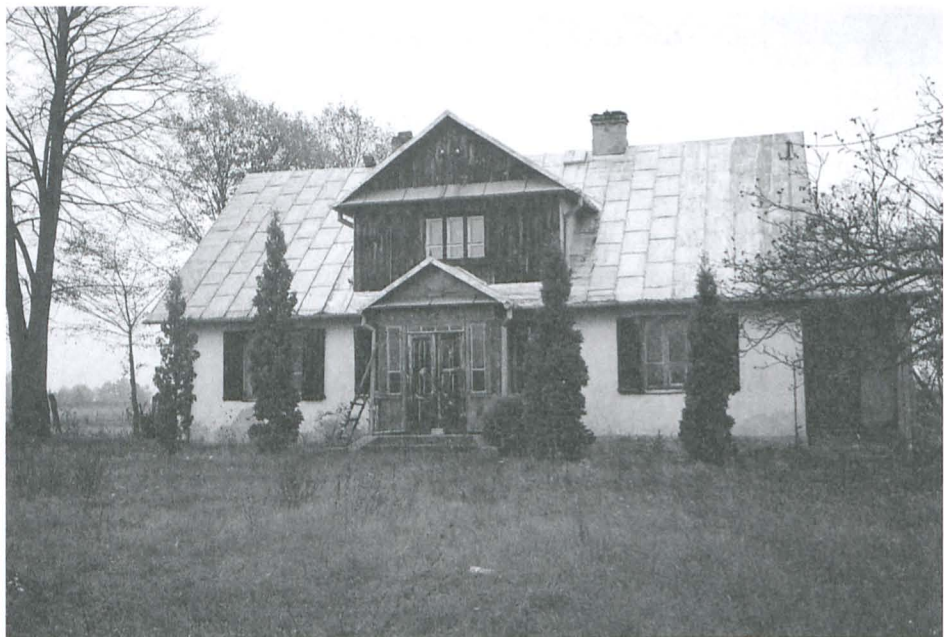
W domu Kurczyńskich rozpoczęła pracę radiostacja „R-31”.

165. Kobylany kol. Kurczyńskiego – lassek w pobliżu drogi do Leśnej Podlaskiej skrywający zabudowania kol. Kurczyńskiego.

166. Tadeusz Sobieszczak ps. „Dudek”
w drodze na kolonię Kurczyńskiego 13.10 .2008 rok

167. Kobylany kol. Kurczyńskiego fot. 13.10.2008 r.

Święta wielkanocne 1944 roku - Karol Frankowski „Na ścieżkach Podlasia”:
„... Od wczoraj kwaterujemy na kolonii Kurczyńskiego w Kobylanach. We wszystkich drużynach ruch. Chłopcy czyszczą mundury, starannie sprzątają zajmowane pomieszczenia i pogadują wesoło. W największym pokoju stoi duży stół, na którym nasi kwatermistrzowie ustawiają przywiezione zapasy. Nie ma co, postarali się uczciwie. (...) Ta pierwsza partyzancka Wielkanoc zapowiada się bardzo przyjemnie. Zaczynają się zjeżdżać zaproszeni goście. Jest doktor „Mruczek”, zjawił się strzelec „Barnaba”, Marysia Jackowska, Fela Chomiaków wraz ze Stefskiem, Marysią Czajkówną i Lucynką – „Brylancikiem”. Są moje siostry Zozo i Wanda. Myśleliśmy, że to już komplet, ale „Zenon” zrobił nam niespodziankę. Przed dom zajechała bryczka, a na niej nie znane nam ładne dziewczęta. To nasze „chrzestne mamy”. Spieszone, ledwie powstrzymujące łzy rozradowania. „Zenon” przedstawił im „chrześniaków”, którzy równie zadowoleni zajęli się nimi serdecznie, bawiąc opowiadaniem prawdziwych i zmyślonych fragmentów partyzanckiego życia.

Najpierw w wielkiej stodole uroczysta msza św. odprawiana przez ks. Kowalika w asyście dwu paulinów z pobliskiego klasztoru w Leśnej Podlaskiej. (...) Krótkie żołnierskie życzenia składa „Zenon” Teraz kolej na „mamy”. (...) Instytucja „mam chrzestnych” powstała nie tak dawno. Jej cel to po pierwsze, zacieśnienie więzi między oddziałem a terenem, po drugie, zapewnienie podpory moralnej – jeśli to tak można nazwać - dla tych chłopców, którzy nie mają w pobliżu nikogo z rodziny. Każdy partyzant otrzymał swą „mamę chrzestną”. Znali się tylko z pseudonimów lub imion. Korespondowali ze sobą za pośrednictwem naszej oddziałowej poczty, dzielili radościami i smutkami.”

168. Kolonia Kurczyńskiego – Wielkanoc, 1944 roku. Stoją od lewej: Czesław Makaruk „Gruda”, Jerzy Wójcik „Bebi”, Wanda Frankowska, Józef Skowron „Wieniawa”, Maria Olczak, Kazimierz Wojtkiewicz „Wysoki”, Halina Szczepańska, Eugeniusz Fedorowicz „Stary”, Jadwiga Sajnowna, Zofia Fijałkowska „Zozo”, Jan Giewartowski „Janek”

**Tablica upamiętniająca ślub partyzancki łączniczki OP „Zenona”
Lucyny Czajki ps. „Brylant” z dowódcą plutonu radio Stanisławem
Kujawińskim ps. „Żonkil”**

Napis na tablicy:

**DNIA 3 LIPCA 1944 r. W TYM KOŚCIELE,
ZAWARLI ZWIĄZEK MAŁŻEŃSKI
DOWÓDCA RADIOSTACJI nr 31,
SKOCZEK CICHOCIEMNY kpt. „ŻONKIL”-
STANISŁAW KUJAWIŃSKI
I ŁĄCZNICZKA ppor. „BRYLANT”
-LUCYNA CZAJKA
OBOJE ŻOŁNIERZE ODDZIAŁU
PARTYZANCKIEGO „ZENONA”
34 P.P. DYW. PODŁ. ARMII KRAJOWEJ
BOGU W PODZIĘCIE - TOWARZYSZE BRONI.**

169. Kornica kościół.
Ślub partyzancki łączniczki OP „Zenona”
Lucyny Czajki ps. „Brylant” z dowódcą
plutonu radio Stanisławem Kujawińskim
ps. „Żonkil” w kościele w Kornicy

170. Kornica kościół. Tablica
upamiętniająca ślub partyzancki
łączniczki OP „Zenona” Lucyny Czajki
z dowódcą plutonu radio Stanisławem
Kujawińskim ps. „Żonkil”.

171. Lucyna Czajka Kujawińska
ps. „Brylant”

Karol Frankowski „Kajtek” - „Na ścieżkach Podlasia”:

„... Z tygodnia na tydzień oddział rozrastał się. Przybywali chłopcy spaleni na swoim terenie, kierowani do nas przez Inspektoraty w Białej Podlaskiej, Siedlcach i Warszawie. Rozrastało się i intensyfikowało swą działalność zaplecze, bez którego nie moglibyśmy istnieć i działać.

Zaplecze to misterna sieć punktów kontaktowych, sanitarnych i żywnościowych, to skomplikowany system łączności i zaopatrzenia, to tysiące ludzi (...) duszą i ciałem związanych z walką o wolność, pomagający nam rzec można myślą, mową i uczynkiem. To setki ludzi ryzykujących życiem własnym i swych najbliższych, ludzi, których jedyną bronią była zimna krew i ostrożność. To ludzie jakże często nie znani z nazwiska.(...) We młynie w Kornicy rodzina Czajków siedzi jak na wulkanie. Parują kotły z gotującą się bielizną, bucha żarem piec chlebowy przygotowany do kolejnego wypieku, przez dom przewijają się łącznicy, w skrytce na poddaszu niejednokrotnie spoczywają czasowo zamelinowane aparaty radiowe, które Lucyna – „Brylant” przewozi do naprawy do Białej.

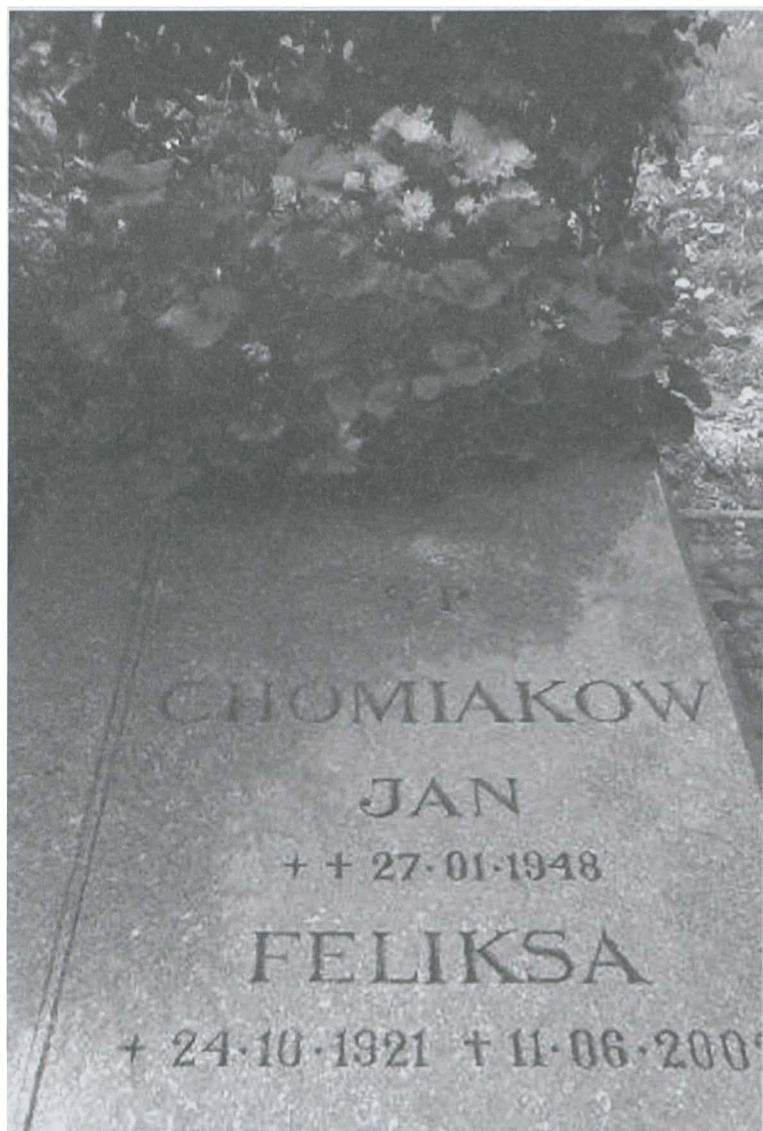
(...) Lucyna niestrudzenie przewozi meldunki, szyfry, depesze, nasze aparaty radiowe do i po naprawie, przerzuca do oddziału nowych chłopców, transportuje prowiant, a zawsze wesola i roześmiana jak wiosenny poranek.”

172. Grobowiec rodzinny na cmentarzu w Białej Podlaskiej, w którym są pochowani między innymi: Władysława i Franciszek Czajka - rodzice Lucyny, bliźniaczki: Stachna i Lucynka Kujawińskie, siostra Albina.

KORNICA

Punkt kontaktowy i żywnościowy w Kornicy prowadziła Feliksa Czajka-Chomiakow ps. „Fela” i Stefan Chomiakow ps. „Baryłka”

173. Grób Feliksy Czajki-Chomiakow ps. "Fela"
na cmentarzu w Gdańsku Wrzeszczu

W latach 1930 –1945 sekretarzem gminy w Kornicy był Władysław Lisiecki, który urodził się 10.01.1902 roku w Niemojkach. W 1917 r. wstąpił do Polskiej Organizacji Wojskowej (P.O.W.) pełniąc funkcję łącznika między placówkami P.O.W. Niemojki a Mierzwicami nad Bugiem. W roku 1918 brał czynny udział w rozbrajaniu Niemców i organizowaniu obsługi kolejowej na stacji w Niemojkach. W okresie czynnej służby wojskowej ukończył szkołę podoficerską. Po powrocie z wojska pracował w zarządzie Miejskim w Łosicach jako zastępca sekretarza, a następnie jako sekretarz gminy Kornica. W swoich wspomnieniach pisze:

„ ... W okresie okupacji hitlerowskiej, będąc członkiem Ruchu Oporu w ZWZ – AK współdziałałem z partyzantką 34 pułku piechoty pod dowództwem „Zenona” – Stefana Wyrzykowskiego. Współdziałanie to, między innymi, wyrażało się w następujących faktach:

- 1. Przekazywanie dowództwu partyzantki wszelkich zarządzeń władz okupacyjnych, dotyczących przymusowego wywożenia ludności cywilnej do robót w Rzeszy Niemieckiej.*
- 2. Zawiadamianie Oddziału Partyzanckiego o transportach kolejowych wojsk niemieckich, żywności, sprzętu wojskowego itp. na front wschodni, na podstawie informacji otrzymywanych od polskich służb kolejowych.*
- 3. Dostarczanie partyzantce RKM z amunicją oraz karabinów ręcznych przechowywanych od kampanii wrześniowej.*
- 4. Wystawianie sfalszowanych dowodów „kenkart” osobom podejrzanym i poszukiwanym przez gestapo.*
- 5. Lokowanie w bezpiecznym miejscu ludzi z konspiracji i poszukiwanych przez gestapo. Zorganizowanie Ośrodka Sanitarnego we wsi Kornica dla potrzeb partyzantki pod kierownictwem dr Stanisława Piątkowskiego.*
- 6. Pomoc w ucieczce z aresztu gminnego w Kornicy trzem jeńcom, przeznaczonym na rozstrzelanie.*
- 7. Zorganizowanie zdjęcia z dzwonnicy trzech dzwonów kościelnych w parafii Kornica i ukrycie ich we wsi Wyrzyki przed zabraniem przez okupanta na zbrojenia wojenne.*
- 8. Ukrycie przed okupantem ksiąg ludności stałej gminy Kornica. Na podstawie tych ksiąg okupant zamierzał wyznaczyć Polaków na przymusowe roboty w Rzeszy Niemieckiej.*
- 9. Sfalszowanie ewidencji obszaru gruntów gminy Kornica do wymiaru kontygentów, zmniejszając o dwa tysiące ha w stosunku do faktycznego obszaru.*

Wymienione wyżej okoliczności i fakty spowodowały aresztowanie mnie przez gestapo i spalenie mieszkania. (...) W kwietniu 1945 roku N.K.W.D. aresztowało mnie jadącego do Siedlec i skierowało do Sokołowa Podlaskiego, skąd kierowano Polaków na Syberię.

Tylko dzięki zakończeniu wojny 9.05.1945 roku planowany transport więźniów nie został zrealizowany i zostałem zwolniony do domu. (...) postanowiłem zmienić miejsce zamieszkania i wyjechać.” Władysław Lisiecki został uhonorowany między innymi : Medalem za udział w Pierwszej Wojnie Światowej, Brązowym i Srebrnym Krzyżem Zasługi., Medalem Pamiątkowym 700 lecia miasta Łosice.

174. Władysław Lisiecki

175. Władysław Lisiecki
pierwszy z prawej strony

Grób z tablicami poświęconymi pamięci Adeli Nostitz-Jackowskiej i Tadeusza Nostitz – Jackowskiego.

Napisy na tablicach:

**Ś. P.
ADELA
Z KOMORSKICH
NOSTITZ – JACKOWSKA
UR. 12.X.1895 W SMOLEŃSKU
PO ŚMIERCI MĘŻA W R. 1928
SAMA PROWADZIŁA MAJĄTEK
WÓŁKA NOSOWSKA
ŻOŁNIERZ ARMII KRAJOWEJ
ZGINĘŁA Z RĄK UB
30. IV. 1945 W WYRZYKACH**

176. Kornica cmentarz.
Grób z tablicami
poświęconymi pamięci
Adeli Nostitz-Jackowskiej
i Tadeusza Nostitz –
Jackowskiego ps. „Lanca”.

**Ś. P.
TADEUSZ
NOSTITZ – JACKOWSKI
SYN ANDRZEJA I ADELI Z KOMORSKICH
UR. W WARSZAWIE 6. 02. 1922
ŻOŁNIERZ ARMII KRAJOWEJ
PSD. „LANCA” W ODDZIALE
„ZENONA” WYRZYKOWSKIEGO
34 PUŁKU PIECHOTY PODLASKIEJ
PUBLICYSTA
KORRESPONDENT WOJENNY
NA BLISKIM WSCHODZIE
Z „ŻYCIA WARSZAWY” [1968 – 75].
Z P.A.P. [1977 – 85]
ZM. W WARSZAWIE 23. 09. 2002.**

177. Tablica poświęcona pamięci Tadeusza
Nostitz- Jackowskiego ps. „Lanca”
Kornica cmentarz

Grób Ferdynanda Pietruczuka ps. „Cygan”

Ferdynand Pietruczuk ps. „Cygan” zginął w wypadku z bronią w Szawłach w czerwcu 1944 r. i pochowany był na cmentarzu w Hadynowie. Obecnie grób jest na cmentarzu w Kornicy.

Napis na tablicy na cmentarzu w Kornicy:

**PIETRUCZUK FERDYNAND
ŻOŁNIERZ AK
ŻYŁ LAT 28 ZM. 4. 06. 1944 R.**

178. Kornica cmentarz.
Grób Pietruczuka Ferdynanda ps. „Cygan”
na cmentarzu w Kornicy.

LASY MIERZWICKIE

Głaz upamiętniający Edwarda Jarmułowicza ps. „Słuchawka” poległego w akcji V-2

W lesie, przy drodze Hołowczyce – Litewniki - kamień, na którym umieszczono Krzyż, znak Polski Walczącej i tablicę z napisem:

**Ś. P.
EDWARD
JARMUŁOWICZ
„SŁUCHAWKA”,
ŻOŁNIERZ 34 PP AK
O.P. „ZENONA”
POLEĞŁ 26. V 1944 R.
W AKCJI V 2
CZEŚĆ JEGO PAMIĘCI**

Obok wysoki metalowy krzyż.

179. Lasy Mierzwickie – Litewniki.
Mogiła Edwarda Jarmułowicza
ps. „Słuchawka” poległego w akcji V-2

180. Lasy Mierzwickie – Litewniki 9.06.1995 r. Poczet sztandarowy OP „Zenona” przy mogile Edwarda Jarmułowicza ps. „Słuchawka”

Dych Jan
 Situsyk Krystyna - Litewniki Nowe
 Olski Antoni Litewniki Nowe
 Olszinski Teresa Litewniki W.

Dych Piotr Bog
 Potroba Ojczyny
 Zabrata Ci Je.
 Niech ta Twoja ofiara
 "Stuchowko"
 nie "bogie" naolacemna

Pocz. Rady Gminy
 "Sernakach"

Witold Dychler.
 Kapitan Edmund Edward Gwizd Jaruzelski

Janek Jan
 Harejowski Kazimierz Przywory Duze
 Hajowska Lidia Litewniki Nowe
 Mysiorski Zygmunt Litewniki Nowe
 Chrozaa Leon Litewniki Nowe
 Francuski Zdzislaw - " 9.06.1995

St. Bz
 Hubert

Kowalczyk Kasia
 Zw. Nakomiczy Wzrost
 MAT Nakomiczy Janina
 Poświęcenie mogiły
 Edwarda Jaruzelskiego
 "Stuchowko"

181. Kartka z Księgi Pamiątkowej OP „Zenona” 34 pp AK 9. 06. 1995

181. Kartka z Księgi Pamiątkowej Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK
 - 9.06.1995 r.

LASY MIERZWICKIE

Głaz upamiętniający walkę patrolu 34 pp AK OP „Zenona” dowodzonego przez Stanisława Kujawińskiego ps. „Żonkil” z Niemcami w „Akcji V-2”

W lesie, przy drodze Mierzvice – Zabuże, w ogrodzonej zbiorowej mogile poległych 15 sierpnia 1920 roku ułanów Wojska Polskiego umieszczono duży głaz z tablicą.

Napis na tablicy:

**26 V 1944 r. pod dowództwem
por. cc
Stanisława Kujawińskiego
„Żonkila” patrol
34 pp AK O.P. „ZENONA” osła-
niając
zdobycie rakiety V-2 stoczył
zwycięską
bitwę z niemieckimi formacjami
„Afrika Korps ”**

185. Lasy Mierzwickie. Głaz upamiętniający walkę patrolu 34 pp AK OP „Zenona” dowodzonego przez Stanisława Kujawińskiego ps. „Żonkil” z Niemcami w „Akcji V-2”

W lewym górnym rogu przy tablicy – krzyż. Pod tablicą – znak Polski Walczącej.

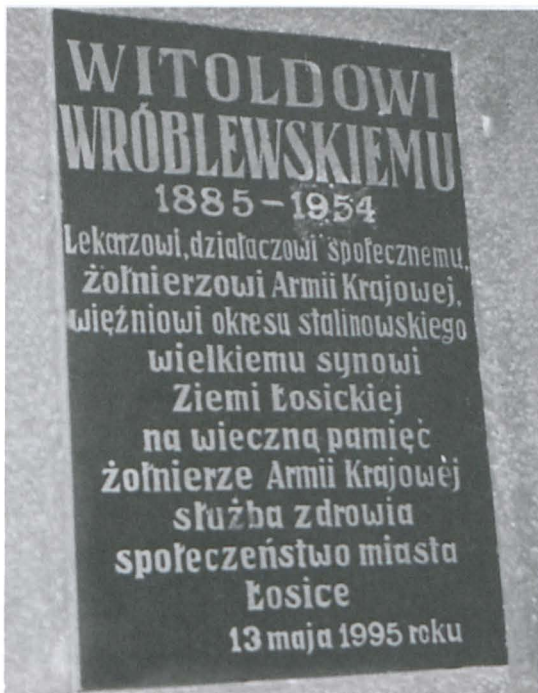
184. Lasy Mierzwickie. Głaz upamiętniający walkę patrolu 34 pp AK OP „Zenona” dowodzonego przez Stanisława Kujawińskiego ps. „Żonkil” z Niemcami w „Akcji V-2 ” obok zbiorowej mogiły poległych 15 sierpnia 1920 roku ułanów WP

Tablica upamiętniająca doktora Witolda Wróblewskiego

Tablica przy drzwiach wejściowych do przychodni z napisem:

WITOLDOWI
WRÓBLEWSKIEMU
1885 - 1954
Lekarzowi, działaczowi społecznemu
Żołnierzowi Armii Krajowej,
więźniowi okresu stalinowskiego
wielkiemu synowi
Ziemi Łosickiej
na wieczną pamięć
żołnierze Armii Krajowej
służba zdrowia
społeczeństwo miasta
Łosice
13 maja 1995 roku

Doktor Witold Wróblewski w imieniu społeczeństwa Podlasia wręczał sztandar dowódcy Oddziału Partyzanckiego 34 pp AK Stefanowi Wyrzykowskiemu ps „Zenon” w czasie uroczystości w dniu 29 czerwca 1944 roku w Jeziorach. Tablica upamiętniająca doktora Witolda Wróblewskiego odsłonięta została 13 maja 1995 roku. Uroczystego odsłonięcia tablicy dokonał syn doktora, lekarz stomatolog Wiktor Wróblewski w asyście wojewody białkopodlaskiego Tadeusza Korszenia, dyr. ZOZ Adama Pacewicza i mjr Aleksandra Wereszki ps. „Roch”.

186. Łosice ul. Narutowicza 6. Tablica upamiętniająca dr Witolda Wróblewskiego

187. Uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej doktora Witolda Wróblewskiego
13.06.1995 r.

188. dr. Witold Wróblewski

Dr Witold Wróblewski był synem carskiego zesłańca Leona Wróblewskiego – powstańca z 1863 roku, zesłanego za udział w Powstaniu Styczniowym na 20 lat syberyjskiej katorgi.

Urodził się 1885 roku w Iszynie w guberni Tobolsk na Syberii. Dyplom lekarza medycyny otrzymał w Kazaniu. Pracował jako lekarz w szpitalu w mieście Kungur. W sierpniu 1914 roku został powołany do służby wojskowej w armii rosyjskiej jako lekarz chirurg w szpitalu polowym. W 1917 roku powrócił na Syberię i pracował do 1922 roku w szpitalu w Iszynie. Do Polski, na Podlasie powrócił w 1922 r. Zamieszkał w Sarnakach i pracował jako lekarz. W 1928 roku został ordynatorem szpitala w Łosicach. W 1939 r. powołany został do służby wojskowej jako lekarz – komendant szpitala polowego w Siedlcach. Po ewakuacji szpitala do Brześcia n/Bugiem, a następnie po przeniesieniu go do Kobrynia w końcu września, szpital rozwiązano, a personel zwolniono ze służby wojskowej.

Witold Wróblewski wrócił do Łosic i pracował w szpitalu. W 1940 roku po złożeniu przysięgi był lekarzem Związku Walki Zbrojnej Armii Krajowej. W latach 1942 -1944 był lekarzem Oddziału Partyzanckiego 34 pp AK, którym dowodził Stefan Wyrzykowski ps. „Zenon”. Znany był jako wspaniały lekarz służący pomocą o każdej porze dnia i nocy, mówiono o Nim, „Nasz Doktor”. To dr Witold Wróblewski udzielał pierwszej pomocy dowódcy OP Armii Krajowej Stefanowi Wyrzykowskiemu ps., „Zenon” ciężko rannemu w walce z niemiecką policją i żandarmerią w lesie Floria 3.05.1943 roku. Dr Witold Wróblewski w czasie uroczystości w Jeziorach w dniu 29 czerwca 1944 r. wręczał w imieniu społeczeństwa Podlasia sztandar Dowódcy Oddziału Partyzanckiego 34 pułku piechoty Armii Krajowej Stefanowi Wyrzykowskiemu ps., „Zenon”. Po zakończeniu wojny był prześladowany. Został aresztowany 13 maja 1952 roku przez funkcjonariuszy UB z Siedlec pod zarzutem udzielania pomocy lekarskiej żołnierzom AK i W i N. Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie na sesji wyjazdowej w Siedlcach 24 września 1952 r. skazał go na 11 lat więzienia oraz pozbawienie praw publicznych i obywatelskich. Zwolniony z więzienia z powodu bardzo złego stanu zdrowia zmarł 13 maja 1954 roku. Został pochowany na cmentarzu w Łosicach.

Postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Siedlcach z dnia 25 marca 1993 roku unieważniono wyrok Wojskowego Sądu Rejonowego z dnia 24 września 1952 roku.

189. Łosice ulica dr Witolda Wróblewskiego

Major „Zenon” Stefan Wyrzykowski był dowódcą Oddziału Partyzanckiego 34 pułku piechoty 9 Podlaskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej od początku jego utworzenia do rozwiązania w dniu 11 sierpnia 1944 roku.

Stefan Wyrzykowski był jednym z pierwszych współorganizatorów podziemia na Podlasiu. W listopadzie 1939 roku został zaprzysiężony w Warszawie w Organizacji Wojskowej – KB i mianowany komendantem Obwodów Siedlce i Biała Podlaska. Organizował grupy bojowe tzw. „pasa wschodniego” w zakresie sabotażu i dywersji. Nadzorował również punkty przerzutu w pasie granicznym w Terespolu n/Bugiem i w Platerowie. W ramach akcji scaleniowej przeszedł pod rozkazy Inspektoratu Rejonowego „Radzyń” Armii Krajowej. Od lata 1942 roku organizował grupy Związku Odwetu /ZO/, a później Kedywu /KD/ podległe bezpośrednio Komendzie Okręgu Lublin. Od wiosny 1943 roku owe grupy przekształciły się w leśny Oddział Lotny, operujący doraźnie w terenie, wykonujący zlecone zadania specjalne. W grudniu 1943 roku uformował się z „Oddziału Lotnego” Oddział Partyzancki „Zenona”, a następnie „Oddział Partyzancki 34 pułku piechoty 9 Podlaskiej Dywizji Armii Krajowej”. Oddział ten miał oprócz zadań walki bieżącej, pieczę nad stacją nadawczo-odbiorczą „R-31” KG AK i już wiosną 1944 roku posiadał 3 plutony liniowe, pluton cekaemów, grupę minersko-dywersyjną, pluton kawalerii, łączności, sanitariat, kwatermistrzostwo i kapelana oraz pluton „Radio”.

„Zenon” zaskarbił sobie uznanie i przyjaźń ludności uczciwością postępowania i zrozumieniem niedoli wsi. Taki przeszedł do legendy. Za walkę konspiracyjną i zbrojną z Niemcami został odznaczony Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari, trzykrotnie Krzyżem Walecznych, Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami, Krzyżem Armii Krajowej, awansowany do stopnia majora Armii Krajowej.

W 1947 roku ujawnił swoją działalność w latach 1939 – 1947. Aresztowany przez UB pod zarzutem współpracy z Niemcami został skazany przez Sąd Wojskowy na karę śmierci, którą po pewnym czasie zamieniono na długoletnie więzienie. Przebywał w zakładzie karnym w Rawiczu i Wronkach. Wolność odzyskał w 1956 r. na podstawie ustawy amnestyjnej z kwietnia 1956 roku. Odwiedzał mogiły swoich partyzantów, interesował się ich losami, służył pomocą, organizował uroczystości patriotyczno - religijne w Białej Podlaskiej, Leśnej Podlaskiej, przy zbiorowej partyzanckiej mogile przy leśnym trakcie z Janówki do Leszczanki., zabiegał o upamiętnianie szlaku bojowego Oddziału.

Zmarł 4 lutego 1985 roku. Pochowany został na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie w kwaterze Organizacji Wojskowej – Kadry Bezpieczeństwa.

190. Łosice ulica Majora Zenona

191. Mjr Stefan Wyrzykowski ps. „Zenon” dowódca Oddziału Partyzanckiego 34 pp 9 Podlaskiej Dywizji Armii Krajowej

192. Grób mjr. Stefana Wyrzykowskiego ps. „Zenon” Dowódcy Oddziału Partyzanckiego 34 pułku piechoty 9 Podlaskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej

ŁOSICE

Punktem kontaktowym w Łosicach był zakład fotograficzny Józefa Kucewicza, który 4.05.1944 roku zdał egzamin przed komisją Egzaminacyjną Grupy Rzemiosła w Warszawie uzyskując tytuł czeladnika rzemiosła fotograficznego.

193. Józef Kucewicz, właściciel zakładu fotograficznego w Łosicach

 <i>J. Kucewicz</i> Unterschrift des Inhabers des Ausweises Podpis właściciela legitymacji	GRUPPE HANDWERK WARSCHAU GRUPA RZEMIOSŁA W WARSZAWIE Gesellen-Ausweis Legitymacja Czeladnicza Nr. <i>11882</i>
Die Gruppe Handwerk Warschau bescheinigt hiermit, Grupa Rzemiosła w Warszawie stwierdza, dass Herr (Frau) z. P. <i>Kucewicz Józef</i> geboren am <i>19. IV</i> Jahr <i>1909</i> urodzony <i>19. IV</i> roku <i>1909</i> in <i>Łosiceh Kreis Siedlce</i> w <i>Łosicach powiat Siedlce</i> auf Grund der vor der Prüfungskommission der posiadający na podstawie złożonego egzaminu przed Gruppę Handwerk Warschau Komisją Egzam. Grupy Rzemiosła w Warszawie am <i>4. V 1944r.</i> w dniu <i>4. V 1944r.</i> abgelegt Prüfung des Gesellenausweis złotodectwo czeladnicze Nr. <i>11882</i>	erlangt hat und dass ihm gemäss Art. 158 der Verordnung des Präsidenten vom 7.VI.1927 (Gesetzbl. der R.P. Nr. 53 Pos. 468 betr. das Ge- werberecht) im Wortlaut der Gesetz: vom 10.III. 1934 (Gesetzbl. der R.P. Nr. 40 Pos. 350) sowie vom 8.VIII.1938 (Gesetzbl. der R.P. Nr. 60 Pos. 463) das Recht zuteilt den Titel Geselle des <i>Photographenhandwerk</i> führen. zgodnie z artykułem 158 Rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 7.VI.1927 (Dz. U. R. P. Nr. 53 poz. 460) o prawie przemysłowym, w brzmieniu Ustawy z dnia 10.III.1934 (Dz. U. R. P. Nr. 40 poz. 350) oraz z dnia 8.VIII.1938 (Dz. U. R.P. Nr. 60 poz. 463) ma prawo używać tytułu czeladnika rzemiosła <i>fotograficznego</i> Warschau, den <i>19. V 1944</i> Warszawa, dnia <i>19. V 1944</i> <i>P.P.</i> Stempel: <i>Gruppe Handwerk</i> in der Reichshandwerkskammer <i>H. H. H. H. H.</i> Stadtdrucker Warschau

Tablica upamiętniająca żołnierzy Armii Krajowej

Napis na tablicy:

**PAMIĘCI
ŻOŁNIERZY ARMI KRAJOWEJ
OFIAR STALINOWSKICH ZBRODNI
DOKONANYCH W TYM DOMU
PRZEZ NKWD i UB
W LATACH 1944 – 1948
KOLEDZY Z ARMI KRAJOWEJ 11. 11. 1993**

194. Łosice ul. Bialska 8. Tablica upamiętniająca żołnierzy Armii Krajowej

Grób dr Witolda Wróblewskiego

Napis:

Ś. P.
DR MED. WITOLD WRÓBLEWSKI
ŻYŁ LAT 69 ZM. 13. 05. 1954.

195. Łosice cmentarz. Grób dr Witolda Wróblewskiego

**Grób Tadeusza Popławskiego ps. „Hubert” żołnierza OP
34 pp 9 Podlaskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej mjr. „Zenona”**

Napis na tablicy:

**Ś. P.
TADEUSZ
POPLAWSKI
ŻYŁ LAT 69
ZM. 9 - IX - 1971 R.
POKÓJ JEGO DUSZY**

Tadeusz Popławski ps. „Hubert” należał do grupy tworzącej załączek Oddziału Partyzanckiego „Zenona”. Uczestniczył w akcjach dywersyjno – sabotażowych w latach 1941 – 1943. Brał udział w akcjach oddziału w roku 1944. W walkach pod Wygodą 30 kwietnia 1944 r., w których OP „Zenona” rozbił i zlikwidował niemiecką ekipę radionamiarową został ranny. W Oddziale Partyzanckim „Zenona” był do jego rozwiązania. Karol Frankowski „Kajtek” – „Na ścieżkach Podlasia”:

„ ... W domu „Huberta” – Tadeusza Popławskiego sporo ludu. To grupa osłony radiostacji, która ma pracować w terenie. (...) Zbliża się godzina audycji. Por. „Żonkil” ustawia na stole niewielką, czarną skrzyneczkę. Otwiera pokrywę. Podłącza słuchawki i kabel, którego drugi koniec zamocowany jest do stojącej w sieni małej prądnicy napędzanej korbką.

Jeden z chłopców zaczyna kręcić. Prądnica monotonnie wyje. Porucznik ze słuchawkami na uszach kręci galkami pudełka, strojąc aparat. Po chwili zdejmuje słuchawki i rozłącza je. Jedną daje „Zenonowi”, drugą mnie. Ze słuchawką przyciśniętą do ucha czekam w napięciu. I wreszcie: „Bum, bum, bum, buum ... Tu mówi Londyn” – słyszę. Niesamowite wrażenie. Potem najświeższe wieści z wszystkich frontów. Koniec. Oddajemy słuchawki... Skrzyneczka już zamknięta. Patrzę z podziwem. Takie to małe, a przecież to aparat nadawczo-odbiorczy.”

196. Łużki cmentarz. Grób Tadeusza Popławskiego ps. „Hubert”

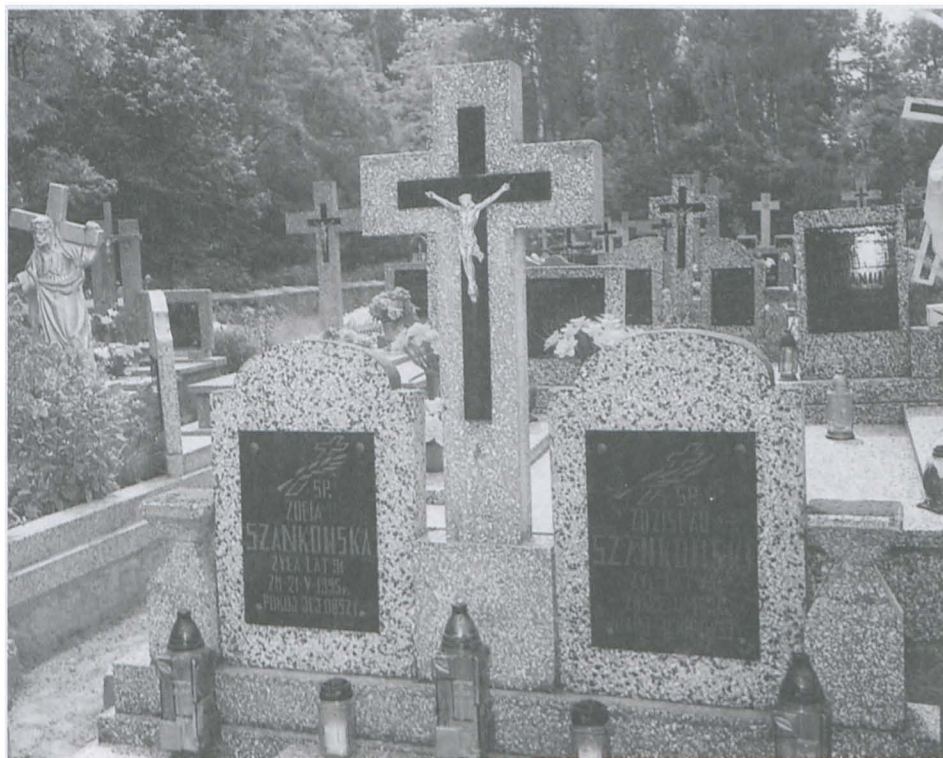
Grób Zofii i Zdzisława Szańkowskich z Popław

Napis:

Ś.P.
ZOFIA
SZAŃKOWSKA
ŻYŁA LAT 91
ZM. 25 V 1995 r.
POKÓJ JEJ DUSZY

Ś.P.
ZDZISŁAW
SZAŃKOWSKI
ŻYŁA LAT 79
ZM. 22 IV 1981
POKÓJ JEGO DUSZY

Dom Zofii i Zdzisława Szańkowskich w Popławach był ostoją Oddziału Partyzanckiego „Zenona”

197. Łużki cmentarz. Grób Zofii i Zdzisława Szańkowskich z Popław

**Grób Alfonsa Wiszowatego ps. „Latawiec” żołnierza OP 34 pp
9 Podlaskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej mjr „Zenona”.**

Napis na tablicy:

**Ś. P.
ALFONS
WISZOWATY
ŻYŁ LAT 85. ZM. 24. 08. 2002 R.**

W OP 34 pp AK „Zenona” byli także bracia Alfonsa Wiszowatego: Piotr Wisowaty ps. „Smyk” i Zygmunt Wisowaty ps. „Zaprawa”. Wszyscy byli aż do rozwiązania oddziału. 20 stycznia 1945 roku Alfons Wiszowaty został aresztowany przez UB i przewieziony do Białej Podlaskiej, a następnie do siedziby UB w Siedlcach, gdzie torturami chciano wymusić na nim przyznanie się do posiadania broni i służby w OP „Zenona”.

198. Łuzki cmentarz. Grób Alfonsa Wiszowatego ps. „Latawiec”

Mogiła zbiorowa rozstrzelanych przez Niemców 1 lipca 1944 r. mieszkańców Chotycz i pobliskich miejscowości w odwecie po przegranej walce w Jeziorach 30.06.1944 r.

199. Łuzki cmentarz Mogiła zbiorowa rozstrzelanych przez Niemców 1 lipca 1944 r. mieszkańców Chotycz i pobliskich miejscowości w odwecie po przegranej walce w Jeziorach 30.06.1944 r. -

Pomnik – kurhan Powstańców Styczniowych (przy drodze Łosice – Międzyrzec Podlaski)

Pomnik – kurhan Powstańców Styczniowych wzniesiony został staraniem żołnierzy z OP „Zenona” – wnuków powstańców z 1863 roku.

Napis na tablicy:

**BOŻE ZBAW POLSKĘ
TU SPOCZYWAJĄ POWSTAŃ-
CY
STYCZNIOWI POLEGLI W
WALCE
Z MOSKIEWSKIM ZABORCĄ
ZA WOLNOŚĆ
RZECZYPOSPOLITEJ
7 WRZEŚNIA 1863
CZEŚĆ ICH PAMIĘCI**

Uroczystość przekazania pomnika społeczności Podlasia przez Środowisko Żołnierzy „Zenona” odbyła się w 139 rocznicę bitwy powstańców 08.09.2002 r.

200. Mszanna cmentarz.

Pomnik – kurhan Powstańców Styczniowych

201. Mszanna cmentarz 08.09. 2002 r. Uroczystość przekazania pomnika – kurhanu Powstańców Styczniowych Społeczeństwu Podlasia

W szkole w Niemojkach jest Izba Pamięci Narodowej. Początek zbiorów stanowił Kącik Krajoznawczy poświęcony Ziemi Łosickiej tworzony w latach 1960 – 1965 przez Szkolne Koło Krajoznawczo-Turystyczne prowadzone przez Barbarę Wyczółkowską. W gromadzeniu materiałów pomagali uczniowie, nauczyciele, mieszkańcy Niemojek oraz ludzie związani z Ziemią Łosicką. W części dotyczącej II wojny światowej wydzielone są materiały związane z Oddziałem Partyzanckim 34 pp 9 Podlaskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej dowodzonym przez Stefana Wyrzykowskiego ps. „Zenon”. Plakietkę Izby Pamięci Narodowej wykonał Romuald III Mikoszewski - nauczyciel w Szkole w Niemojkach, syn Romualda Mikoszewskiego ps. „Dąbrowa” z OP 34 pp 9 Podlaskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej majora Stefana Wyrzykowskiego ps. „Zenon”. Miniaturkę sztandaru wykonała i przekazała do Izby Pamięci Wanda Frankowska – autorka Sztandaru Oddziału i jego repliki.

W Izbie Pamięci w szkole w Niemojkach przez pewien czas znajdowała się taczanka z Oddziału Partyzanckiego 34 pp AK mjr „Zenona”. Taczanka skonstruowana była z tzw. linijki, czyli pojazdu jednokonnego przystosowanego do poruszania się w terenach leśnych i bagiennych. Na tył pojazdu nałożono otwartą platformkę z odpowiednimi uchwytyami, co umożliwiało przewóz cekaemu. Obecnie taczanka jest w Sali Tradycji 1 Siedleckiego Batalionu Rozpoznawczego i Garnizonu Siedlce, w której wydzielono część poświęconą Oddziałowi Partyzanckiemu „Zenona” 34 pp 9 Podlaskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej.

202. Niemiejki szkoła – Izba Pamięci Narodowej

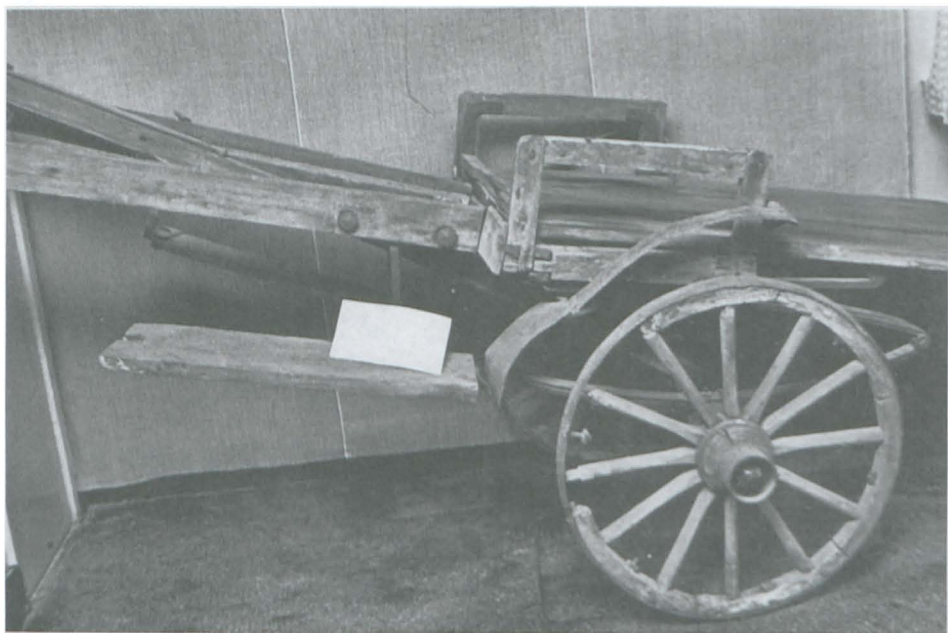
204. Niemiejki szkoła – Izba Pamięci Narodowej
- prasa konspiracyjna z lat 1939 - 1944

203. Niemojki szkoła – Izba Pamięci Narodowej
– część poświęcona OP „Zenona”

205. Niemiojki szkoła – Izba Pamięci Narodowej - Akcja V-2

206. Taczanka z Oddziału Partyzanckiego „Zenona”
w Izbie Pamięci w szkole w Niemiojkach –1980 r.

Zygmunt Baran ps. „Cichy” żołnierz września 1939 r – SGO „Polesie”, należał do Armii Krajowej, razem z bratem Bolesławem prowadzili mleczarnię w Pietrusach, w której zaopatrywał się Oddział Partyzancki „Zenona”.

207. Zygmunt Baran ps. „Cichy”

207a. Bolesław Baran

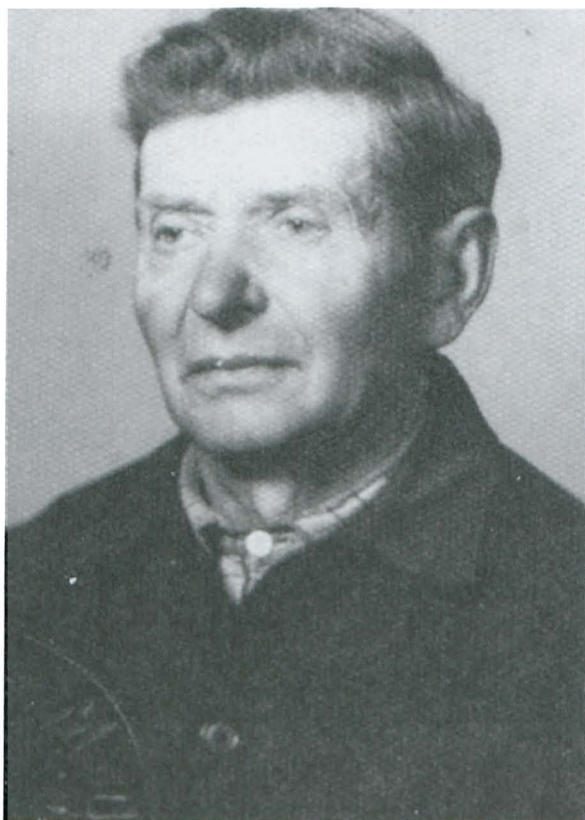
Dom Zdzisława i Zofii Szańkowskich w Popławach był bazą Oddziału Partyzanckiego „Zenona”. Zdzisław z żoną Zofią organizowali zaopatrzenie w żywność, przekazywali informacje o ruchach wojsk niemieckich w okolicy, zapewnili mieszkanie w domu dziadka rodzinie „Zenona”, która przybyła z Brześcia unikając deportacji w głąb ZSRR. Zdzisław Szańkowski aresztowany przez UB był więziony na Rakowieckiej w Warszawie. Brat Stanisław ps. „Stasinek” w służbach terenowych – rusznikarz, wykonał drewniany grot do sztandaru OP „Zenona”

Brat Józef ps. „Figutka” w Oddziale Partyzanckim „Zenona” był w I plutonie strzeleckim. Syn Mieczysław uczestniczył w pracy konspiracyjnej Armii Krajowej.

Córka Karolina ps „Jagoda II” pełniła funkcję łączniczki ojca z Oddziałem Partyzanckim „Zenona”. Przysięgę odbierał od niej Stefan Wyrzykowski „Zenon” w grudniu 1943 roku. Zbigniew Anusz w rozdziale „Sanitariuszki i łączniczki Wojskowej Służby Kobiet (WSK) Armii Krajowej” w: „Działalność służby zdrowia ZWZ – AK na terenie powiatu siedleckiego w latach 1939 – 1945” pisze:

„.... Do zadań „Jagody II” należało przewożenie w pojemnikach blaszanych broni, leczenie rannych i chorych.”

Aresztowanie przez UB w czerwcu 1948 roku przerwało jej naukę w Seminarium Nauczycielskim w Leśnej Podlaskiej. W czasie przesłuchań była bita i torturowana.

208. Popławy - Zdzisław Szańkowski

209. Mieczysław Szańkowski
- syn Zdzisława
Szańkowskiego

210. Karolina Szańkowska
Gryniewicz ps. „Jagoda II”,
córka Zdzisława
Szańkowskiego

Grób Henryka Izdebskiego ps. „Piegowaty”- żołnierza OP 34 pp
AK „Zenona”

Napis

Ś. P.
HENRYK
IZDEBSKI
ŻYŁ LAT 21 ZG. ŚM. TRAG. 26 XII –1945 R.
POKÓJ JEGO DUSZY

Henryk Izdebski ps. „Tygrys”, „Piegowaty” – 5 drużyna II plutonu,
został rozstrzelany przez NKWD 26 grudnia 1945 r.

211. Przesmyki cmentarz.
Grób Henryka Izdebskiego ps. „Piegowaty”

Pomnik upamiętniający akcję V-2

Pomnik „Armia Krajowa w operacji V-2” według projektu Marka Ambroziewicza ps. „Witold” wzniesiony został z inicjatywy Środowiska Żołnierzy Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp 9 Podlaskiej Dywizji Armii Krajowej.

Patrole OP prowadziły działania zaczepne mające na celu odwrócenie uwagi Niemców od akcji wydobywania niewypału pocisku V-2 z Bugu. W walkach toczonych z oddziałami niemieckimi zginęli: Edward Jarmułowicz ps. „Słuchawka” i Czesław Łukaszuk ps. „Bomba”, a ciężko ranny był Józef Hać ps. „Henryk”.

Pomnik upamiętnia wkład Polaków w rozszyfrowanie tajemnicy niemieckiej broni V-2, której testowane egzemplarze spadały w okolicy Sarnak wiosną 1944 roku.

Uroczyste odsłonięcie pomnika odbyło się 14 maja 1995 roku.

212. Sarnaki.

Pomnik upamiętniający
akcję V-2

213. Sarnaki, maj 1995 rok

Tablica informacyjna przy pomniku upamiętniającym akcję V-2 – GMINA SARNAKI

ARMIA KRAJOWA W OPERACJI V 2

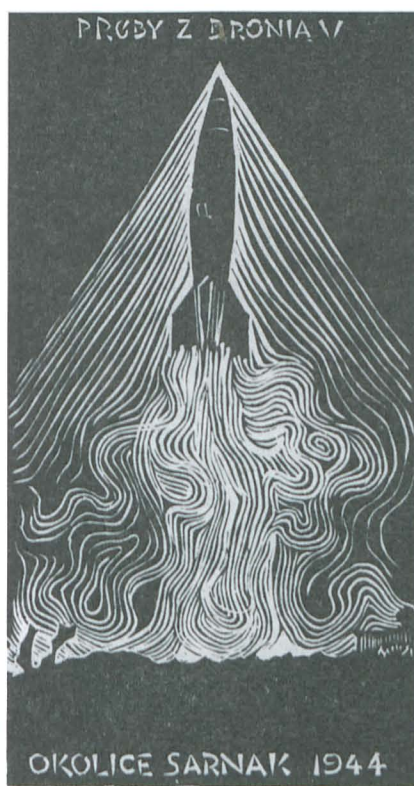
„ ... Kiedy oddziały 22 pp AK zajmowały się bezpośrednim wydobywaniem rakiety, sąsiedni oddział 34 pp AK pod dowództwem mjr „Zenona” otrzymał zadanie patrolowania pobliskich lasów i odwrócenia uwagi Niemców od przeprowadzanej akcji. 27 maja w lasach pomiędzy Mierzwicami a Hołowczycami doszło do starcia polskich partyzantów z oddziałami niemieckimi. Pomimo przeważających sił wroga oddział partyzancki odskakuje w kierunku wsi Hołowczyce. Niestety, jeden z partyzantów „Słuchawka” zostaje poważnie ranny i w drodze na punkt opatrunkowy umiera przed miejscowością Litewniki. W tym samym czasie osłaniający akcję przewiezienia rannego partyzanci „Henryk” i „Bomba” znaleźli się w nadzwyczaj trudnej sytuacji, podczas gdy walczą z Niemcami z jednej strony Hołowczyc, z drugiej nadjeżdża ciężarówką kolejna grupa Niemców. Partyzanci próbują odskoczyć do lasu, niestety „Bomba” otrzymuje ciężki postrzał i aby nie dostać się w ręce niemieckie ostatnią kulę przeznacza dla siebie...

Ostatecznie w osłonie akcji wydobywania broni V2 oddział „Zenona” traci dwóch partyzantów. To właśnie o nich, a także o ich kolegach z AK oraz bohaterów miejscowej, często bezimienną ludności, brytyjski pisarz B. Newman napisał „Oni ocalili Londyn” Cześć ich pamięci. ”

214. Sarnaki Tablica informacyjna przy pomniku upamiętniającym akcję V-2

Linoryt wykonał Romuald III Mikoszewski, syn Romualda Mikoszewskiego ps. „Dąbrowa” z OP „Zenona”

215. Józef Legut ps. „Kit” Komendant Ośrodka
AK Górki – Sarnaki w latach 1943 – 1944
uczestnik „Akcji V-2”, zdjęcie z 1937 roku.

25.05.2007 roku odbyła się uroczystość wręczenia sztandaru i nadania Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Sarnakach imienia Bohaterów Akcji V-2

216. Sarnaki kościół - 25.05.2007 rok.
Uroczystość wręczenia sztandaru i nadania Szkole Podstawowej
i Gimnazjum w Sarnakach imienia Bohaterów Akcji V-2

217. Sarnaki. Uroczystość wręczenia sztandaru i nadania Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Sarnakach imienia Bohaterów Akcji V-2 - ze sztandarem OP „Zenona” Kazimierz Wojtkiewicz ps. „Wysoki”, obok w mundurze Tadeusz Sobieszczak ps. „Dudek”

218. Sarnaki - Tablice informacyjne - Zespół Szkół
 Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Akcji V2 w Sarnakach,
 Zespół Szkół Gimnazjum im. Bohaterów Akcji V-2 w Sarnakach

Grób Józefa Kisiela żołnierza Armii Krajowej, uczestnika akcji V-2.

Napis na tablicy:

Ś. P.
JÓZEF KISIEL
UCZESTNIK WALK 1939 ŻOŁNIERZ AK
WIĘZIEŃ OBOZÓW KONCENTRACYJNYCH
GROSS ROSEN, BUCHENWALD I DACHAU
WIELOKROTNI ODZN. ZA ZASŁUGI DLA OJCZYZNY
ZM. 9 - XI - 1982 PRZEŻYWSZY LAT 66
NIECH SPOCZYWA W POKOJU

Komendant Ośrodka Górki – Sarnaki w latach 1943-44 mjr rez. Józef Legut ps. „Kit” wspominając Józefa Kisiela w czasie pobytu w Izbie Pamięci Narodowej w szkole w Niemojkach mówił, że Józef Kisiel „Karol”, „Pług” – kierownik browaru w Sarnakach zdobył bardzo dużo cennych informacji o niemieckich eksperymentach z bronią V. Znał język niemiecki, co ułatwiało mu wyciąganie wiadomości od Niemców. „Po aresztowaniu Kisiela straciliśmy jedno z bardzo ważnych ogniw naszego wywiadu”.

219. Sarnaki cmentarz katolicki. Grób Józefa Kisiela żołnierza Armii Krajowej, uczestnika akcji V-2.

Tablica upamiętniająca żołnierzy Oddziału Partyzanckiego 34 pułku piechoty 9 Podlaskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej

Napis na tablicy:

**ŻOŁNIERZOM
ODDZIAŁU PARTYZANCKIEGO
34 PUŁKU PIECHOTY PODLASKIEJ DYWIZJI
ARMII KRAJOWEJ
POLEGŁYM W WALCE O WOLNOŚĆ
I NIEPODLEGŁOŚĆ OJCZYZNY
PODCZAS II WOJNY ŚWIATOWEJ
ORAZ
WSZYSTKIM POZOSTAŁYM, KTÓRZY ODDALI ŻYCIE
ZA POLSKĘ
W KRAJU I NA OBCZYŻNIE
CZEŚĆ ICH PAMIĘCI
TOWARZYSZE BRONI
LIPIEC 1980**

Na dole tablicy - znak Polski Walczącej.

220. Serpelice kościół. Tablica upamiętniająca żołnierzy Oddziału Partyzanckiego 34 pułku piechoty 9 Podlaskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej

SERPELICE

Modlitewny apel żołnierzy Armii Krajowej, Batalionów Chłopskich, Oddziałów Partyzanckich 34 pp AK walczących o wyzwolenie Podlasia w II wojnie światowej

221-222. Serpelice. Modlitewny apel żołnierzy Armii Krajowej, Batalionów Chłopskich, Oddziałów Partyzanckich 34 pp AK walczących o wyzwolenie Podlasia w II wojnie światowej

223. Serpelice 30.08.1981 r. Spotkanie przy ognisku.

We wsi Szpaki pracował jako kierownik szkoły od 1933 do 1944 roku Romuald Maurycy Mikoszewski. Od 1940 roku działał w konspiracji. W Oddziale Partyzanckim „Zenona” miał pseudonim „Dąbrowa”. W mieszkaniu Mikoszewskiego odbywały się spotkania członków podziemia, dokonywano rozdziału prasy konspiracyjnej dla miejscowości Sarnaki, Kornica i Górki. W styczniu i lutym 1944 roku był poszukiwany przez Gestapo.

W sierpniu i wrześniu 1944 roku wzywały go władze radzieckie na przesłuchania do gminy w Górkach. Aresztowany przez NKWD został przewieziony do Łosic, wywieziony w okolice Sokołowa Podlaskiego, a następnie do obozu na terenie ZSRR.

W 1946 roku żona Mikoszewskiego otrzymała list od współwięźnia męża: *„Szczególna Pani, byłem obecny przy śmierci pani męża. Zmarł on na serce. Pochowany jest w Jagielsku we wspólnej mogile.”*

Sąd Grodzki w Łosicach przekazał rodzinie postanowienie:

„Sąd Grodzki w Łosicach postanawia stwierdzić, że Romuald Maurycy Mikoszewski, ur. 22 września 1898 r. we Lwowie, zmarł dnia 04. marca 1945 r. w miejscowości Jegolik – ZSRR.”

224. Szpaki. Romuald Mikoszewski ps. „Dąbrowa” z żoną Heleną i synem Romualdem.

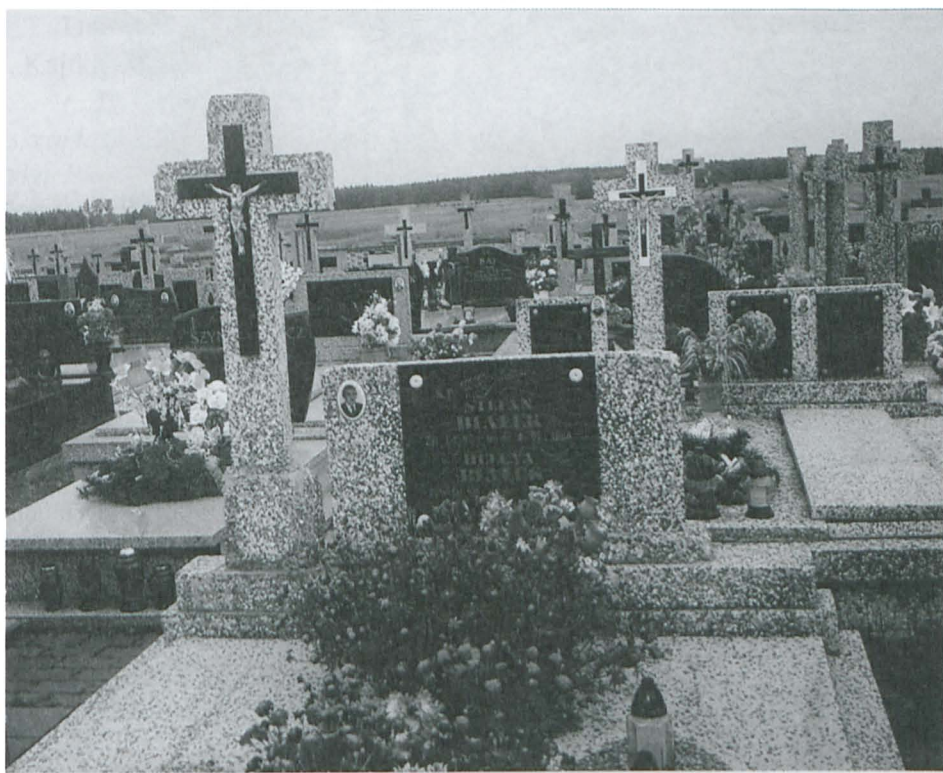
225. Szpaki. Kierownik szkoły Romuald Mikoszewski ps. „Dąbrowa” z uczniami.

Grób Stefana Białka ps. „Lis”

Napis:

**Ś. P.
STEFAN
BIAŁEK
ŻYŁ LAT 60 ZM. DN 4. 01.1984**

Stefan Białek ps. „Lis” w Oddziale Partyzanckim „Zenona” był w zwiadzie konnym.

226. Szpaki cmentarz. Grób Stefana Białka ps. „Lis”

227. Stefan Białek ps. „Lis” – w środku

Karol Frankowski „Kajtek” - „Na ścieżkach Podlasia”

„... Nadszedł dzień 16 czerwca(...). Łącznik daje znać, że Werler wyjechał do Sarnak i ma wrócić do Łosic. „Zenon” bierze „Lancę”, Zygmunta – „Wacusia”, „Jacka”, „Wrzosa” i „Aleksandra”. Ruszają w drogę. Chłopcy leżą w wozie pod słomą. Na wierzchu tylko „Wacusi” i „Zenon”. (...) docierają do szosy łączącej Łosice i Sarnaki niedaleko Woźnik. W tym miejscu cypel lasu dotyka szosy. Zatrzymują się w lesie. Są niewidoczni z szosy.”

Stanisław Lewicki ps. „Rogala” w „Zapisie ocalenia” pisze:

„...Właściwie był to wyrosnięty zagajnik, niezbyt duży, porastał tylko stok wyżyny i kończył się jakieś 400 metrów niżej u jej podnóża. Dalej był most i szosa skręcała w prawo niknąc z oczu...”

Dalej wspomnienia „Kajtki”:

(...) „Zenon” idzie na skraj lasu i ustala stanowiska. Plan akcji przewiduje zablokowanie szosy przez wóz i wzięcie samochodu Werlera w krzyżowy ogień. (...) Wyrok został wykonany. Okolice Siedlec, Mórd, Łosic i Sarnak odetchnęły swobodniej.”

Został zlikwidowany Werler pełnomocnik GG do spraw przesiedleń ludności, który miał przy sobie legitymację SS podpisaną przez Himmlera oraz spisy osób miejscowej ludności przewidzianych do wywiezienia na przymusowe roboty przy budowie umocnień na linii Wisły.

228. Droga Łosice – Sarnaki koło Woźnik, gdzie las dochodził do szosy, „dalej był most i szosa skręcała w prawo niknąc z oczu” - fot. 2008 r.

229. Woźniki – widok z lotu ptaka na las dochodzący do drogi Łosice - Sarnaki. Fot. Andrzej Roszczak.

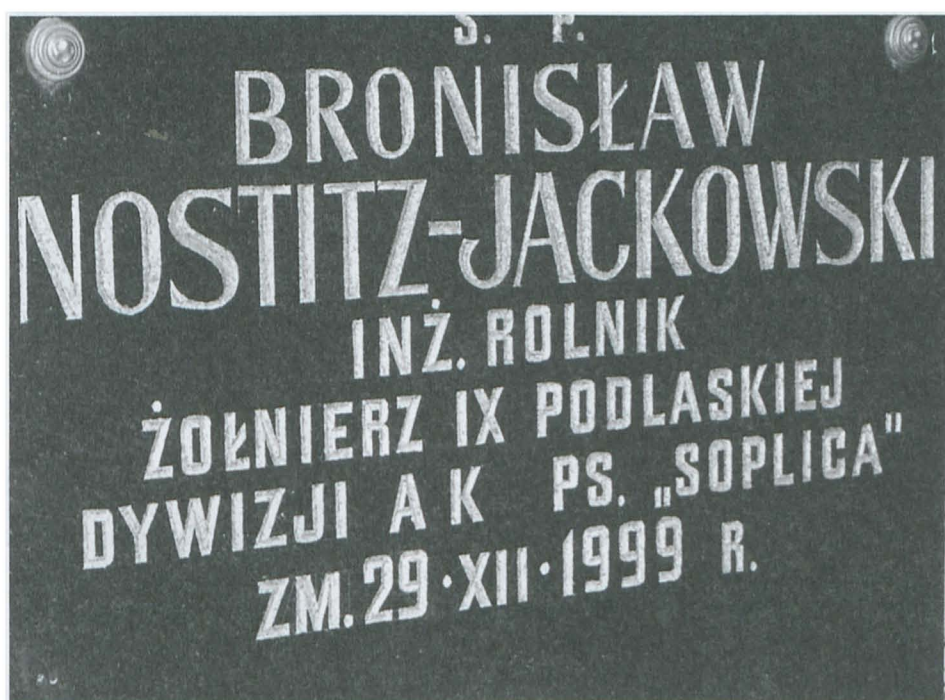
W Wólce Nosowskiej punkt sanitarny prowadziła Adela Nostitz Jackowska. Stanisław Lewicki ps. „Rogała” w „Zapisie ocalenia” wspominając swoją ucieczkę z Gestapo w Białej Podlaskiej pisze:

„ ... Było już całkiem ciemno, gdy dowleliśmy się do majątku Wólka Nosowska. Majątek to ładny, choć nieduży. Własność pani Jackowskiej. Wprowadzono nas do dużego, pięknie umeblowanego hallu i czekaliśmy, aby ktoś do nas wyszedł. (...) Po dobrej chwili stuknęły ogromne drzwi i ukazała się w nich drobna postać kobieca. (...) Jestem Jackowska – powiedziała – czym mogę państwu służyć?” „Jestem »Rogała«” – przedstawiłem się, a ona szybko podeszła do mnie i ujęła w ręce moją głowę. (...) Pytania sypały się tak prędko, że odpowiadać nie nadążyłem, więc tylko ręką wskazałem na „Gozdawę”, mówiąc, że stało się to dzięki niemu. Więc i jego uściskała. Później z tajemniczą miną zaprosiła mnie na rozległy strych, którego ściany tworzyły różne zakamarki (...) zza występu muru zaczęło się sączyć nagle światło palącej się świecy. W jej blasku zobaczyłem w kącie łóżko, na którym leżał mój przyjaciel „Kozioł.”

W OP „Zenona” byli jej synowie Tadeusz ps. „Lanca” i Bronisław ps. „Soplica” Adela Nostitz Jackowska, po wyrzuceniu jej z Wólki Nosowskiej przez władze PRL, zamieszkała na kolonii Wyrzyki. W kwietniu 1945 roku została zamordowana. Ciężko ranna córka Marysia (dostała pocisk w szczękę) dotarła do domu Czajków w Kornicy, skąd odwieziono ją do szpitala w Białej Podlaskiej.

230. Marysia Jackowska i Marysia Czajka przed dworem w Wólce Nosowskiej.

231. Grób Bronisława Nostitz-Jackowskiego
w Warszawie na Powązkach.

Karol Frankowski „Kajtek” - „Na ścieżkach Podlasia”:

„ ... W niedzielę dnia 30 kwietnia 1944 roku wstał nad Wygodą piękny, słoneczny poranek. Wygoda to wioska położona przy rozwidleniu dróg łączących Huszlew, Dziadkowskie i Zasiadki. Dziś panuje tu ruch i niecodzienny rytm życia, gdyż w nocy zajął w niej kwatery oddział partyzancki 34 pułku piechoty dowodzony przez majora „Zenona”, a teraz od świtu partyzanci krzątają się po obejściach. Tu zwiad kawaleryjski czyści i poi swe rumaki, tam inni przeglądają i czyszczą broń, a wszędzie na kwaterach pitraszą śniadanie. Tylko wartownicy, skryci na strychach skrajnych domów i w krzakach lasku, penetrują okolicę przez lornetki.”

W domu Stanisława Stefaniuka zakwaterował się Samodzielny Pluton Radio dowodzony przez Stanisława Kujawińskiego ps. „Żonkil”. W stodole kwatrują partyzanci. W domu Edmunda Stefaniuka – zamieszkał „Zenon”. W drużynie gospodarczej OP jest Paweł Stefaniuk ps. „Wicher”. Stanisław Lewiński w „Zapisie ocalenia” pisze:

„ ... Najlepsze było spanie w stodole na sianie, ale w stodołach nie zawsze jest siano, a kiedy go tam nie ma, to jest najtrudniejszy okres dla bezdomnych – takich jak my.”

233. Stanisław Stefaniuk z Wygody.

232. Stodoła u Stanisława Stefaniuka, w której kwatrowali partyzanci OP „Zenona”

234. Jan Naumiuk ps. „Dymek”
- żołnierz OP „Zenona”
mieszkający w Wygodzie w otoczeniu rodziny.

235. Jan Naumiuk (drugi z lewej strony),
dalej Roman Kasprowicz
- w Jeziorach.

Stanisław Lewicki „Zapis ocalenia”:

„... *Od strony Huszlewa nadciągał cichy szum motorów. Nie było wątpliwości – to samochody niemieckie.(...) Wraz z „Jarachem” i innymi drużynami zajęliśmy stanowiska na wschodnim krańcu wsi, w odległości 70 metrów od drogi, którą jechali Niemcy, skośnie w stosunku do niej. Żołnierzom nakazaliśmy kompletną ciszę i zakaz otwierania ognia do czasu sygnału z naszej strony. Chodziło o dopuszczenie nieprzyjaciela możliwie blisko. Tyraliera nasza była ukryta za niewielkim uskokiem gruntu. (...) Warkot samochodów dochodził coraz wyraźniej i po chwili spoza krzaków ukazały się wozy.(...) Mieliśmy zamiar dopuścić Niemców jeszcze bliżej, gdy wśród nich wszczął się jakiś gwar i niepokój, a samochody zatrzymały się. Widząc to wraz z „Jarachem” oddaliśmy prawie równocześnie salwę z naszych empi. (...) Zaraz potem nasi gruchnęli z całej broni, którą posiadali.*

(...) Chcąc wykorzystać zaskoczenie, poderwaliśmy chłopców i tyralierą ile sił stale strzelając, rzuciliśmy się do natarcia. Niemcy nie wytrzymali nerwowo i zaczęli zwiewać.”

Karol Frankowski „Na ścieżkach Podlasia”:

„... *Odzipnąwszy nieco na kwaterach, oglądamy zdobycz i słuchamy opowieści tych, którzy mieli szczęście bezpośrednio zetknąć się z Niemcami. (...) „Staś” tłumaczy nam znaczenie owych dziwnych aparatów. Jest to kompletna aparatura namiarowa, przy pomocy której Niemcy określili miejsce pracy naszej radiostacji z tak wielką dokładnością, iż dwie proste wykreślone na zdobytej przez nas mapie przecinały się zaledwie o 2 do 3 metrów od naszej kwatery.*

Aparat radiowy to część składowa tego urządzenia. (...) Ponadto wśród zdobyczy znalazło się 12 par nowiutkich kajdanków, które były przeznaczone dla obsługi radiostacji, materiały ubraniowe, prowiant, trochę broni i wspinały komplet map sztabowych, które zaraz zaanektował Witek – „Aleksander”, adiutant „Zenona”. Ogólny bilans walki bardzo dla nas korzystny.

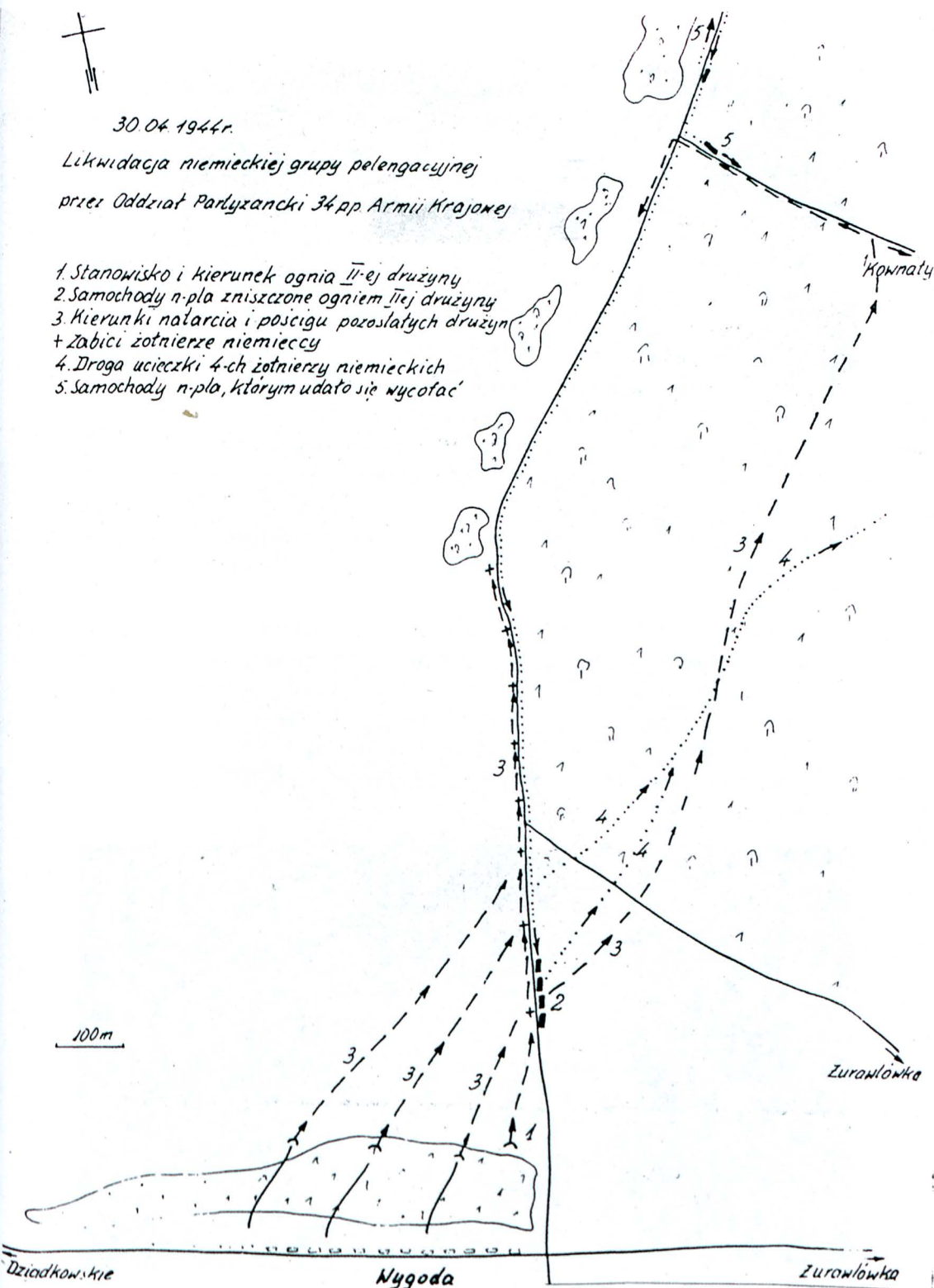
(...) rozbita przez nas jednostka była specjalnie wyszkoloną grupą pelengacyjną (spece od wykrywania radiostacji) sprowadzoną aż z Białostocczyzny.”

30.04.1944r.

Likwidacja niemieckiej grupy pelengacyjnej
przez Oddział Partyzancki 34 pp. Armii Krajowej

1. Stanowisko i kierunek ognia II-iej drużyny
2. Samochody n-pła zniszczone ogniem II-iej drużyny
3. Kierunki natarcia i pocięgu pozostałych drużyn
+ zabici żołnierze niemieccy
4. Droga ucieczki 4-ch żołnierzy niemieckich
5. Samochody n-pła, którym udało się wycofać

Szkic wykonał Karol Frankowski „Kajtek”

Głaz upamiętniający zwycięską bitwę Oddziału Partyzanckiego „Zenona” pod Wygodą z niemiecką grupą radionamiarową

Na betonowej płycie umocowano duży głaz z tablicą .

Napis na tablicy:

**30. 4. 1944 r. oddział partyzancki
34 pp AK mjr Stefana Wyrzykowskiego
ps. „Zenon” stoczył zwycięską bitwę pod
Wygodą z niemiecką grupą radiowo-
namiarową i towarzyszącymi formacjami
żandarmerii i SS**

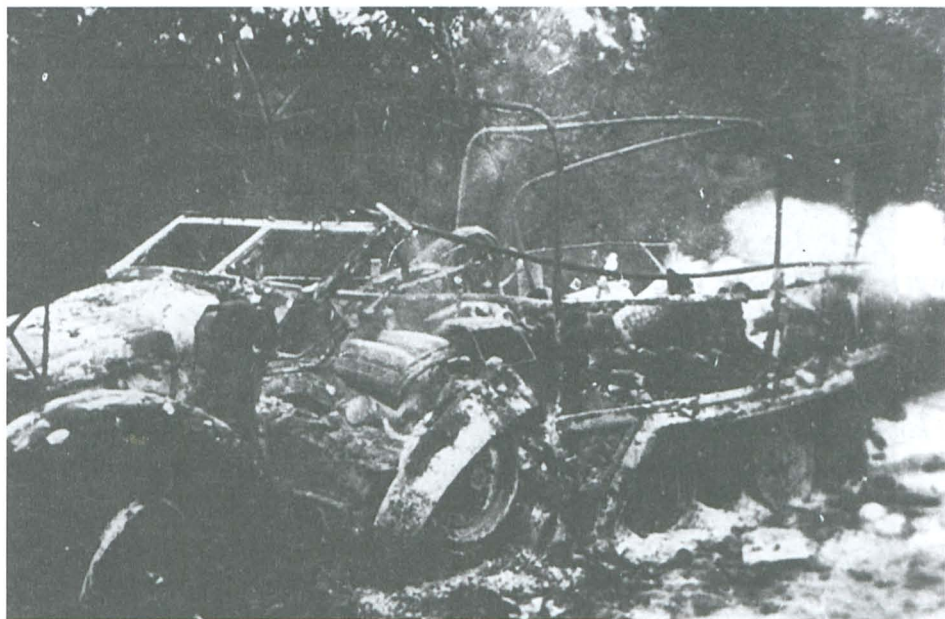
**w 50 rocznicę towarzysze
broni i miejscowe społeczeństwo**

30 kwietnia 1944 roku pod wsią Wygoda Oddział Partyzancki 34 pp Armii Krajowej por. Stefana Wyrzykowskiego ps. „Zenon” rozbił i zlikwidował niemiecką ekipę radionamiarową mającą na celu wykrycie i zlikwidowanie działającej przy OP „Zenona” radiostacji KG AK o kryptonimie „R -31„. W akcji lekko ranny został Tadeusz Popławski ps. „Hubert”

Obok tego głazu (na tej samej betonowej płycie) umieszczony jest głaz z wykutą datą 1835.

236. Wygoda las. Głaz upamiętniający zwycięską bitwę Oddziału Partyzanckiego „Zenona” pod Wygodą z niemiecką grupą radionamiarową

237. Wygoda las – niemiecki samochód zniszczony przez OP „Zenona”
w kwietniu 1944 roku.

238. Wygoda las 19.07.2003 r. Tadeusz Sobieszczak
ps. „Dudek” ze sztandarem OP „Zenona”

Z pamiętnika „Janka” Jana Giewartowskiego:

„ 25 stycznia 1944 roku.

(...) Kolonia wsi Wyrzyki. W każdej chałupie jakiś Wyrzykowski. Często nawet te same imiona, więc dla odróżnienia mają swoje przezwiska, przydomki.

26– 31 stycznia 1944 r.

(...) wszyscy mieszkańcy zorganizowani konspiracyjnie. Zjawia się i komendant miejscowej placówki AK. Jesteśmy bardzo zadowoleni. Służbę wartowniczą pełnią miejscowi, my wypoczywamy. Czekamy tu na przybycie reszty oddziału z komendantem. Dołączają do nas na trzeci dzień.”

239. Żołnierze Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK
przed kwaterą we wsi Wyrzyki - kwiecień 1944 rok.

Od lewej: kpr. Wacław Szydlowski ps. „Wacusz”, plut. Zygmunt Łukaszuk ps. „Wrzos”, kpr. Jan Marusak ps. „Mucha”, kpr. Stanisław Kaczor ps. „Vis”, plut. Konstanty Sacharczuk ps. „Jacek”, plut. podch. Witold Łacic ps. „Aleksander”

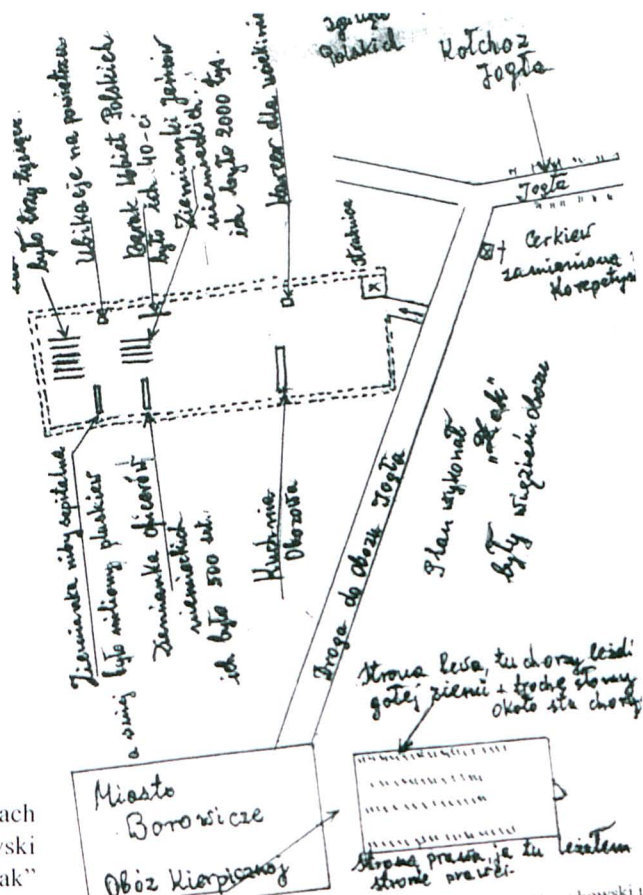

240. „Marta” Alina Chrzanowska- Fedorowicz,
obok „Żak” Henryk Wyrzykowski za nimi „Wysoki” Kazimierz Wojtkiewicz
i „Roch” Aleksander Wereszko
przy mogile Edwarda Jarmułowicza ps. „Słuchawka”
w Litewnikach - 9.06.1995 rok

Wyrzyki to wieś rodzinna Henryka Wyrzykowskiego ps. „Żak” s. Teofila i Feliksy ur. 16.10.1917 r. Do Oddziału Partyzanckiego „Zenona” zgłosił się 3 lutego 1944 roku. Został przydzielony do I - drużyny pierwszego plutonu. Był zastępcą dowódcy drużyny Konstantego Sacharczuka ps. „Jacek” i instruktorem szkoleniowym. W oddziale walczył do jego rozwiązania 11 sierpnia 1944 roku. Został aresztowany 10.10. 1944 r. przez NKWD w wyniku donosu. Początkowo był przetrzymywany w Sarnakach, Łosicach i Sokołowie Podlaskim, skąd 21 listopada został wywieziony do Borowicz. Stamtąd więźniowie szli pieszo do obozu Jogła.

Od 3 lutego był w obozie Kierpicznoj zwanym „obozem śmierci”. Wrócił do Białej Podlaskiej 6 marca 1946 roku.

Szkic obozu w Borowiczach wykonał Henryk Wyrzykowski ps. „Żak” zamieszczony w: t. 24 *Z dziejów Ziemi Najbliższej – Tragiczne losy żołnierzy armii polskiej* – Henryk Wyrzykowski Siedlce 2003.

Szkic obozu w Borowiczach
wykonał Henryk Wyrzykowski
ps. Żak”

OJCZYŹNIE

Szliśmy do Ciebie przez śniegi,
grudniową nocą, pod wiatr . . .
Pamiętasz, jak w gęstwie olszyn
tłukły się nasze szeregi,
jak ścieżkom, idąc setkami
jeden znaczyliśmy ślad ?

Pamiętasz? Uśpioną szosą
jeden posuwał się cień . . .
A było nas tysiąc i więcej !
Wiosna sadami rozkwitła,
więc w szumie przydrożnych wiśni,
gdy „akcją” dogasał dzień,
nam się marzyła bitwa !
O boju, hetmańskim boju
na równinach szeroko otwartych,
pod chorągwią w huraganie dział . . .
Śniliśmy o rycerskim znoju.
zwycięskich na szanцу wartach !
sierpień 1944 r.

„Marta”

241. Alina Chrzanowska – Fedorowicz
„Marta” dowódca drużyny sanitarniej
w OP „Zenona

Ochotnicza Straż Pożarna w Łosicach

Ochotnicze Straże Pożarne są jedynymi z najstarszych organizacji społecznych w naszym kraju. Pierwsze drużyny pożarnicze organizowały się spontanicznie, by przeciwstawić się żywiołowi, który zamieniał w zgłiszcza dorobek całego życia mieszkańców wsi i miast.

Konieczność zorganizowanego działania w obliczu klęski ognia dostrzegał już w XVI wieku wybitny polski pisarz polityczny Andrzej Frycz Modrzewski. On to, obok wielu projektów reform ustrojowych Rzeczypospolitej, dostrzegał konieczność zapewnienia bezpieczeństwa majątków i osób od ognia. W traktacie pod tytułem „O umiarkowaniu pożogi i gaszeniu ognia” podawał praktyczne sposoby zapobiegające klęskom ogniowym, podkreślał konieczność tworzenia straży ogniowych, do których wstępowania zachęcał zarówno szlachtę jak i chłopów.

Modrzewski określał rzeczywistość w tym względzie, jednak bardzo krytycznie pisząc: „Rzadko u nas ogień się okaże, którym by cała ulica, a czasem całe miasto nie zgorzało” lub „U nas większa część ludzi albo do ognia przychodzi tylko dziwować się, albo zaniedbawszy domu sąsiedniego rzeczy swe wynosi.”

Pomimo tak nowatorskiego i krytycznego spojrzenia Andrzeja Modrzewskiego, na zorganizowane formy obrony przed pożarem trzeba było jeszcze długo poczekać. Pierwszy zorganizowany na ziemiach polskich oddział Straży Pożarnej powstał w Kaliszu w 1864 r., a następnie w Częstochowie, Łęczycy, Płocku, Kutnie i Łowiczu.

Bardzo istotną rolę w kształtowaniu organizacji strażackich wśród mieszkańców Podlasia miała prasa, a szczególnie „Zaranie”, którego sztandarowym hasłem było „Sami sobie”. Wzrastająca świadomość społeczna oraz wzajemna pomoc w działalności gospodarczej i kulturalnej zaowocowały powstaniem Ochotniczych Straży Pożarnych. Próba ujęcia tego ruchu w formy organizacyjne i utworzenia

związku Ochotniczych Straży Pożarnych nie powiodła się na skutek negatywnego stosunku władz carskich do tej inicjatywy.

Wobec takiej sytuacji rolę instruktażowo-koordynacyjną Ochotniczych Straży Pożarnych w Królestwie Polskim przejęły zjazdy organizowane przez prężnie działające straże pożarne. Pierwszy taki zjazd odbył się w 1909 r. w Częstochowie, w 1910 r. we Włocławku a następnie w Grójcu, Łowiczu. Poza obradami teoretycznymi na zakończenie każdego zjazdu odbywały się zawody strażackie.

W zjeździe radomskim w 1917 r. udział brali również przedstawiciele z terenu guberni siedleckiej - z Żelechowa. W zawodach strażackich wśród pięciu najlepszych drużyn znalazła się Żelechowska Drużyna Harcerska pod komendą druha Romana Żeglowskiego. To wyróżnienie zaowocowało kolejnym zjazdem odbytym już w Żelechowie. W celu podniesienia sprawności oraz wiedzy teoretycznej strażaków ochotników organizowano letnie kursy pożarnicze.

Wśród wiejskiego aktywu strażackiego przodowali absolwenci szkół rolniczych prowadzonych przez ludowców i pod patronatem ruchu zaraniarskiego.

W guberni siedleckiej w 1914 r. znajdowało się tylko 31 Ochotniczych Straży Pożarnych. W powiecie konstantynowskim natomiast tylko 1. W Sarnakach powstała w 1909 r. Najprężniejszy rozwój OSP przypada na okres międzywojenny. Powstało wówczas na ziemi łosickiej 17 Ochotniczych Straży Pożarnych. W Hołowczycach - 1916, w Kornicy - 1920, w Hadynowie - 1921, W Huszlewie, Klepaczewie - 1924, w Łosicach - 1923, Hruszniewie, Klimach, Lipnie, Łuzkach, Mierzvicach, Próchenkach - 1928, Bejdach - 1925, Niemojkach - 1926, Borsukach, Hruszewie - 1934, Czuchowie - 1935, Serpelicach - 1938. Propagowanie wśród członków OSP zasad postępowania „prawego strażaka”, a przede wszystkim postępowania według nich sprzyjało wychowaniu społeczeństwa wiejskiego i małomiasteczkowego w duchu patriotyzmu i zaangażowania w pracy społecznej.

Jak już wspomniano, zorganizowana jednostka OSP w Łosicach powstała w 1923 r. Jednakże od 1912 r. notujemy w Łosicach działania grupy niezorganizowanej ochotników, których na alarm wzywały dźwięki zawieszonych na słupach starych lemiesz, lub w przypadku większego pożaru - bicie w dzwony kościelne. Na takie wezwanie stawiali się oni z podręcznym sprzętem gaśniczym przy szopie obok zarządu miejskiego gdzie znajdowała się ręczna sikawka dwukółka, którą przetaczano do pożaru. Na wyposażeniu znajdowało się również kilka beczek z wodą po około 150 litrów każda, również na podwoziu dwukołowym, które ciągnęli sami strażacy. Wzrastające zagrożenie klęską pożaru, ze względu na drewnianą zabudowę miasta (strzechy i duże skupienie budynków) ukazywało pilną potrzebę zorganizowania OSP z odpowiednią ilością ludzi i sprzętu przeciwpożarowego umożliwiającego skuteczną walkę z żywiołem ognia. Nie bez znaczenia w kształtowaniu OSP były żywe przekazy o wielkim pożarze Łosic w 1878 r., w wyniku którego spłonął m. in. stary drewniany kościół św. Zygmunta i Cerkiew św. Michała Archaniola. Z inicjatywą utworzenia straży wystąpił Antoni Hałas. Uzyskała ona poparcie społeczeństwa i ówczesnych władz. Dokonano wyboru zarządu i zaczęto przyjmować zapisy na członków czynnych i popierających. Pierwszym prezesem został Antoni Hałas, sekretarzem Mazurek, naczelnikiem - Jerzy Bellof, adiutantem - Czesław Twarowski. Członkiem zarządu był także Teofil Kasprzyk. Chętnych do straży było dużo, tak że wybierano tylko zdrowych i silnych oraz po odbytej służbie wojskowej. Kilku zapisanych przyniosło ze sobą hełmy wojskowe halerczyków, które na razie zastępowały hełmy strażackie. Wobec braku sprzętu p.poż. postanowiono

organizować zbiórki pieniężne i przyjmować ofiary w naturze. Za pieniądze uzyskane ze zbiórek, loterii, zabawy urządzonej na Polinowie, zakupiono najpilniejszy sprzęt, jak: bosaki, hełmy, pasy, toporki, węże, drabinę Szczerbowskiego, którą wykonał Teofil Kasprzyk za zwrotem kosztów materiału. Pierwszym pożarem, w którym brała udział nowo zorganizowana OSP był pożar w Puczcach, wiosną 1924 r.

Brak pomieszczeń na sprzęt oraz brak sali widowiskowej zmusiły zarząd do rozpoczęcia budowy własnej remizy. W tym celu powołano trójki kwestarskie, które chodziły od domu do domu oraz właścicieli okolicznych folwarków z prośbą o ofiary na budowę. Zebrano trochę pieniędzy oraz pewną ilość drewna budowlanego. Jesienią 1926 roku dokonano uroczystego otwarcia, poświęcenia i oddania do użytku całkowicie nie wykończonej remizy. Chociaż remiza była typu barakowego, jednak duża sala widowiskowa ze sceną umożliwiła organizowanie imprez artystycznych, zebrań i narad, nawet wieców wyborczych. Korzystały z niej wszystkie miejscowe organizacje. W 1928 r. zarząd OSP zebrał fundusze z ofiar społeczeństwa, z dotacji zarządu miejskiego oraz zasobów własnych na zakup 19 instrumentów dętych za sumę 4.500 zł, co pozwoliło zorganizować orkiestrę. Pierwszym dyrygentem był Wierszym, a pomocnikiem Tadeusz Wajner. Jednym z pierwszych grających byli Czesław Moczulski i Czesław Tomaszewski. Orkiestra składała się z 12 osób. Dotacje z zarządu miejskiego okazały się za skąpe i nie pokrywały wydatków szczególnie na opłatę kapelmistrza. Rada Miejska składająca się w większości z radnych pochodzenia żydowskiego uwarunkowała zwiększenie dotacji przyjęciem do orkiestry na członków OSP mieszkańców pochodzenia żydowskiego, na co nie chciał się zgodzić zarząd straży. Wobec braku funduszy chwilowo wstrzymano działalność orkiestry. Po kilku miesiącach podjął się jej prowadzenia Bronisław Kowalewski, otrzymując minimalne wynagrodzenie. Próby nie były regularne.

W 1932 roku zadłużenia straży są duże. Łosice zostają dołączone do powiatu siedleckiego, ze zlikwidowanego powiatu konstantynowskiego. Prezesem został wybrany Eugeniusz Tryszczyłło, naczelnikiem - Władysław Kościesza, a gospodarzem Jakub Hawryluk. Zbiórki odbywały się regularnie, zwołuje je Adam Gałęcki, chodząc po ulicach i grając sygnał zbiórki na trąbce sygnałowej (dar Antoniego Kowalewskiego). Salę widowiskową remizy przekształca się na salę kinową. Dobudowano na zewnątrz kabinę na aparaty projekcyjne i kino pod nazwą „Strażak” zaczyna swą działalność. Dochody z kina przeznaczają się na pokrycie zadłużeń wynikających z budowy remizy i organizacji orkiestry.

Aktywność OSP wzrasta. Zatrudnia ona dyrygenta Masalskiego z gażą 300 zł miesięcznie. Zakupuje się mundury wyjściowe i ochronne, pasy, hełmy, toporki, syrenę alarmową tłokową nożną, wóz konny, 8 beczkowsów po 250 litrów pojemności.

Działalność kulturalna nadal się rozwija. Kółko dramatyczne daje często występy, regularne ćwiczenia orkiestry umożliwiają jej koncertowanie na wolnym powietrzu. Wszystko to urozmaica monotonię życia małomiasteczkowego. Po spłaceniu długów w latach 1935-36 kupiono motopapę i pewną ilość węży ssawnych i tłocznych. Dwie pary koni ubezpieczonych od wypadku stoi u gospodarzy w pogotowiu, za co odpisuje się im szarwark. Jest ich jednak za mało i w razie pożaru rekwiruje się konie z ulicy znajdującej się w obrębie alarmu. Zaprzęga się je do beczkowsów i jedzie do pożarów.

W latach 1932-33 Łosice nawiedzały częste pożary, co wzmogło czujność straży. Wprowadzono nawet dyżury nocne, wyglądało to bowiem na podpalenia celowe. Warto zaznaczyć, że największym pożarem w okresie międzywojennym był pożar 9 sierpnia 1938 r., kiedy to spłonęło ok. 180 budynków, a w akcji brało udział ponad 30 OSP.

11 listopada 1937 r. odbyło się poświęcenie i wręczenie sztandaru OSP w Łosicach. Na sztandarze widniał napis: „Ochotnicza Straż Pożarna w Łosicach pow. Siedlecki 1923-11.XI.1937 r.”. W okresie okupacji hitlerowskiej sztandar został ukryty przez Kościeszę Władysława i zakopany na jego posesji przy drodze do Chotycz. Odkopany w 1971/72, przechowywany był w ukryciu u pana J. Chromińskiego. Na drzewcu widnieją 77 gwoździ z nazwiskami ofiarodawców: Prezes Rady Okręgowej Województwa - Wojewoda Albin Tronicourt, Gen. Sławoj Składkowski, Prezes Rady Ministrów RP, Starosta Powiatu Siedleckiego - Stefan Guliński, Prezes zarządu Okr. - woj. inż. Konrad Jankowski, Prezes Związku Straży Pożarnej RP - Senator Wojciech Gałuchowski, Prezes Powiatowej Straży Pożarnej - Jan Siakało, ks. Dziekan Bogucki, V-ce przewodniczący Związku Ochotniczej Straży Pożarnej - Tomasz Złotkowski, Pracownicy Poczty, doktor Szpakowski z żoną, burmistrz Miasta Łosice Eugeniusz Tryszczyłło z żoną, M. i M. Kobylińscy, dr A. i N. Cagorowie, H. i R. Toborowscy, S. i H. Oklińscy, A. i K. Hałasowie, K. i W. Wójcikowie, sędzia F. Przyjemski z żoną, K. i H.. Skroczyńscy, A. Kowalewski, J. i W. Bojkowie - nauczyciele, E. i M. Hawrylukowie, ks. W. Maszkiewicz, J. i W. Czyżewscy, J. Grudziński, B. i S. Wilczyńscy, L. i Z. Germondowie, I. Kasjaniuk, J. i W. Margrafowie, S. i M. Lenczewscy, F. i J. Łęgowie, M. i S. Schabowscy, J. i I. Plewikowie, K. i M. Steccy, F. i M. Śliwińscy, S. i M. Słowińscy, J. i J. Zalewscy, T. Szymański, sekretarz S. Żółkowski, L. i M. Piątkowie, gospodarz E. Hawryluk, zast. Nacz. OSP W. Kościeszka, doktorstwo Wróblewscy, T. i M. Bielińscy, zastępca sekretarza Ezachiel Romaniuk, A. Moczulski, skarbnik OSP M.. Piątek, Adiutant J. Szybicki, sierżant J. Nowosielski, prezes Eugeniusz Tryszczyłło, naczelnik i v-ce prezes P. Saczyk, A. Omelanowicz, v-ce prezes W. Sobczyński, K. Muszyński, A. Wieliczko, zastępca gospodarza P. Łochina, S. Niedzielski, K. Pliszka, S. Biernacki, C. Gołuchowski, R. Podgórzak, E. Zienkiewicz, S. Kołodziejczyk, N. Szybicki, J. Pliszka, J. Gałęcki, W. Barczuk, Z. Zienkiewicz, Z. Majerowicz, W. Żmudziński, K. Czabaj, J. Rypina, A. Kościeszka.

Już w 1939 r. OSP w Łosicach dysponowała samochodem strażackim. W okresie II wojny światowej działalność OSP została zahamowana. Okupant przymusowo wyznaczał mieszkańców Łosic do dyżurów dziennych i nocnych. W wyniku prześladowań hitlerowskich, oraz walk z okupantem zginęło 32 członków OSP z terenu ziemi łosickiej w tej liczbie: 9 z OSP Hruszew, 5 z OSP Huszlew, 3 z OSP Lipno, 1 z OSP Łuzki, 4 z OSP Niemojki, 4 OSP Sarnaki, 7 OSP Łosice. Wśród nich: Chatkiewicz Edward – rozstrzelany w lipcu 1944 r. w Chotyczach, Dunajewski Feliks – rozstrzelany 9 lipca 1944 r. w Mordach, Dunajewski Franciszek – rozstrzelany 9 lipca 1944 r. w Mordach, Gregorczyk Czesław – zginął w walce podczas Kampanii Wrześniowej, Kołodziejczyk Julian – rozstrzelany 1 lipca 1944 r. w Chotyczach, Wyrzykowski Stanisław - rozstrzelany 1 lipca 1944 r. w Chotyczach.

Po wojnie w 1944 r. Łosicka OSP znalazła się w trudnych warunkach. Zdecydowana większość sprzętu pożarniczego została rozgrabiona przez okupanta. Na stanie pozostały jedynie dwie ręczne sikawki w bardzo złym stanie, jeden beczkowiec dwukonny, jeden rekwizyt konny, drabina, dwa hełmy, cztery odcinki węży ssawnych i tłocznych, cztery bosaki. Sprzęt ten zgromadzony był w przedwojennej remizie. W skład zarządu w tym czasie wchodził: Stanisław Korzeniewski - Prezes, Jan Zalewski i Józef Urban. Ogólna liczba strażaków wynosiła około 30 osób.

23 lutego 1947 roku odbyło się w siedzibie zarządu miejskiego zebranie „wznawienie działalności OSP w Łosicach”. W zebraniu wzięło udział 60 osób. Dokonano

wyboru nowych władz w osobach: prezes - Wilhelm Tomaszewski - l. 42, kupiec, zastępca - Jan Artychowicz l. 46 - rolnik, sekretarz - Czesław Zbucki l. 33 - urzędnik, gospodarz - Aleksander Perycz l. 50, kupiec, skarbnik - Stefan Henger l. 37 - kupiec. Komisja Rewizyjna - Stanisław Tomaszewski, Wacław Ostapski i Henryk Kosk. Naczelnikiem został Władysław Kościeszka, jego zastępcą Czesław Michalak a adiutantem Antoni Moczulski. Członkami wspierającymi zostali: Alojzy Kostecki - burmistrz Miasta Łosice, Hałas Andrzej i Soczewka Wacław. Nowy zarząd zobowiązano do

1. zabezpieczenia pozostałego po wojnie sprzętu strażackiego,
2. zorganizowania drużyn bojowych OSP, do których zgłosiło się 30 osób.

Podjęta również została sprawa działalności OSP na polu kulturalno-oświatowym i sportowym. Na kierownika powołanej sekcji teatralnej wybrano Aleksandra Perycz, a sekcji sportowej Stefana Hengera. Za jedno z podstawowych zadań, od których zależy sprawność działań gaśniczych OSP uznano podjęcie starań zmierzających do pozyskania utraconego w 1943 r. na rzecz hitlerowskiego okupanta samochodu. W związku z tym wystosowano pisma do władz państwowych i wojskowych. Jednocześnie starając się o wykwalifikowanych kierowców, wszczęto starania o uruchomienie kursów samochodowych. Stwierdzano w podaniu do kuratorium Oświaty w Lublinie, że OSP w Łosicach dysponuje wszelkimi potrzebnymi warunkami do przeprowadzenia kursu, m. n.: wyszkolone kadry instruktorskie, potrzebne modele, salę wykładową i wypożyczony tabor samochodowy. Organizowane są w tym czasie występy artystyczne i zabawy ludowe. Zarobione pieniądze przeznacza się na zakup sprzętu ppoż. Postępuje naprzód sprawa wyszkolenia drużyn bojowych. Dokonuje się prób alarmowych. 14-15 czerwca 1947 r. organizuje się uroczystość na szeroką skalę w związku z otwarciem Tygodnia Ochrony Przeciwpowodziowej. Do Komitetu Organizacyjnego włączeni zostali spoza zarządu OSP: Przyimska Maria z ramienia zarządu miejskiego, dyrektor gimnazjum Wyczółkowski, kierownik szkoły powszechnej Czyżewski Jan, przewodniczący Miejskiej Rady Karpiński Antoni, Naczelnik Poczty Nowaczek Zygmunt, oraz przedstawiciele rzemiosła, rolników i komendant MO Pióro Leokadiusz. W ramach tygodnia ochrony ppoż. Odbył się próbny alarm, capstrzyk, uliczna kwesta, loteria fantowa, zabawa taneczna. Za uzyskane pieniądze zakupiono motopompę „Standard” na podwoziu kołowym oraz 200 m węża tłocznego. Preliminarz budżetowy na 1948 rok wynosił 1 mln zł Składa się on z dotacji Zarządu Miejskiego i gminy Świniarów, subwencji powiatu oraz inspektoratu wojewódzkiego, za co miał być kupiony samochód oraz sprzęt ppoż. Jednak w/w preliminarz zrealizowano tylko częściowo.

W 1948 r. zakupiono stary samochód Brekward. Po częściowym remoncie, za zgodą władz powiatowych w Siedlcach, używa się go do celów zarobkowych m. in. do przewozu kredy z Komicy do Niemojek. Za zarobione pieniądze spłacono długi zaciągnięte na zakup samochodu i zakupiono dalszy sprzęt pożarniczy.

1 października 1949 r. zmienia się zarząd, prezesem zostaje Michał Lelejko, naczelnikiem - Antoni Moczulski, sekretarzem - Stefan Hanger, skarbnikiem - Jan Artychowicz i gospodarzem - Arkadiusz Wieczorek. Posiadany samochód wymaga naprawy, w związku z czym wyjazdy do pożarów są ograniczone do 7 km wyznaczonych przez zarząd końmi.

W związku z przejęciem przez Wojewódzki Zarząd Kin remizy na stałe kino, dla straży przeznaczono jeden boks od strony ul. Świerczewskiego (obecnie 11-go Listopa-

da) na pomieszczenie sprzętu ppoż. Zaplanowano więc budowę nowej strażnicy, która miała być usytuowana naprzeciw Zarządu Miejskiego. Ze względu na braki finansowe budowy jednak nie podjęto. Lata 1951-56 przynoszą spadek aktywności straży. Po przekazaniu własnego budynku Zarządowi Kin, OSP otrzymuje pomieszczenie przy ul. Rynek, gdzie przechowywany jest sprzęt ppoż.: 2 motopompy i węże oraz samochód. Pomieszczenie to jednak jest nie odpowiednie. Samochód wymaga częstych remontów, na co nie pozwala brak funduszy. O budowie nowej remizy nie ma mowy, z braku funduszy - jak oświadczają władze - bo pilniejszych potrzeb jest więcej.

W 1956 roku został utworzony powiat w Łosicach i Powiatowa Komenda Straży Pożarnych, co oczywiście bardzo wpłynęło na aktywizację OSP. Mieści się ona teraz przy Komendzie Powiatowej w prywatnym budynku Jana Michalaka. Dysponuje typowym wozem gaśniczym i nową motopompą. Stary samochód Brekward uległ likwidacji. Poza tym OSP zostaje wyposażona w inny sprzęt, jak: drabiny, bosaki, hełmy, toporki itp. W 1959 r. OSP otrzymuje drugi wóz z beczką 3 000 l i motopompę przerobioną z samochodu Star-20. Działa syrena alarmowa o dalekim zasięgu.

Od 1953 r. Naczelnikiem jest Zygmunt Wierzejewski, skarbnikiem - Józef Michalak, gospodarzem - Antoni Moczulski, którzy dokonują wszelkich starań, aby OSP w Łosicach była jak najlepiej wyposażona i wyszkolona. Sekcja młodzieżowa szkolona przez Tadeusza Puszcza osiąga dobre wyniki na ćwiczeniach i na zawodach państwowych. Dyżurni kierowcy dyżurują przy telefonie na zmianę 24 godz. Poza tym wozy są wyposażone w radiotelefony, utrzymujące łączność z punktem alarmowym Komendy.

W 1962 r. podczas pożaru w Łosicach w czasie akcji poniósł śmierć strażak - Andrzej Kościeszka.

W końcu 1964 r. postanowiono odtworzyć działającą przed wojną orkiestrę dętą. Początkowo wyposażoną w stare instrumenty z Korczewa, bowiem łosickie instrumenty w czasie wojny zarekwirowali Niemcy. Następnie zakupiono - z dotacji MRN i niektórych zakładów pracy wiele nowych. Pierwszymi dyrygentami byli: Stanisław Myrcha i Edward Caruk.

W 1965 r. OSP była wyposażona w dwa samochody beczkowszy o poj. 2 000 litrów z autopompą oraz drugi 3 000 litrów z motopompą i 350 metrów bieżących węża tłocznego i w inny sprzęt ochronny.

Skład zarządu w tym czasie stanowili: Czmocho Józef - prezes, Wierzbicki Zygmunt - naczelnik, Michalak Józef - skarbnik, Tomaszewski Czesław - sekretarz, vice prezesem był Korzeniewski Stanisław a gospodarzem Moczulski Antoni.

W 1972 r. kapelmistrzem został Mieczysław Czarnecki. Orkiestra czyni dalsze postępy. W 1973 r. zdobywa I miejsce w konkursie orkiestr dętych w Pułtusk. Daje występy w Stardyniu, Kałuszynie oraz w Klubie Studenckim „STODOŁA” w Warszawie. Uczestniczyła w ogólnopolskim konkursie orkiestr dętych w Kołobrzegu. Stale brała udział w uroczystościach w Łosicach i Białej Podlaskiej.

W 1973 r. uroczystości obchodzono 50-lecie OSP w Łosicach. Uroczystość miała miejsce w nowo otwartej strażnicy na ulicy Kolejowej. W trakcie uroczystości nadano nowy sztandar OSP, ufundowany z ofiar społeczeństwa oraz zakładów pracy.

Wśród fundatorów wymienić należy: Ostojski Wacław, Świszczewski Janusz, Kowalewski Stanisław, Grzebisz Tadeusz, Olędzka Marianna, Mitrofaniuk Jan,

Sidorowicz Eugeniusz, Wyrzykowski Marian, Jakimiuk Jan, Trochimiuk Franciszek, Boratyński Włodzimierz, Łęga Ludwik, Soczewko Wanda, Zienkiewicz Eugeniusz, Zienkiewicz Edmund, Kowalewski Antoni, Prusakowicz Józef, Efford Joanna, Zabuski Wiktor, Hornowski Wacław i inni. Odnaczeniami resortowymi „za zasługi dla pożarnictwa” odznaczonych zostało 16 osób, min. Złotym medalem: Kowalewski Antoni, Kasprzyk Teofil, Artychowicz Jan, Kościeszka Władysław, Chromiński Tadeusz, Klimaszewski Stanisław. Wśród zaproszonych gości widnieje nazwisko ostatniego przedwojennego burmistrza Łosic Eugeniusza Tryszczuło, który jednak ze względów zdrowotnych nie był w stanie uczestniczyć w uroczystościach. W przysłanym telegramie życzył zebrany „spokoju dla straży, pomyślności dla strażaków”. W tym czasie Łosicka OSP zajęła I miejsce w zawodach pożarnych w powiecie, a na zawodach wojewódzkich w kolejnych latach II, III i V miejsce.

W 1976 r. w nowym już układzie administracyjnym kraju, w Łosicach została powołana jednostka Zawodowej Straży Pożarnej. Niedawno oddana do użytku strażnica budowana również wysiłkiem straży ochotniczej stała się teraz siedzibą nowo powołanej jednostki gaśniczej. OSP więc ponownie pozbawiona została swojej siedziby z prawdziwego zdarzenia. Przyznano jej w użytkowanie jedynie małą świetlicę, która w ogóle nie odpowiadała potrzebom min. próbom orkiestry dętej, składającej się już z 40 osób.

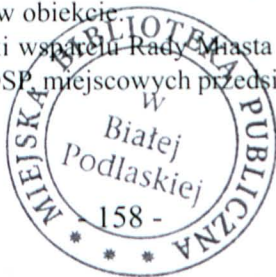
Na przełomie lat 80-tych OSP podjęła decyzję o budowie Strażnicy. Pomysł szybko przerodził się w czyn. Został pozyskany plac pod budowę, a ówczesny Zarząd OSP w składzie Prezes – Frankowski Tadeusz, Naczelnik – Puszcz Tadeusz, Z-ca nac. – Burdzicki Stanisław, Skarbnik – Demiańczuk Wojciech, Sekretarze: Drabiński Artur, Wierzbicki Krzysztof, Moczulski Krzysztof, wszedł w porozumienie z Dyrekcją Oddziału PZU w Łosicach odnośnie budowy wspólnego obiektu - Strażnicy i biurowca. Zostały rozpoczęte prace przy znacznym zaangażowaniu społeczeństwa Łosic. Niestety w trakcie budowy z inwestycji wycofało się PZU.

Pomimo wielu trudności budowa trwała dalej. W 1992 r. budynek został oddany w stanie surowym zamkniętym. Od tego momentu dalsze prace zostały przerwane głównie z braku środków finansowych. Osłabło również zaangażowanie członków OSP. W latach 1996-98 w skład zarządu OSP wchodził Prezes – Strzelecki Remigiusz, Naczelnik – Mościbrodzki Krzysztof, Z-ca nac. – Zaniuk Sławomir, Skarbnik – Demiańczuk Wojciech, Sekretarz – Kozłowski Kazimierz, Skład zarządu – Chaciński Jerzy, Mieleszko Zdzisław.

W 1998 r. w miesiącu styczniu odbyło się walne zebranie OSP, na którym powołano nowy Zarząd, do którego weszli Prezes – Golec Grzegorz, Naczelnik – Zaniuk Sławomir, Z-ca nac. – Kalicki Marek, Skarbnik – Demiańczuk Wojciech, Sekretarz – Kozłowski Kazimierz, członkowie zarządu – Chromiński Jerzy, Kozioł Henryk.

Od tego momentu prace przy obiekcie Strażnicy nabrały tempa. Podjęte działania doprowadziły do pozyskania środków finansowych, które umożliwiły rozpoczęcie prac wykończeniowych w obiekcie.

I tak, w 75 rocznicę, dzięki wsparciu Rady Miasta i Gminy Łosice, aktywnemu zaangażowaniu członków OSP, miejscowych przedsiębiorców, OSP w Łosicach otrzymała swoją strażnicę.

Wykaz zdjęć:

1. MJR STEFAN WYRZYKOWSKI ps. „ZENON”

DOWÓDCA ODDZIAŁU PARTYZANCKIEGO

34 PUŁKU PIECHOTY 9 PODLASKIEJ DYWIZJI ARMII KRAJOWEJ

Zbiory Barbary Wyczółkowskiej – Łotockiej.

2. Oddział Partyzancki „Zenona” 34 pp Armii Krajowej w marszu wiosną 1944 r.
Zbiory Izby Pamięci w szkole w Niemojkach.
3. Por. Włodzimierz Bykowski ps. „Sęp” z –ca dowódcy do 9.04.1944 r. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej – Łotockiej.
4. Witold Lacie ps. „Aleksander” adiutant dowódcy Oddziału Partyzanckiego „Zenona”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK.
5. ks. Jan Karnicki ps. „Miś” kapelan OP „Zenona”. Zdjęcie udostępnił Sławomir Kordaczuk.
6. Aleksander Wereszko ps. „Roch” oficer wyszkolenia w OP „Zenona” 34 pp AK.
Zbiory Barbary Wyczółkowskiej – Łotockiej.
7. Romuald Maurycey Mikoszewski ps. „Dąbrowa” kwatermistrz. Zdjęcie udostępniła Lena Jewuła wnuczka „Dąbrowy”.
8. Lukaszuk Zygmunt ps. „Wrzos” chorąży Oddziału Partyzanckiego „Zenona”.
Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
9. Wacław Szawłowski ps. „Bogdan”. Zdjęcie udostępniła Lucyna Kujawińska ps. „Brylant”.
10. Konstanty Sacharczuk ps. „Jacek” (z lewej strony) z Robertem Domańskim ps. „Jarach”. Zdjęcie udostępnił Jerzy Golik ps. „Cichy”
11. Ambroziewicz Marek ps. „Witold”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
12. Bańkowski Zbigniew ps. „Czarny Wojtek”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
13. Borowicz Tadeusz ps. „Kuba”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
14. Dec Henryk ps. „Setka”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
15. Gryta Edward ps. „Poborowy”. Zdjęcie udostępniła rodzina
16. Nakonieczny Janusz ps. „Mat”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
17. Rawicki Konstanty ps. „Czapla”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
18. Wołowicz Mikołaj ps. „Profesor”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
19. ppor. Jan Giewartowski dowódca II plutonu strzeleckiego. Zbiory Izby Pamięci w szkole w Niemojkach
20. ppor. Jan Giewartowski ps. „Janek” dowódca II plutonu strzeleckiego (z lewej strony)
obok kpr. Franciszek Węgrzyniak ps. „Lamiągówka” d-ca I drużyny II plutonu.
Zbiory Barbary Wyczółkowskiej – Łotockiej
21. Biardzki Czesław ps. „Huzar”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
22. Izdebski Henryk ps. „Piegowaty”. Zdjęcie udostępnił Sławomir Kordaczuk
23. Kluczek Zbigniew ps. „Bogdan”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
24. Jan Łaszczuk ps. „Grom II”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
25. Nakonieczny Zbigniew ps. „Zew”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
26. Objeźta Henryk ps. „Kometa”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
27. Padysz Władysław ps. „Golańb”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
28. Sobieszczyk Tadeusz ps. „Dudek”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
29. Suchnicki Janusz ps. „Matros”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
30. Wasilewski Henryk ps. „Bokser”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
31. Dąbrowski Bolesław ps. „Zdzisław” dowódca III plutonu strzeleckiego. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
32. Jastrzębski Bogusław ps. „Boguś”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
33. Orzechowski Krzysztof ps. „Oksza”. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej – Łotockiej
34. Pluton strzelecki Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK. Zbiory Izby Pamięci w szkole w Niemojkach
35. Kpt. Stanisław Kujawiński ps. „Żonkil” dowódca plutonu radio. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej – Łotockiej
36. Bogusiewicz Roman ps. „Lew”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
37. Dąbrowski Józef ps. „Dąbek”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
38. Fedorowicz Eugeniusz ps. „Stary”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
39. Frankowski Karol ps. „Kajtek”. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej – Łotockiej
40. Górski Zdzisław ps. „Guz”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp K
41. Jelito Zygmunt ps. „Żbik”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
42. Stasiuk Tadeusz ps. „Zdzich”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
43. Strzałkowski Tadeusz ps. „Gustaw”. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej – Łotockiej
44. Wojtkiewicz Kazimierz ps. „Wysoki”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
45. Wyrzykowski Zbigniew ps. „Granat”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
46. Maj 1944 rok – czterech z „Radiówki” Od lewej: Roman Bogusiewicz ps. „Lew”, Józef Hać ps. „Henryk”,
Zbigniew Wyrzykowski ps. „Granat”, Leonard Melaniuk ps. „Unita”. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej – Łotockiej
47. Nurski Zygmunt ps. „Owens”. Zdjęcie udostępnił Mieczysław Musiekiewicz

48. Robert Domański ps. „Jarach” – dowódca plutonu minerki. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
49. Bogusiewicz Mieczysław ps. „Krupa”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
50. Golik Jerzy ps. „Cichy”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
51. Górczyński Krzysztof ps. „Rudy”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
52. Kwoka Jerzy ps. „Lech”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
53. Kozłowski Waldemar „Kaczka”, „Wiesław”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
54. Nostitz Jackowski Tadeusz ps. „Lanca”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
55. Rackmann Jan ps. „Hel”. Zdjęcie udostępnił Jan Rackmann
56. Wisłowski Marian ps. „Zdzisław”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
57. Kotasiewicz Janusz ps. „Sewan”. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
58. Lubowski Zbigniew ps. „Kruk”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
59. Rogozek Józef ps. „Śledź”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
60. Sroka Jerzy ps. „Wicz”. Zdjęcie udostępniła Jadwiga Sroka
61. Stasiuk Antoni ps. „Pień”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
62. Sworowski Ryszard ps. „Strus”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
63. Maciąg Ludwik ps. „Sas”. Zbiory Izby Pamięci w szkole w Niemojkach
64. Maciąg Ludwik ps. „Sas” – szkic głowy konia. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
65. Bialek Stefan ps. „Lis”. Zdjęcie udostępniła Helena Bialek.
66. Perycz Waclaw ps. „Bohun”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
67. Krajewski Alojzy ps. „Zezowaty”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
68. Laszczuk Mieczysław ps. „Felek”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
69. Osiej Marian ps. „Kamień”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
70. Sierota Stanisław ps. „Śmiały”. Zdjęcie udostępnił Stanisław Sierota syn „Śmiałego”
71. Tuge Janusz ps. „Przebój”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
72. Wiszowaty Alfons ps. „Łatawiec”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
73. Wisowaty Piotr ps. „Smyk”. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
74. Zaremba Ryszard ps. „Sawa”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
75. Łukaszuk Zygmunt ps. „Wrzos”. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
76. Krzymowski Jerzy ps. „Twardy”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
77. Sawicki Wiesław ps. „Góral” Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
78. Partyzanci z plutonu ckm na taczankach z OP „Zenona” 34 pp AK. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
79. Chrzanowska Fedorowicz ps. „Marta” – dowódca drużyny sanitarniej. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
80. Lipko Henryka ps. „Grażyna” - sanitariuszka. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
81. Wóz sanitarny drużyny sanitarnej OP „Zenona” 34 pp AK. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
82. Kisielewski Augustyn ps. „Miecz”. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
83. Janina Zaremba ps. „Niunia”. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
84. Bachorza 2007 r. Przygotowania do rajdu konnego szlakiem walk OP „Zenona”. Fot. Sławomir Łukaszuk
85. Bachorza 2007 r. Spotkanie po uroczystości w Jeziorach żołnierzy Oddziału Partyzanckiego „Zenona”, ich rodzin i przyjaciół. Fot. Sławomir Łukaszuk
86. Bachorza 2007 r. Bronisław Łukaszuk . Fot. Sławomir Łukaszuk
87. „Terenia” - Teresa Wojtaszczyk. Zdjęcie udostępnił Stanisław Brzeziński
88. Obwieszczenie o egzekucji w grudniu 1943 roku wykonanej w Siedlcach przez Niemców, w której zostali rozstrzelani: Perycz Tadeusz- ojciec, Perycz Jan i Zbigniew – synowie. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
89. Perycz Tadeusz ps. „Pogoń”. Zbiory Izby Pamięci w szkole w Niemojkach
90. Perycz Jan „Ryś”. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
91. Perycz Zbigniew „Żbik”. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
92. Siedlce ul. Piłsudskiego. Kamień upamiętniający miejsce egzekucji 10 żołnierzy Armii Krajowej w grudniu 1943 r w tym: Tadeusz Perycz „Pogoń”, Jan Perycz „Ryś”, Zbigniew Perycz „Żbik” dokonanej przez Niemców w Siedlcach. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
93. Perycz Waclaw „ Bohun ”. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
94. Chotycze. Pomnik z tablicą pamiątkową przy drodze z Łosic do Kornicy na miejscu egzekucji mieszkańców pobliskich miejscowości w dniu 1 lipca 1944 roku dokonanej przez Niemców. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
95. Zaborowski Władysław „Rymśa” (Duniek) z Toporowa (lat 18) poległ 30.06. I.1944 r. oślaniając odwrót „Zenona” z lotnikami amerykańskimi podczas oblavy niemieckiej koło dworu w Chotyczach. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
96. Chotycze. Kapliczka w polu, przy drodze Chotycze – Łosice upamiętniająca bitwy 7.09.1863 r. i 30.06.1944 r. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
97. Chotycze 2002 r. Uroczystość przy kapliczce upamiętniającej bitwy 07.09.1863 r. i 30.06.1944 r. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK

98. Dziadkowskie dwór 2008 rok . Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
99. Edward Rackmann rotmistrz I-go Pułku Szwoleżerów ok. roku 1918. Zdjęcie udostępnił Jan Rackmann
100. Dwór w Falatyczach (od tyłu). Zdjęcie udostępnił Jan Rackmann
101. mjr Edward Rackmann Gdynia 1945 r. Zdjęcie udostępnił Jan Rackmann
102. Zofia i Edward Rackmannowie 1921 rok. Zdjęcie udostępnił Jan Rackmann
103. Zofia i Edward Rackmannowie w Falatyczach na ganku , lata trzydzieste. Zdjęcie udostępnił Jan Rackmann
104. Jan Rackmann „Hel”. Zdjęcie udostępnił Jan Rackmann
105. Jan Rackmann starszy mechanik na stanowisku manewrowym t s/s Stefan Batory w czasie prób w Stoczni Remontowej w Gdańsku. 1969 rok. Zdjęcie udostępnił Jan Rackmann
106. Jan Rackmann w maszynowni amerykańskiego statku s/s Veracruz rok 1989. Zdjęcie udostępnił Jan Rackmann
107. Jan Rackmann – główny inżynier mechanik – na T s/s Stefan Batory w fiordach Norwegii, lata osiemdziesiąte.
Zdjęcie udostępnił Jan Rackmann
108. Jan Rackmann w Nowym Orleanie 1989 r. Zdjęcie udostępnił Jan Rackmann
109. Hadynów kościół. Tablica upamiętniająca ks. mjr Lucjana Niedzielaka ps. „Głóg”. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
- 110 - 111. Hadynów cmentarz Kaplica cmentarna – grobowiec rodziny Niedzielaków. Fot. Barbara Wyczółkowska – Łotocka
112. Hadynów cmentarz. Wieniec w kaplicy – grobowcu rodziny Niedzielaków. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
113. Hadynów cmentarz. Grób Bolesława Barana. Fot. Barbara Wyczółkowska – Łotocka
114. Grób Ferdynanda Pietruczuka ps. „Cygan”, który zginął w wypadku z bronią w Szawłach w czerwcu 1944 roku.
Obecnie grób jest na cmentarzu w Kornicy. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
- 115 - 116. Hołowczyce. Grób Czesława Łukaszuka ps. „Bomba”, który poległ w akcji osłonowej wydobywania niewypału pocisku V-2. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
117. Huszlew kościół. Tablica w podziękowaniu za przechowanie sztandaru OP „Zenona”
34 pp AK. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
118. Huszlew kościół. Uroczystości w Huszlewie związane z odnalezieniem sztandaru Oddziału Partyzanckiego „Zenona”
34 pp AK 9 Podlaskiej Dywizji Armii Krajowej. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
119. Uroczystość przekazania sztandaru Oddziału Partyzanckiego „Zenona”
34 pp AK 9 Podlaskiej Dywizji Armii Krajowej do Sali Rycerskiej na Jasnej Górze
w Częstochowie 11 listopada 2000 roku. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
120. Częstochowa Jasna Góra 11.11. 2000r. przekazanie odnalezionego sztandaru Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34
pp AK do Sanktuarium Maryjnego na Jasnej Górze. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
121. Księga Pamiątkowa Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
122. Kartka z Księgi Pamiątkowej OP „Zenona”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
123. Huszlew Urząd Gminy. Tablica upamiętniająca akcję odbicia ludności przeznaczonej do wywiezienia na przymusowe
roboty do Niemiec. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
124. Huszlew Urząd Gminy. Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej odbicie ludności przeznaczonej do
wywiezienia na przymusowe roboty do Niemiec. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
125. Huszlew cmentarz .Grób Ryszarda Balcerowskiego ps. „Robert”. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
126. Huszlew cmentarz. Grób Kazimierza Biernackiego ps. „Jastrząb”. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
127. Huszlew cmentarz. Grób Edwarda Gryty ps. „Poborowy”, który poległ dnia 4.V.1944 r. w Turowie.
Fot. Barbara Wyczółkowska – Łotocka
128. Huszlew cmentarz Grób Jana Łukaszuka. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
129. Huszlew cmentarz Grób ks. Tomasza Odowskiego. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
130. Huszlew cmentarz Grób Mieczysława Sacharczuka syna Konstantego Sacharczuka ps. „Jacek”.
Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
131. Huszlew cmentarz. Grób Jana Samocia ps. „Enka”. Fot. Barbara Wyczółkowska – Łotocka
132. Huszlew cmentarz. Grób Pawła Stefaniuka ps. „Wicher”. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
133. Huszlew cmentarz. Grób Stanisława Stefaniuka z Wygody. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
134. Huszlew cmentarz Grób Andrzeja Winnickiego rozstrzelanego przez Niemców 1 lipca 1944 roku w Chotyczach.
Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
135. Huszlew cmentarz. Grób rodziny Zarembów, w którym pochowana jest Janina Zaremba ps. „Niunia”. Fot. Barbara
Wyczółkowska - Łotocka
136. Jeziory – widok z lotu ptaka. Fot. Andrzej Roszczak
137. Jeziory. Pomnik upamiętniający zwycięską bitwę partyzantów Armii Krajowej Oddziału Partyzanckiego „Zenona”
z Niemcami 30. 06.1944 roku. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
138. Jeziory 29.VI.1944 r Ołtarz polowy przygotowany na uroczystość przekazania Sztandaru Oddziałowi Partyzanckiemu

- „Zenona” przez Podlasiaków. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
139. Jezioro 29.06. 1944 r. Uroczystość poświęcenia i wręczenia sztandaru Oddziałowi Partyzanckiemu 34 pp AK „Zenona”, sztandar wręcza dr Witold Wróblewski. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
140. Jezioro 29.06. 1944 r. Uroczystość poświęcenia i wręczenia sztandaru Oddziałowi Partyzanckiemu 34 pp AK „Zenona”, klęczy Dowódca Oddziału „Zenon”, sztandar wręcza dr Witold Wróblewski. Zbiory Izby Pamięci w szkole w Niemojkach
141. Jezioro - uroczysta msza połowa 29 czerwca 1944 roku – ze sztandarem „Zenon”
Zdjęcie udostępniło Muzeum Regionalne w Siedlcach.
142. Replika sztandaru Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
143. Rafał Zwoliński ps. „Sosna” leśniczy z Jezior. Zbiory Izby Pamięci w szkole w Niemojkach
144. Halina Zwolińska córka leśniczego z Jezior. Zbiory Izby Pamięci w szkole w Niemojkach
145. Droga Mszanna – Jezioro, furmanką jedzie Rafał Zwoliński ps. „Sosna”. Zbiory Izby Pamięci w szkole w Niemojkach
146. Jezioro 2004 r. Rajd konny prowadzi Ludwik Maciąg ps. „Sas”. Fot. Tadeusz Lesiuk
147. Jezioro 2004 r. Maciej Falkiewicz wręcza kwiaty Ludwikowi Maciągowi ps. „Sas”, w środku Lucyna Kujawińska ps. „Brylant”. Fot. Tadeusz Lesiuk
148. Jezioro 2004 r. Tadeusz Sobieszczak ps. „Dudek”. Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
149. Jezioro 2006r. Ludwik Maciąg ps. „Sas”. Fot. Tadeusz Lesiuk
150. Jezioro lipiec 2007r. Wjazd kawalerii do Jezior – prowadzi Maciej Falkiewicz. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
151. Jezioro 2007 r. Defilada kawalerii. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
152. Jezioro lipiec 2007 r. Tadeusz Barczyński ps. „Baśka”. W Oddziale Partyzanckim „Zenona” był w 1 drużynie I plutonu. Brał udział w akcji 8.10.1944 r. uwolnienia z więzienia „Rocha”. Od stycznia 1946 roku był organizatorem szkoły podoficerskiej 7 pp. w Lublinie. Fot. Sławomir Łukaszuk
153. Jezioro lipiec 2008 r. - Tadeusz Sobieszczak ps. „Dudek” (przy mikrofonie). Fot. Michalina Szczesna
154. Jezioro lipiec 2008 r. – poczty sztandarowe. Fot. Michalina Szczesna
155. Jezioro lipiec 2008r. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
156. Kobylany k/ Kornicy Dom rodzinny Frankowskich. Zbiory Izby Pamięci w szkole w Niemojkach
157. Karol Frankowski ps. „Kajtek” – pluton radio, w 1941 roku wstąpił do ZWZ –AK, a od 1943r. był w Oddziale Partyzanckim 34 pp AK „Zenona”, autor wspomnień „Na ścieżkach Podlasia” i wielu artykułów w WTK i Słowie Podlasia.
Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
158. Karol Frankowski „Kajtek” – Na ścieżkach Podlasia, okładka książki. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
159. Halina z d. Frankowska Bujak ps. „Halina” prowadziła punkt kontaktowy, sanitarny i żywnościowy w Kobylanach.
Fot. Stanisław Bujak zbiory Ewy Podnieśińskiej
160. Wanda Frankowska ps. „Wanda” i Halina Bujak ps. „Halina”. Fot. Stanisław Bujak. Zbiory Ewy Podnieśińskiej
161. Replika sztandaru wykonana przez Wandę Frankowską ps. „Wanda”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
162. Orzeł z repliki sztandaru Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK.
Fot. Sławomir Kordaczuk wyd. Siedlecki Klub Kolekcjonerów
163. Stanisław Bujak ps. „Propidon” punkt kontaktowy, sanitarny i żywnościowy w Kobylanach. Zdjęcie udostępnił Karol Frankowski ps. „Kajtek”
164. Grobowiec rodzinny, w którym pochowani są: Halina Bujak ps. „Halina” i Stanisław Bujak ps. „Propidon” w Kijanach k/ Lublina gm. Spiczyn. Zdjęcie udostępnił Karol Frankowski ps. „Kajtek”
165. Kobylany kol. Kurczyńskiego – lasek w pobliżu drogi do Leśnej Podlaskiej. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
166. Tadeusz Sobieszczak ps. „Dudek” w drodze na kolonię Kurczyńskiego 13.10.2008 rok. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
167. Kobylany kol. Kurczyńskiego. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka 13.10.2008 r.
168. Kolonia Kurczyńskiego - Wielkanoc 1944 roku.
Stoją od lewej: Czesław Makaruk „Gruda”, Jerzy Wójcik „Bebi”, Wanda Frankowska, Józef Skowron „Wieniawa”, Maria Olczak, Kazimierz Wojtkiewicz „Wysoki”, Halina Szczepańska, Eugeniusz Fedorowicz „Stary”, Jadwiga Sajnowna, Zofia Fijałkowska „Zozo”, Jan Giewartowski „Janek”. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
169. Kormica kościół. Ślub partyzancki łączniczki OP „Zenona” Lucyny Czajki ps. „Brylant” z dowódcą plutonu radio Stanisławem Kujawskim ps. „Żonkil” w kościele w Kornicy. Zdjęcie udostępnione przez Muzeum Regionalne w Siedlcach.
170. Kormica kościół. Tablica upamiętniająca ślub partyzancki łączniczki OP „Zenona” Lucyny Czajki z dowódcą plutonu radio Stanisławem Kujawskim ps. „Żonkil”. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
171. Lucyna Czajka Kujawińska ps. „Brylant”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
172. Grobowiec rodzinny na cmentarzu w Białej Podlaskiej, w którym są pochowani między innymi: Władysława i Franciszek Czajka -rodzice Lucyny, bliźniaczki Stachna i Lucynka Kujawińskie, siostra Albina. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
173. Grób Feliksy Czajki-Chomiaków ps. „Fela” na cmentarzu w Gdańsku Wrzeszczu. Zdjęcie udostępniła Lucyna Kujawińska ps. „Brylant”

174. Władysław Lisiecki . Zdjęcie udostępniła Maria Lisiecka
175. Władysław Lisiecki pierwszy z prawej strony. Zdjęcie udostępniła Maria Lisiecka
176. Kornica cmentarz Grób z tablicami poświęconymi pamięci Adeli Nostitz-Jackowskiej i Tadeusza Nostitz – Jackowskiego ps. „Lanca”. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
177. Tablica poświęcona pamięci Tadeusza Nostitz- Jackowskiemu ps. „Lanca” cmentarz w Kornicy. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
178. Grób Pietruczuka Ferdynanda ps. „Cygan” na cmentarzu w Kornicy. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
179. Lasy Mierzwickie – Litewniki. Mogiła Edwarda Jarmulowicza ps. „Słuchawka” poległego w akcji V-2. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
180. Lasy Mierzwickie –Litewniki 9.06.1995 r. Poczet sztandarowy OP „Zenona” przy mogile Edwarda Jarmulowicza ps. „Słuchawka”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
181. Kartka z Księgi Pamiątkowej Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK - 9. 06. 1995 r. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
182. Lasy Mierzwickie – wiosna 1944 rok - Oddział Partyzancki „Zenona”. Zbiory Izby Pamięci w szkołach w Niemojkach
183. Kartka z Księgi Pamiątkowej Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
184. Lasy Mierzwickie. Glaz upamiętniający walkę patrolu 34 pp AK OP „Zenona” dowodzonego przez Stanisława Kujawińskiego ps. „Żonkil” z Niemcami w „Akcji V-2” obok zbiorowej mogiły poległych 15 sierpnia 1920 roku ułanów WP. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
185. Lasy Mierzwickie. Glaz upamiętniający walkę patrolu 34 pp AK OP „Zenona” dowodzonego przez Stanisława Kujawińskiego ps. „Żonkil” z Niemcami w „Akcji V-2 ”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
186. Łosice ul. Narutowicza 6. Tablica upamiętniająca dr Witolda Wróblewskiego. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
187. Uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej doktora Witolda Wróblewskiego 13.05.1995 r. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
188. dr Witold Wróblewski . Zdjęcie udostępnił Marek Jerzman
189. Łosice ulica dr. Wróblewskiego. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
190. Łosice ulica Majora Zenona. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
191. mjr. Stefan Wyrzykowski ps. „Zenon” dowódca Oddziału Partyzanckiego 34 pp AK. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
192. Grób mjr. Stefana Wyrzykowskiego ps. „Zenon” Dowódcy Oddziału Partyzanckiego 34 pułku piechoty. – Warszawa Powązki. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
193. Józef Kuciewicz prowadzący zakład fotograficzny w Łosicach. Zdjęcie udostępniła rodzina
194. Łosice ul. Bialska 8. Tablica upamiętniająca żołnierzy Armii Krajowej. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
195. Łosice cmentarz. Grób dr Witolda Wróblewskiego. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
196. Łuzki cmentarz. Grób Tadeusza Popławskiego ps. „Hubert”. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
197. Łuzki cmentarz. Grób Zofii i Zdzisława Szańkowskiego z Popław. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
198. Łuzki cmentarz. Grób Alfonsa Wiszowatego ps. „Łatawiec”. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
199. Łuzki cmentarz. Mogiła zbiorowa rozstrzelanych przez Niemców 1 lipca 1944 r. mieszkańców Chotycz i pobliskich miejscowości w odwecie po przegranej walce w Jeziorach 30.VI.1944 r. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
200. Mszanna cmentarz. Pomnik – kurhan Powstańców Styczniowych. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
201. Mszanna cmentarz 08.09.2002r. Uroczystość przekazania pomnik – kurhanu Powstańców Styczniowych Społeczeństwu Podlasia. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
202. Niemojki szkoła Izba Pamięci Narodowej. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
203. Niemojki szkoła – Izba Pamięci Narodowej- część poświęcona OP „Zenona”. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
204. Niemojki szkoła – Izba Pamięci Narodowej – prasa konspiracyjna. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
205. Niemojki szkoła – Izba Pamięci Narodowej - Akcja V-2. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
206. Taczanka z Oddziału Partyzanckiego „Zenona” w Izbie Pamięci w szkole w Niemojkach –1980 r. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
207. Zygmunt Baran ps. „Cichy”. Zdjęcie udostępnił syn Zygmunta Barana
- 207a. Bolesław Baran
208. Zdzisław Szańkowski. Zdjęcie udostępniła Regina Szańkowska
209. Mieczysław Szańkowski, syn Zdzisława Szańkowskiego. Zdjęcie udostępniła Regina Szańkowska
210. Karolina Szańkowska Gryńiewicz ps. „Jagoda II” córka Zdzisława Szańkowskiego. Zdjęcie udostępniła Karolina Szańkowska-Gryńiewicz
211. Przesmyki cmentarz. Grób Henryka Izdebskiego ps. „Piegowaty”. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka

212. Sarnaki. Pomnik upamiętniający akcję V-2. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
213. Sarnaki - maj 1995 r. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
214. Sarnaki. Tablica informacyjna przy pomniku upamiętniającym akcję V-2. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
215. Józef Legut ps. „Kit” Komendant Ośrodka AK Górki – Sarnaki w latach 1943 – 1944 uczestnik „Akcji V-2”, zdjęcie z 1937 roku. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
216. Sarnaki 25.05. 2007 r. Uroczystość wręczenia sztandaru i nadania Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Sarnakach imienia Bohaterów Akcji V-2. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
217. Sarnaki. Uroczystość wręczenia sztandaru i nadania Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Sarnakach imienia Bohaterów Akcji V-2 - ze sztandarem OP „Zenona” Kazimierz Wojtkiewicz ps. „Wysoki”, obok w mundurze Tadeusz Sobieszczak ps. „Dudek”. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
218. Sarnaki - Tablice informacyjne - Zespół Szkół Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Akcji V2 w Sarnakach, Zespół Szkół Gimnazjum im. Bohaterów Akcji V2 w Sarnakach. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
219. Sarnaki cmentarz katolicki. Grób Józefa Kisiela żołnierza Armii Krajowej, uczestnika akcji V-2. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
220. Serpelve kościół Tablica upamiętniająca żołnierzy Oddziału Partyzanckiego 34 pułku piechoty 9 Podlaskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
- 221- 222. Serpelve 30.08. 1981 r. Modlitewny apel żołnierzy Armii Krajowej, Batalionów Chłopskich, Oddziałów Partyzanckich 34 pp AK walczących o wyzwolenie Podlasia w II wojnie światowej.
Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
223. Serpelve 30.08. 1981 r. Spotkanie przy ognisku. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
224. Szpaki. Romuald Mikoszewski ps. „Dąbrowa” z żoną Heleną i synem Romualdem. Zdjęcie udostępniła Lena Jewuła wnuczka Romualda Mikoszewskiego ps. „Dąbrowa”.
225. Szpaki. Kierownik szkoły Romuald Maurycy Mikoszewski ps. „Dąbrowa” z uczniami.
Zdjęcie udostępniła Lena Jewuła wnuczka Romualda Mikoszewskiego
226. Szpaki cmentarz. Grób Stefana Białka ps. „Lis”. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
227. Stefan Białek ps. „Lis” – w środku. Zdjęcie udostępniła Helena Białek
228. Droga Łosice – Sarnaki koło Woźnik, gdzie las dochodził do szosy, „dalej był most i szosa skręcała w prawo niknąc z oczu”
Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka 2008
229. Woźniki – widok z lotu ptaka na las dochodzący do drogi Łosice - Sarnaki. Fot. Andrzej Roszczak.
230. Marysia Jackowska i Marysia Czajka przed dworem w Wólce Nosowskiej. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej – Łotockiej
231. Grób Bronisława Nostitz-Jackowskiego w Warszawie na Powązkach. Zdjęcie udostępniła Lucyna Kujawińska ps. „Brylant”
232. Stodoła u Stanisława Stefaniuka, w której kwaterowali partyzanci OP „Zenona”. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
233. Stanisław Stefaniuk z Wygody. Zdjęcie udostępnił Waldemar Stefaniuk
234. Jan Naumiuk ps. „Dymek” z Wygody - żołnierz OP „Zenona” w otoczeniu rodziny. Zdjęcie udostępnił Jan Naumiuk
235. Jan Naumiuk (drugi z lewej strony), dalej Roman Kasproicz - w Jeziorach. Zdjęcie udostępnił Jan Naumiuk
236. Wygoda las. Głaz upamiętniający zwycięską bitwę Oddziału Partyzanckiego „Zenona” pod Wygodą z niemiecką grupą radionamiarową. Fot. Barbara Wyczółkowska - Łotocka
237. Wygoda las – niemiecki samochód zniszczony przez OP „Zenona” w kwietniu 1944 roku. Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
238. Wygoda las 19.07. 2003 r. Tadeusz Sobieszczak ps. „Dudek”. Zbiory Środowiska OP „Zenona” 34 pp AK
239. Żołnierze Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK przed kwaterą we wsi Wyrzyki – kwiecień 1944 rok. Od lewej: kpr. Wacław Szydłowski ps. „Wacuś”, plut. Zygmunt Łukaszuk ps. „Wrzós”, Kpr. Jan Marusak ps. „Mucha”, kpr. Stanisław Kaczor ps. „Vis”, plut. Konstanty Sacharczuk ps. „Jacek”, plut. podch. Witold Łacie ps. „Aleksander”.
Zbiory Barbary Wyczółkowskiej - Łotockiej
240. „Marta” Alina Chrzanowska- Fedorowicz, obok „Żak” Henryk Wyrzykowski za nimi „Wysoki” Kazimierz Wojtkiewicz i „Roch” Aleksander Wereszko
Zdjęcie udostępnił Sławomir Kordaczuk
241. Alina Chrzanowska – Fedorowicz „Marta” dowódca drużyny sanitarnej w OP „Zenona”. Zdjęcie udostępnił Sławomir Kordaczuk.

Bibliografia

- Marek Ambroziewicz:** Tak to pamiętam 1944- 1994 , kserokopia
- Zbigniew Anusz:** Działalność służby zdrowia ZWZ - AK na terenie powiatu siedleckiego w latach 1939 – 1945. Siedlce – Warszawa 2001
- Armia Krajowa na środkowej i południowej Lubelszczyźnie i Podlasiu.**
Materiały sesji Naukowej KUL 24 –25 IX 1985.
Red. Tomasz Strzembosz. Lublin 1993.
- Bohdan Arct:** Polacy w walce z bronią V-1, V-2. Warszawa 1972.
- Kajetan Bieniecki :** Lotnicze wsparcie Armii Krajowej. 2005.
- Biuletyn Informacyjny** - miesięcznik Światowego związku Żołnierzy Armii Krajowej
Nr. 1 (213) 2008 r.
- Ireneusz Caban, Zygmunt Mańkowski:** Związek Walki Zbrojnej i Armia Krajowa w okręgu lubelskim 1939 – 1944.
Cz. I [Zarys monograficzny].
Cz.II [Dokumenty] Lublin 1971.
- Tomasz Chłudziński:** Mazowsze Południowo – Wschodnie Podlasie Zachodnie
Przewodnik turystyczny. Warszawa 1966.
- Alina Chrzanowska-Fedorowicz:** Chłopcy z OP 34, w: Armia Krajowa na środkowej i południowej Lubelszczyźnie i Podlasiu,
pod red.T. Strzembosza. Lublin 1993.
- Alina Chrzanowska-Fedorowicz:** Idzie żołnierz borem lasem w: Armia Krajowa na na środkowej i południowej Lubelszczyźnie i Podlasiu pod red. Tomasa Strzembosza. Lublin 1993.
- Alina Chrzanowska-Fedorowicz:** Życie codzienne oddziału „Zenona” w: Armia Krajowa na środkowej i południowej Lubelszczyźnie i Podlasiu pod red. Tomasa Strzembosza. Lublin 1993.
- Lucyna Czajka – Kujawińska** Wspomnienie z mojej służby w Oddziale Partyzanckim „Zenona” 34 pp AK Maszynopis
- Józef Dąbrowski** Mój syn (Pamiętnik) Siedlce 2007
- Bolesław Dolata, Tadeusz Jurga :** Walki zbrojne na Ziemiach Polskich 1939 –1945.
Warszawa 1970.
- Antoni Drabiński:** Lekarz, żołnierz, społecznik. „Gazeta Łosicka” 1995 nr 5 [29].
- Antoni Drabiński:** „Wunderwaffe” na ziemi łosickiej. „Gazeta Łosicka” 1995 Nr 5 / 29/
- Dzieje oświaty na Ziemi Łosickiej** –materiały z konferencji popularno – naukowej
odbytej w Łosicach 29.05.2001 r.
- Dokumenty zebrane przez Środowisko Żołnierzy Oddziału Partyzanckiego „Zenona” 34 pp AK**
kserokopia
- Robert Domański „Jarach”** Ogólny zarys i przebieg służby w jednostkach dywersji na terenie obwodu Biała Podlaska w latach 1943-1944 Siedlce 2008
- Encyklopedia II wojny światowej** Warszawa 1975.
- Ewidencja miejsc pamięci narodowej w woj. warszawskim.** Woj. Obywatelski
Komitet Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa Warszawa 1974.
- Alina Fedorowicz [„Marta”], Robert Domański [„Jarach”]:** Major Stefan Wyrzykowski „Zenon” 21 IV 1916 – 4 II 1985. „Tygodnik Powszechny” 1985 nr 12.
- Alina Fedorowicz „Marta”:** Notatnik wojenny „Marty” z OP 34 pp Podlasie przekazany „Dzieciom z Niemców dla ich Izby Pamięci Narodowej” w szkole 1976.
- Alina Fedorowicz „Marta”:** Zbiorek wierszy przekazany do Izby Pamięci Narodowej w szkole w Niemokach.1978.
- Karol Frankowski:** Oddział Partyzancki 34 pp. 9 Podlaskiej Dywizji Armii Krajowej
Z dziejów ziemi najbliższej t. 22 Siedlce 2003
- Karol Frankowski:** Jeziora płoną. „Słowo Podlasia” 1994 nr 31,32,33.

- Karol Frankowski: **W lasach mierzwickich**. „Słowo Podlasia” 1994 nr 42.
- Karol Frankowski: **Z partyzanckich wspomnień** „Słowo Podlasia” 1994 nr 40.
- Karol Frankowski: **Z partyzanckich wspomnień** . W lasach mierzwickich Słowo Podlasia 19494 nr.42, 43
- Karol Frankowski : **Z walk OP „Zenona”**. Pod Łomazami Słowo Podlasia1994 nr.36.
- Karol Frankowski : **Z walk OP „Zenona”**. W Kozłach. Słowo Podlasia 1994 nr. 37.
- Karol Frankowski : **Z walk OP „Zenona”**. Próg wolności
Słowo Podlasia 1944 nr38, 39.
- Karol Frankowski „Kajtek”: **Na ścieżkach Podlasia**.
Wspomnienia z lat dziecięcych, okupacji i pierwszych lat powojennych.
Lublin 1995.
- Karol Frankowski „Kajtek”: **Rodzina Peryczów**. mps – Izba Pamięci Narodowej
w szkole w Niemojkach
- Jan Giewartowski „Janek” **Wspomnienia**.
mps w zbiorach Izby Pamięci Narodowej w szkole w Niemojkach.
- Jan Giewartowski: **Z pamiętnika Jana Giewartowskiego**
mps w zbiorach Barbary Wyczółkowskiej.
- Jerzy Golik: **Droga do Ostaszkowa** Słowo Podlasia 1994 nr. 47
- Jerzy Golik: **W Ostaszku** Słowo Podlasia 1994 nr 48,49,50
- Jerzy Golik: **Dwie wigilie w Ostaszku** Słowo Podlasia 1995 nr.51,52
- Jerzy Golik: **Konstanty Sacharczuk Wspomnienie w pięćdziesiąt rocznicę śmierci**
Słowo Podlasia 1998 nr 44
- Inwentaryzacja Krajoznawcza województwa warszawskiego**.
PTTK Okręg Mazowiecki. Warszawa 1969
- Marek Jerzman: **Akowcy powstańcom styczniowym**. „Słowo Podlasia 2002 nr 38.
- Edmund Karol Kalicki: **Wspomnienia z lat 1939 –1966**, rękopis w zbiorach Barbary
Wyczółkowskiej - Łotockiej
- Wojciech Kempa: **Na przedpolach Warszawy** Siemianowice Śląskie 2007
- Jan Kolkowicz: **Od Sarnak do Londynu** w: Kalendarz Podlaski 2003
- Jan Kolkowicz: **Na szlaku W i N Księżobójstwo**. Oddział W i N – Podlasie 1999
- Sławomir Kordaczuk: **Spod znaku orła Armia Krajowa**. Siedlce 1996
- Sławomir Kordaczuk: **100 spotkań z historią część druga** Siedlce 1998
- Marian Kowalski i Jerzy Sroka: **Upamiętnione miejsca walki i męczeństwa**
Południowego Podlasia Cz.I w Roczniku Międzyrzeckim t.VI. 1974.
Cz.II w Roczniku Międzyrzeckim t.VII.1975.
Cz.III w Roczniku Międzyrzeckim t. VIII 1976.
Cz.IV w Roczniku Międzyrzeckim t.IX 1977.
Cz.V w Roczniku Międzyrzeckim t.X 1978.
- Ewa Koziara: **Szlakiem oddziału „Zenona”**. „Słowo Podlasia” 1998 nr 27.
- Stanisława Lewandowska: **Ruch oporu na Podlasiu 1939 – 1944**. Warszawa 1982.
- Stanisława Lewandowska: **Nadbużańskiego Podlasia okupacyjny dzień powszedni**
1939 – 1944. Warszawa 2003.
- Stanisław Lewicki „Rogała”: **Zapis ocalenia**. Warszawa 1969.
- Władysław Lisiecki: **Wspomnienia** 1989 r., kserokopia w zbiorach Barbary
Wyczółkowskiej.- Łotockiej
- Witold Łacie: **Jak uratowaliśmy lotników amerykańskich**.
„Życie Warszawy” 1977 nr 170.
- Witold Łacie: **Oddział partyzancki 34 Pułku Piechoty AK „Zenona” obwodu AK**
Biała Podlaska w: Armia Krajowa na środkowej i południowej Lubelszczyźnie i
Podlasiu pod red. T. Strzembosza. Lublin 1993.
- Zygmunt Mańkowski: **Między Wisłą a Bugiem 1939 –1944**. Lublin 1982.
- Zygmunt Niepokój: **V- 2 w Sarnakach** w: „Dynamit” [Z dziejów ruchu oporu w Polsce Południowej]
Kraków 1964.

- Odnaleziono sztandar oddziału „Zenona”.** [MJ] „Słowo Podlasia”, 2000 nr 40.
- Janusz Olejnik, Andrzej Wernio: „Wzywamy was – poległych na polu chwały”.**
Modlitewny Apel żołnierski w sanktuarium Opiekunki Podlasia.
„Słowo Podlasia” 1981 nr 159.
- Janusz Olejnik, Andrzej Wernio: „Którym nie dane było dojść...”**
Modlitewny apel Poległych Żołnierzy mjr „Zenona”.
„Słowo Podlasia” 1981 nr 81.
- Ostatni major AK** [AB] „Słowo Podlasia” 2003 nr 5.
- Marian Osiej: Wspomnienia z lat wojny 1939–1944** Siedlce 2005
- Pamięć o kapelanie** [MAR] „Słowo Podlasia” 1997 nr 12.
- Ewa Podniewska Barbara Wyczółkowska Lotocka: Ślady pamięci o Oddziale Partyzanckim „Zenona” 34 pułku piechoty 9 Podlaskiej Dywizji Armii Krajowej** 2008r.
- Marian Pokropek: Przewodnik po izbach regionalnych w Polsce** Warszawa 1980
- Jan Rackmann : Z podlaskich piasków na morza świata.** Siedlce 2003 .
- Grzegorz Rąkowski: Polska Egzotyczna . Przewodnik cz. II.** Pruszków 1996
- Konstanty Rawick: Krótki rys historyczny uczestnika II wojny światowej (1939–1948).**
Siedlce 2002
- Szymon Serwatka: Białe Gwiazdy nad Europą.** Społeczny Komitet Budowy Pomnika Lotników Amerykańskich w Woronicu. Warszawa 2000
- Ryszard Sielski: Pamięć o dowódcach AK.** „Słowo Podlasia” 2003 nr 7.
- Jerzy Sroka: W konspiracyjnym kręgu. Na Podlasiu 1939-1944.**
„Słowo Podlasia” 1989, nr 45.
- Jerzy Sroka: Partyzanci Podlasia.** Biała Podlaska 1981.
- Jerzy Sroka: „Major Zenon” Stefan Wyrzykowski.** Biała Podlaska 1990.
- Jerzy Sroka: 9 Podlaska Dywizja Piechoty Armii Krajowej.** Biała Podlaska 1995.
- Stanisław Stolarczyk: Nadbużańskie Podlasie.** Białystok 1981.
- Wojciech Sumliński: Bohater Podlasia – Stefan Wyrzykowski – „Zenon”.**
„Słowo Podlasia” 1997 nr 5.
- Szlakiem „Zenona”** [lab] „Słowo Podlasia” 2002 nr 26.
- Juliusz Tobiasz: Na tyłach wroga.** Warszawa 1972.
- Uroczystość przekazania pomników w Jeziorach, Chotyczach, Mszannie Społeczeństwu Podlasia.** Żołnierze Armii Krajowej 2002.
- Barbara Wachowicz: Ogród młodości.** Warszawa 1990.
- Barbara Wachowicz : Wierna rzeka Harcerstwa t.IV cz.1 . To „Zośki” wiara!**
Gawęda o Harcerskim Batalionie Armii Krajowej „Zośka”. Warszawa 2000.
- Władysław Ważniewski: Na przedpolach stolicy 1939 – 1945.** Warszawa 1974.
- Matylda Welna: Ponad życie.** Lublin 1973.
- Aleksander Wereszko „Roch”: Wspomnienia.** mps w zbiorach Izby Pamięci Narodowej w szkole w Niemojkach.
- Aleksander Wereszko: W szeregach walczącego Podlasia.** Zapiski oficera Armii Krajowej i Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość 1939–1947.
Biała Podlaska 2006
- Michał Wojewódzki: Akcja V-1, V–2.** Warszawa 1975.
- Barbara Wyczółkowska Lotocka : Podlaskim szlakiem majora „Zenona”.**
Kuratorium Oświaty Biała Podlaska 1996.
- Henryk Wyrzykowski: Tragiczne losy żołnierzy armii polskiej.** Siedlce 2003
- Z nieznanej przeszłości Białej i Podlasia.** Opracowanie naukowe : Tadeusz Wasilewski i Tadeusz Krawczak. Biała Podlaska 1990.
- Ziemi Łosickiej drogi do niepodległości.** Materiały z konferencji naukowej odbytej w Łosicach 15.XI.2002 r. pod red. Arkadiusza Indrasczyka.
Warszawa 2004r.

Spis treści

Wstęp	5
Oddział Partyzancki 34 pp 9 Podlaskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej dowodzony przez mjr. Stefana Wyrzykowskiego ps. „Zenon”	7
Bachorza	41
Chłopków	44
Chotycze	49
Dziadkowskie	53
Falatycze	54
Hadynów	59
Hołowczyce	61
Hruszniew	62
Huszlew	63
Jezioro	77
Kobylany	88
Kornica	94
Lasy Mierzwickie	101
Łosice	106
Łuzki	114
Mszanna	118
Niemojki	119
Pietrusy	123
Popławy	124
Przesmyki	126
Sarnaki	127
Serpelice	134
Szpaki	136
Woźniki	139
Wólka Nosowska	140
Wygoda	142
Wyrzyki	148
Ochotnicza Straż Pożarna w Łosicach	152
Wykaz zdjęć	159
Bibliografia	165

IV F
Pod

Ochotnicza Straż
Pożarna w Łosicach

Urząd Miasta
i Gminy Łosice

Mazowsze.

serce Polski

ISBN 83-922556-1-5